

RPO-597667/08

Warszawa, dnia 15 marca 2012 r.

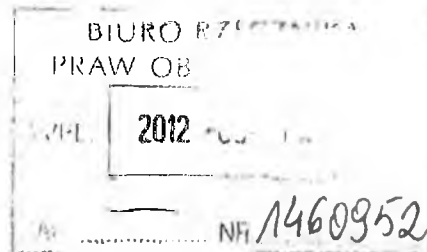

Rzeczpospolita Polska
Ministerstwo Sprawiedliwości

Sekretarz Stanu

DWOiP-III-072-5/12/4

dot. RPO-597667-VII-7020/11006/09

Pani

Irena Lipowicz

Rzecznik Praw Obywatelskich

2012-03-22

Szanowna Pani Rzecznik.

W odpowiedzi na pismo z dnia 22 lutego 2012 roku, dotyczące przedstawienia aktualnej informacji o stanie i stopniu zaawansowania prac ustawodawczych zmierzających do właściwego uregulowania zasad i warunków umieszczenia nieletnich w izbie przejściowej oraz zapewnienia im prawa do codziennych zajęć na świeżym powietrzu, a także dokonanie wykładni przepisu § 25 ust. 1 pkt 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich (Dz. U z 2001r., Nr 124, poz. 1359 z późn. zm.), uprzejmie przedstawiam poniżej stosowne informacje.

Na wstępie chciałbym podkreślić, że problematyka umieszczeń nieletnich w izbach przejściowych pozostaje w stałym zainteresowaniu Ministra Sprawiedliwości, a przejawem tego są liczne czynności nadzorcze dotyczące m.in. realizacji przez dyrektorów zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich rekomendacji wydanych przez Krajowy Mechanizm Prewencji. Uchybienia stwierdzone podczas tych czynności kontrolnych są na bieżąco eliminowane. Warunki w izbach przejściowych są dostosowywane do warunków panujących w pomieszczeniach mieszkalnych, wyeliminowana została niewłaściwa praktyka stosowania umieszczenia w tej izbie jako środka dyscyplinarnego, nieletni w nich umieszczeni mają zapewniony codzienny dostęp do zajęć na świeżym powietrzu,

mają również możliwość korzystania z książek i gazet. W zaleceniach nadzorczych podkreśla się znaczenie dokładnego wypełniania dokumentacji nieletniego umieszczonego w izbie przejściowej bądź oddzielnym pomieszczeniu mieszkalnym. Ministerstwo Sprawiedliwości jest zdeterminowane, aby doprowadzić do precyzyjnego i restrykcyjnego stosowania umieszczeń w izbach przejściowych lub oddzielnym pomieszczeniu mieszkalnym, przy intensywnym wsparciu nieletnich ze strony kadry pedagogicznej.

Podkreślenia wymaga jednak okoliczność, że w zakładach poprawczych umieszczani są nieletni, którzy popełnili czyny karalne, są wysoce zdemoralizowani, a stosowane dotychczas wobec nich środki wychowawcze okazały się nieskuteczne lub nie rokowały ich resocjalizacji. Do placówek tych trafiają zatem nieletni specyficzni, często z bardzo złymi doświadczeniami z przeszłości, z licznymi deficytami, niedostosowani społecznie. Część z nich identyfikuje się z podkulturą przestępczą. Pracownicy zakładów poprawczych oraz schronisk dla nieletnich z dużym zaangażowaniem pracują z nieletnimi, indywidualizując oddziaływania w zależności od postawy każdego.

Podzielam pogląd, że czas stosowania umieszczenia nieletnich w izbach przejściowych powinien być oznaczony i ograniczony do niezbędnego minimum. Czas ten jest ściśle określony w razie przyjęcia nieletniego do placówki i wynosi maksymalnie 14 dni (§ 44 ust. 1 oraz § 51 ust. 1 w/w rozporządzenia). W tym przypadku jest możliwie maksymalne, sztywne określenie czasu umieszczenia, ponieważ pobyt w izbie przejściowej ma pomóc w adaptacji nieletniego do nowych warunków i zasad panujących w placówce.

Poza przypadkami umieszczenia nowoprzyjętego nieletniego w izbie przejściowej, przepis § 25 w/w rozporządzenia przewiduje możliwość zastosowania umieszczenia w izbie przejściowej lub oddzielnym pomieszczeniu mieszkalnym w sytuacji, gdy zachowanie wychowanka podczas pobytu w placówce stwarza zagrożenie dla jej bezpieczeństwa i porządku. Pomimo braku określenia maksymalnego terminu pobytu nieletniego w izbie przejściowej, przepis § 25 w/w rozporządzenia wskazuje, że również w tym przypadku umieszczenie powinno nastąpić na czas określony. Zauważyć jednak należy, że w przypadku umieszczenia nieletniego w izbie na podstawie § 25, nie ma możliwości dokonania *a priori* jednoznacznej oceny co do czasu, w jakim mogą ustąpić przesłanki do jego stosowania. Ustalenie sztywnych ram czasowych, analogicznie do § 44 ust. 1 rozporządzenia, w tym specyficznym przypadku mogłoby doprowadzić do sytuacji, w której wychowanek jest zwolniony z izby przejściowej z powodu upływu maksymalnego okresu, jednakże jego funkcjonowanie w placówce nadal stwarza

zagrożenie dla jej bezpieczeństwa i porządku, w tym dla życia lub zdrowia pozostałych wychowanków bądź kadry. W mojej ocenie, dyrektor placówki, podejmując decyzję o umieszczeniu nieletniego w izbie przejściowej lub oddzielnym pomieszczeniu mieszkalnym na podstawie § 25 ust. 1 pkt 4 rozporządzenia, powinien określić z góry termin pobytu nieletniego w tym miejscu i po upływie wyznaczonego okresu dokonać oceny, czy czas ten był wystarczający do usunięcia przyczyny, z powodu której nieletni znalazł się w izbie przejściowej lub oddzielnym pomieszczeniu mieszkalnym.

Należy jednak podkreślić, że podczas pobytu w izbie przejściowej wychowanek podlega wzmożonym oddziaływaniom wychowawczo-terapeutycznym ze strony zespołu diagnostyczno-korekcyjnego, które mają na celu ustalenie przyczyn nieregulaminowego zachowania nieletniego oraz podjęcie działań zmierzających do zmiany jego zachowania. W księdze ewidencji wychowanków umieszczonych w izbie przejściowej osoby sprawujące opiekę nad wychowankiem w czasie jego pobytu w izbie zobowiązane są do odnotowywania uwag i spostrzeżeń dotyczących zachowania nieletniego. W ten sposób zarówno dyrektor placówki, jak i sędzia sprawujący nadzór w trybie art.77 ustawy z dnia 26 października 1982 roku o *postępowaniu w sprawach nieletnich* (t.j. Dz. U. z 2010r. Nr 33, poz. 178 z późn. zm.) mają możliwość kontrolowania zasadności dalszego pobytu nieletniego w izbie przejściowej bądź oddzielnym pomieszczeniu mieszkalnym.

W odniesieniu do kwestii związanej z zapewnieniem nieletniemu umieszczonemu w izbie przejściowej codziennego dostępu do świeżego powietrza, uprzejmie wyjaśniam, że placówki sukcesywnie modernizują swoje wyposażenie, aby zapewnić z jednej strony nieletniemu realizację jego prawa do zajęć na świeżym powietrzu, z drugiej zaś strony ograniczyć możliwość występowania zdarzeń nadzwyczajnych, zwłaszcza ucieczek podczas korzystania z tego uprawnienia. Rozwiązania wprowadzone rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 20 lipca 2009 roku, zmieniającym rozporządzenie z dnia 17 października 2001 roku *w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich* w zakresie dotyczącym zabezpieczeń techniczno-osobowych placówkach, ograniczają liczbę zdarzeń nadzwyczajnych i pozwalają w większym, niż przed nowelizacją, stopniu na korzystanie przez nieletnich z zajęć ruchowych na świeżym powietrzu. Ponadto na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości (www.ms.gov.pl/dzialalnosc/zaklady_poprawcze_i_schroniska_dla_nieletnich) został zamieszczony wykaz procedur i regulaminów zalecanych do opracowania i stosowania we wszystkich zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich. Wśród nich znajdują się: „*Procedura umieszczania w izbie przejściowej*

wychowanków schroniska” oraz „Procedura umieszczania w izbie przejściowej wychowanków zakładu poprawczego”, które zalecają opuszczanie przez wychowanka co najmniej raz dziennie izby przejściowej w celu odbycia spaceru czy wykonania drobnych prac porządkowych na terenie placówki. Wyżej wymienione procedury zawierają także wskazówki ułatwiające dyrektorom placówek ocenę, czy zachowanie nieletniego przemawia za umieszczeniem w izbie przejściowej w trybie § 25 rozporządzenia. Jednocześnie zapewniam, że zostaną podjęte działania mające na celu wprowadzenie w powyższych wzorcowych regulaminach zasady o obowiązkowym dostępie nieletnich umieszczonych w izbach przejściowych do codziennych zajęć na świeżym powietrzu.

Uprzejmie informuję, że w planach legislacyjnych Rady Ministrów na rok 2012 uwzględnione są prace nad projektem ustawy o zmianie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, jednakże związane są one z koniecznością realizacji wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawie Adamkiewicz przeciwko Polsce, jak również wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 10 lipca 2007 roku, sygn. akt SK 50/06. Planowany termin przyjęcia projektu przez Radę Ministrów wyznaczony został na III kwartał 2012 roku. Jednocześnie uprzejmie wyjaśniam, że harmonogram prac Rady Ministrów nie ma charakteru dokumentu zamkniętego i może podlegać uzupełnieniom oraz zmianom w razie potrzeby. Natomiast uprzejmie wyjaśniam, że obecnie nie są prowadzone w Ministerstwie Sprawiedliwości prace nad zmianą rozporządzenia w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich, ale niektóre obowiązujące przepisy rozporządzenia, w tym dotyczące organizacji nadzoru nad placówkami, są poddawane analizie w zakresie skutków ich stosowania.

Jednocześnie pragnę wyjaśnić, że stosowanie przez dyrektorów rozporządzenia w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich, w tym również § 25, jest na bieżąco monitorowane przez Ministerstwo Sprawiedliwości. Problemy związane z umieszczaniem nieletnich w izbach przejściowych były jednym z tematów zorganizowanej w dniach 23-25 listopada 2011r. przez Ministerstwo Sprawiedliwości ogólnopolskiej konferencji szkoleniowo-nadzorczej z udziałem prezesów i sędziów-wizytatorów sądów okręgowych, wizytatorów nadzoru pedagogicznego oraz dyrektorów zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich. Podczas spotkań roboczych sędziami i dyrektorami placówek w trakcie konferencji zostały przedstawione uczestnikom i szczegółowo omówione m.in. uchybienia stwierdzone przez Krajowy Mechanizm Prewencji podczas kontroli placówek, a także wydane rekomendacje. Ponadto w piśmie nadzorczym podległego mi Departamentu Wykonania Orzeczeń i Probacji skierowanym do prezesów sądów okręgowych

zostały przedstawione rekomendacje Krajowego Mechanizmu Prewencji w zakresie przestrzegania praw nieletnich oraz sprawdzania warunków pobytu w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich celem upowszechnienia wśród sędziów sprawujących nadzór nad tymi placówkami na podstawie art. 77 wyżej powołanej ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich.

Z wyrazami szacunku.

Stanisław Chmielewski

**RZECZPOSPOLITA POLSKA
MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOŚCI**

Departament Wykonania Orzeczeń i Probacji

Al. Ujazdowskie 11

00-950 WARSZAWA Skr. Poczt. 33

Centrala tel. 52 12 888

Warszawa, dnia 28.03.2012 r.

RPO-597667/08

DWOiP.III.072-6/12

BIURO RZECZNIKA
PRAW OBYWATELSKICH
WPL 2012-04-03
ZAL / 464456

Pani

Magdalena Chmielak

Zastępca Dyrektora

Zespołu Krajowego Mechanizmu Prewencji

w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich

Al. Solidarności 77

00-090 Warszawa

27
2012-04-06

Przebiegła Pani Dyrektorko

W związku z przesłaniem w dniu 09 marca 2012r. do Departamentu Wykonania Orzeczeń i Probacji Ministerstwa Sprawiedliwości *Raportu Krajowego Mechanizmu Prewencji* z rekontroli Zakładu Poprawczego w Białymstoku uprzejmie informuję, że w związku z wydanymi w *Raporcie* rekomendacjami zostało przez mnie wszczęte postępowanie wyjaśniające mające na celu zbadanie stanu przestrzegania praw nieletnich umieszczonych w w/w placówce m.in. poprzez lustrację zakładu przeprowadzoną w dniu 20 marca 2012r. przez Naczelnika Wydziału Wykonania Orzeczeń Rodzinnych i Nieletnich w Departamencie Wykonania Orzeczeń i Probacji Ministerstwa Sprawiedliwości.

Jednocześnie uprzejmie informuję, że wyniki dokonanych ustaleń ze szczegółowym odniesieniem się do zawartych w *Raporcie* rekomendacji zostanie przekazane Zespołowi Krajowego Mechanizmu Prewencji do dnia 30 kwietnia 2012r.

Z poważaniem
DYREKTOR DEPARTAMENTU
Wykonania Orzeczeń i Probacji
Miroslaw Przybylski
sędzia

ZAKŁAD POPRAWCZY W BIAŁYMSTOKU
15-050 Białystok ul. 27 Lipca 89
Tel. (085) 67-53-850, 67-54-428, fax 67-54-755,
e-mail: biuro@zu.bialystok.pl

BIURO RZECZNIKA
PRAW OBYWATELSKICH
WPŁ. 2012 -04- 04
ZAL. 3112 NR 1464-88

L. olz. 134/12

Białystok, dn. 2012-03-29

RPO-594667/08

**Biuro Rzecznika
Praw Obywatelskich
Zespół Krajowego
Mechanizmu Prewencji
00-090 Warszawa,
Al. Solidarności 77**

77
2012 -04- 06

Szanowny Państwo

W odpowiedzi na Raport Krajowego Mechanizmu Prewencji z rekontroli Zakładu Poprawczego w Białymstoku uprzejmie odnoszę się do zawartych w nim rekomendacji:

Ad. 1.1.

Zaprzestanie praktyki umieszczania nieletnich w izbie przejściowej z powodów nie znajdujących odzwierciedlenia w przepisach prawnych.

oraz

Ad. 1.2.

Umieszczanie nieletnich w oddzielnych pomieszczeniach mieszkalnych tylko w sytuacjach, które wskazują na faktyczną potrzebę zapewnienia bezpieczeństwa i porządku w zakładzie oraz na jak najkrótszy okres.

Okoliczności sytuacji, w wyniku których wychowankowie umieszczani są w izbie przejściowej bądź oddzielnym pomieszczeniu mieszkalnym wypełniają wymogi opisane w § 25 rozporządzenia MS. Wychowankowie odmawiający pracy w warsztatach szkolnych, rezygnujący z uczestnictwa w programie grupy i wynikających z niego zadaniach działają wbrew ustalonemu w Zakładzie porządkowi, a niejednokrotnie rezygnacja wyrażana jest poprzez agresywne i zagrażające bezpieczeństwu innych osób zachowanie.

Pragnę jednocześnie podkreślić, że zasadność umieszczenia nieletniego w izbie przejściowej bądź oddzielnym pomieszczeniu mieszkalnym każdorazowo poddawana jest szczegółowemu omówieniu i analizie podczas spotkań kadry Internatu.

Jednocześnie, w załączeniu przedstawiam „Sprawozdanie z kontroli Zakładu Poprawczego w Białymstoku w 2011 roku przeprowadzonej w dniach 29 i 30 grudnia 2011 roku przez sędziego rodzinnego nadzorującego ten Zakład – Bożenę Kruk.”

Nadmienię również, że podzielam opinię Rzecznika Praw Obywatelskich dotyczącą konieczności uszczegółowienia i doprecyzowania zasad i warunków umieszczania nieletnich w izbach przejściowych i oddzielnych pomieszczeniach mieszkalnych na poziomie ustawodawczym.

T: 30/03/2012

Reporowaloni na 5.04.2012. KLL

Ad.1.3.

Zapewnienie wychowankom umieszczanym w oddzielnych pomieszczeniach mieszkalnych oraz izbach przejściowych takich samych praw, jak pozostałym nieletnim, w zakresie utrzymywania kontaktów z rodziną, prawa do prywatności oraz dostarczania im bodźców niezbędnych do właściwego rozwoju i resocjalizacji.

Wychowankowie przebywający w OPM korzystają z takich samych praw w zakresie utrzymywania kontaktów z rodziną, co inni wychowankowie. Dotyczą one:

- prawa do korespondencji (przychodzącej i wychodzącej);
- prawa do odwiedzin przez członków rodziny (opiekunów);
- prawa do rozmów telefonicznych z członkami rodziny (przychodzących);
- prawa do rozmów telefonicznych z członkami rodziny na koszt Zakładu (jako nagroda).

Wychowankowie nowoprzybyli, umieszczeni w izbie przejściowej mają prawo do:

- prawo do korespondencji (przychodzącej i wychodzącej);
- prawo do odwiedzin przez członków rodziny (opiekunów);
- prawo do rozmów telefonicznych z członkami rodziny na koszt Zakładu (jako nagroda);
- od kwietnia 2012r. wychowankowie w izbach przejściowych będą mieli również możliwość odbierania rozmów telefonicznych od rodziców (członków rodzin).

Od kwietnia 2012r. w OPM wprowadzone zostaną tematyczne zajęcia opiekuńcze.

Ad. 1.4.

Umożliwienie odbierania i wykonywania połączeń telefonicznych przez podopiecznych w izbie przejściowej.

Nie ma istotnych przeciwwskazań, by wychowankowie przebywający w izbach przejściowych mogli odbierać rozmowy telefoniczne – na podobnych zasadach jak wychowankowie przebywający w OPM. Zgodnie jednak z przepisami Rozporządzenia MS z dn. 17 października 2001r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich wykonywanie połączeń telefonicznych na koszt Zakładu jest nagrodą ujętą w katalogu nagród w § 66.¹ Wykonanie rozmowy telefonicznej możliwe więc jest jedynie w przypadku otrzymania ww. nagrody. Nadmienię, że wychowankowie przebywający w izbie przejściowej mieli możliwość wykonywania rozmów telefonicznych na swój koszt, nie byli jednak tą formą zainteresowani.

Ad. 1.5.

Wyposażenie izb przejściowych w sposób odpowiadający warunkom pomieszczenia mieszkalnego.

Izby przejściowe wyposażone są w sposób odpowiadający warunkom pomieszczenia mieszkalnego. Wyposażeniem jest krzesło, stolik i łóżko.

¹ § 66. 1. Nagrodami są: 5) zezwolenie na rozmowę telefoniczną na koszt zakładu.

Ad. 1.6.

Zaprzestanie praktyki polegającej na zabieraniu elementów wyposażenia pokoju wychowanków w ciągu dnia w izbie przejściowej i oddzielnym pomieszczeniu mieszkalnym.

Zapisy w Regulaminach izb przejściowych i OPM dopuszczają możliwość usunięcia ich wyposażenia w przypadku używania niezgodnie z przeznaczeniem², które było rozumiane jako ich niszczenie (łamanie, rzucanie, kopanie). Zapis Regulaminu istotnie może wydawać się nieprecyzyjny, dlatego też sformułowania: „w przypadku używania niezgodnie z przeznaczeniem” zostaną zmienione na: „w przypadku niszczenia wyposażenia”.

Ad. 1.7.

Zaprzestanie praktyki proszenia rodziców nowoprzybyłych nieletnich o wstrzymanie się przed odwiedzinami w izbie przejściowej.

Powyższą rekomendację uznaje za zasadną. Została wdrożona do realizacji.

Ad. 1.8.

Zamieszczenie w Regulaminie izby przejściowej prawa nieletnich do codziennych zajęć na świeżym powietrzu.

Codzienny obowiązkowy godzinny spacer na świeżym powietrzu nieletnich przebywających w izbie przejściowej jest realizowany. Zmiany w Regulaminie izby przejściowej dotyczące wprowadzenia zapisu w ww. sprawie zostaną przedstawione do zatwierdzenia właściwemu organowi.

Ad. 1.9.

Zmniejszenie liczby godzin obowiązkowej, bezpłatnej pracy wychowanków na rzecz Zakładu, do wymiaru określonego w art. 95f § 2 upn.

Liczba godzin prac porządkowych, wykonywanych przez wychowanków – w szczególności grupy readaptacyjnej – została zmniejszona do ilości określonej w w art. 95f § 2 upn.

Ad. 1.10.

Zapewnienie wszystkim nieletnim możliwości pobytu na świeżym powietrzu, przez co najmniej 2 godziny dziennie, jeżeli pozwala na to pogoda.

W okresie roku szkolnego od godziny 8.00 do godziny 14.30 wychowankowie przebywają w szkole i w warsztatach szkolnych – realizując zajęcia szkolne. Uczestnictwo w godzinnych zajęciach na świeżym powietrzu jest możliwe dopiero po obiedzie i po koniecznej poobiedniej chwili odpoczynku – to znaczy od godziny 16.00.

Organizację zajęć na świeżym powietrzu przedstawia harmonogram poniżej.

² „II. 2. W ciągu dnia wyposażenie izby przejściowej stanowi krzesło i stolik. W przypadku używania ich niezgodnie z przeznaczeniem możliwe jest ich usunięcie.” Oraz „V. 2. W przypadku używania wyposażenia pomieszczenia mieszkalnego niezgodnie z przeznaczeniem możliwe jest jego usunięcie.”

DZIEŃ	GODZINA	GRUPA
Poniedziałek	16.00 – 17.00	II
	17.00 – 18.00	IV
Wtorek	16.00 – 17.00	I
	17.00 – 18.00	III
Środa	16.00 – 17.00	III
	17.00 – 18.00	II
Czwartek	16.00 – 17.00	I
	17.00 – 18.00	VII
Piątek	16.00 – 17.00	VII
	17.00 – 18.00	IV
Sobota	16.00 – 17.00	IV
	17.00 – 18.00	VII
Niedziela	15.00 – 16.00	I
	16.00 – 17.00	II
	17.00 – 18.00	III

Analiza rozkładu dnia wychowanka oraz organizacji pracy poszczególnych grup wychowawczych internatu wskazuje, że nie ma możliwości zorganizowania codziennych, dwugodzinnych zajęć na świeżym powietrzu dla wszystkich grup wychowawczych, bez rezygnacji z innych, organizowanych zajęć, takich jak: spotkania grupowe, przygotowywanie posiłków grupowych³, socjoterapia, „odrabianki”, drobne prace remontowe i porządkowe w grupie i internacie, pranie, zajęcia w siłowni, sali gimnastycznej, czytelnicy, etc.).

Muszę zaznaczyć, że wychowankowie Zakładu Poprawczego w Białymstoku – poza spacerami w ramach przedstawionego harmonogramu – mają dostęp do świeżego powietrza podczas prac społeczno-użytecznych na terenie posesji placówki, wyjść i wyjazdów grupowych, przepustek i urlopów. W roku 2009 udzielono 887 przepustek i urlopów, w roku 2010 – 1123 przepustki i urlopy, w roku 2011 – 916 przepustek i urlopów, a od stycznia do marca 2012r. – 205 przepustek i urlopów.

Chciałbym jednocześnie podkreślić, że popieram działanie RPO dotyczące podjęcia inicjatywy ustawodawczej, gwarantującej wszystkim nieletnim prawo do codziennych zajęć na świeżym powietrzu.

Ad. 1.11.

Umożliwienie nieletnim swobodnego korzystania z prawa do składania wniosków i skarg do władzy odpowiedzialnej za instytucję, w której są umieszczeni, bez ponoszenia z tego tytułu żadnych negatywnych konsekwencji i sankcji.

Nieletnim przebywającym w Zakładzie Poprawczym w Białymstoku umożliwia się składanie wniosków i skarg do władz odpowiedzialnych za instytucję, w której są umieszczeni, bez ponoszenia z tego tytułu żadnych negatywnych konsekwencji. O umożliwianiu składania skarg świadczy chociażby częstotliwość przeprowadzonych w ostatnim czasie postępowań wyjaśniających na okoliczność składanych do DWOiP MS skarg wychowanków:

- w dniu 08 listopada 2011r. postępowanie wyjaśniające w sprawie skargi złożonej przez wychowanków grupy readaptacyjnej (skarga rozpatrzona negatywnie);

³ Wychowankowie wszystkich grup resocjalizacyjnych samodzielnie przygotowują posiłki samodzielnie.

- w dniu 09 listopada 2011r. postępowanie w celu zbadania zasadności zarzutów podnoszonych w skardze zredagowanej przez wychowanka przebywającego w OPM (skarga rozpatrzona negatywnie);
- w dniu 07 grudnia 2011r. postępowanie wyjaśniające w sprawie skargi innego wychowanka przebywającego w OPM (skarga rozpatrzona negatywnie);
- w dniu 03 i 07 lutego 2012r. postępowanie wyjaśniające w sprawie skargi wychowanka grupy readaptacyjnej (skarga rozpatrzona negatywnie).

Sytuacja opisana w protokole dotyczy jednak złożenia skargi nie na instytucję czy warunki pobytu, a pomówienia konkretnych osób określonych z imienia i nazwiska o popełnienie przestępstwa. Ww. oskarżenia mają bezpośredni wpływ na przebieg dalszej kariery zawodowej powyższych osób i narażają je na utratę zaufania pracodawcy.

Rekomendacja Przedstawicieli RPO stoi w sprzeczności z prawami obywatelskimi zagwarantowanymi przez Konstytucję RP wszystkim obywatelom, w tym także pracownikom zakładów dla nieletnich – w szczególności ujętymi w Art. 32.1.⁴, Art. 45.1.⁵, Art. 51.4.⁶

Ad. 1.12.

Wyeliminowanie z dokumentów wewnętrznych jednostki regulacji w zakresie realizowania uprawnień dotyczących kontaktów nieletnich z osobami spoza zakładu oraz możliwości otrzymania przepustki lub urlopu w zależności od oceny z zachowania oraz poziomu terapeutycznego.

Zgodnie z Rozporządzeniem MS z dn. 17 października 2001r. udzielenie przepustki i urlopu jest nagrodą,⁷ która może być udzielona wychowankowi między innymi za właściwą postawę i zachowanie,⁸ przy czym udzielenie przepustki i/bądź urlopu uważa się za szczególny rodzaj nagrody.⁹

Aby określić jakość postawy i zachowania należy dokonać ich oceny. Nie może być więc mowy o sygnalizowanej niezgodności przyjętej w Zakładzie praktyki z przepisami prawnymi w tej sprawie. Warto również wiedzieć, że pojęcie „postawa” dotyczy „trwałej organizacji procesów poznawczych, emocjonalnych i motywacyjnych związanych z jakimś aspektem świata jednostki”.¹⁰ Jak więc wynika z definicji, nagrodzie podlegać powinien zatem nie jednorazowy pozytywny epizod w zachowaniu nieletniego, ale ich ciąg – składający się właśnie na postawę.

⁴ Art. 32. 1. Wszyscy są wobec prawa równi. Wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne.

⁵ Art. 45.1. Każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd.

⁶ Art. 51.4. Każdy ma prawo do żądania sprostowania oraz usunięcia informacji nieprawdziwych, niepełnych lub zebranych w sposób sprzeczny z ustawą.

⁷ § 66.1. Nagrodami są: 14) udzielenie przepustki do 3 dni, 15) udzielenie urlopu,

⁸ § 65. Dyrektor zakładu może przyznać wychowankowi nagrodę za: 1) właściwą postawę i zachowanie, 2) wyróżniające wykonywanie obowiązków, 3) wzorowe przestrzeganie regulaminu zakładu, 4) osiągnięcie bardzo dobrych wyników w nauce.

⁹ § 66.3. Nagrody, o których mowa w ust. 1 pkt 14 i 15, przyznaje się jako szczególne środki oddziaływania wychowawczego.

¹⁰ <http://psychologia.wiedza.diaboli.pl/postawy/>

W związku z powyższym rekomendacja zawarta w punkcie 1.12. nie może być przyjęta do realizacji.

Ad. 1.13.

Zaprzestanie stosowania przez personel w grupie V nieuzasadnionych wychowawczo praktyk służących utrzymaniu nadmiernej dyscypliny, a także wyraźne określenie systemu punktowego w tej grupie i zasad jej stosowania.

Od marca 2012r. program grupy readaptacyjnej został zmieniony wg wskazań BRPO. Zmiana dotyczy przede wszystkim rezygnacji z elementów dyscyplinujących – zamiast których:

- przeniesiono wychowanków do pomieszczeń grupy Nr 1, której wyposażenie i wystrój jest estetyczniejszy niż wystrój grupy Nr 5;
- zrezygnowano z systemu punktowego oceniania wychowanków – wprowadzono ocenę opisową w postaci informacji zwrotnej;
- zrezygnowano z używania ręcznych froterek – zakupiono froterkę elektryczną;
- zmniejszono ilość godzin prac porządkowych;
- wprowadzono zajęcia modelarskie;
- wprowadzono zajęcia kulinarne;
- wprowadzono zajęcia z zakresu przygotowania do życia w rodzinie;
- wprowadzono zajęcia z zakresu wypełniania druków i sporządzania pism urzędowych;
- zwiększono ilość czasu wolnego wychowanków.

Tygodniowy rozkład zajęć grupy readaptacyjnej w załączniku.

Ad. 1.14.

Stosowania za jedno przewinienie jednego środka dyscyplinarnego.

Rekomendację zawartą w punkcie 1.14 przyjmuję do realizacji. Zapis w Regulaminie dotyczący konsekwencji wynikających z otrzymania nagany zostanie usunięty.

Ad. 1.15.

Umożliwienie wychowankom posiadania rzeczy osobistych.

Wychowankowie mają możliwość posiadania rzeczy osobistych. Opisany w protokole przykład ograniczenia posiadania zdjęć rodziny do ilości trzech sztuk nie jest zgodny ze stanem faktycznym.

Ad. 1.16.

Zaprzestanie praktyki niszczenia rzeczy osobistych nieletnich.

Rekomendacja przyjęta do realizacji.

Ad. 1.17.

Zapewnienie nieletnim bielizny w ilości umożliwiającej utrzymanie właściwej higieny osobistej, czyli minimum 2 pary.

Przyjmuję do realizacji. Od kwietnia 2012r. nieletni będą otrzymywać po dwie pary majtek, a w przypadku stwierdzenia, że ilość ta nadal jest niewystarczająca, deklaruję gotowość do jej zwiększenia.

Ad. 1.18.

Przeprowadzenie kontroli korespondencji zgodnie z wytycznymi zawartymi w upn.

Kontrola korespondencji odbywa się zgodnie z wytycznymi zawartymi w upn. Konieczność kontroli korespondencji „przychodzącej” i „wychodzącej” potwierdził Pan Dyrektor Departamentu Wykonania Orzeczeń i Probacji Ministerstwa Sprawiedliwości w piśmie do Pana Prezesa Sądu Okręgowego w Białymstoku z dn. 12. 02.2011r.

W związku z sygnalizowanym niezadowolaniem wychowanków grupy readaptacyjnej oraz przebywających w OPM, niezależnie od rekomendacji BRPO, znosi się również:

- wykonywanie przez wychowanków Zakładu Poprawczego w Białymstoku porannych ćwiczeń gimnastycznych;
- wykonywanie przez wychowanków Zakładu Poprawczego w Białymstoku dyżurów porządkowych przy użyciu ręcznych frotetek.

2 POWAŻANEM
DYREKTOR
Zakładu Poprawczego w Białymstoku
mgr Maciej Tomasz Rutkowski

Załączniki:

- Sprawozdanie z kontroli Zakładu Poprawczego w Białymstoku z dn. 09.03.2012r.;
- Pismo Pana Dyrektora DWOiP MS do Pana Prezesa SO z dn. 12.02.2011r.
- Tygodniowy rozkład zajęć grupy readaptacyjnej.

Do wiadomości:

- Pan Prezes Sądu Okręgowego w Białymstoku;
- Sędzia nadzorujący Zakład Poprawczy w Białymstoku;
- Okręgowy Zespół Nadzoru Pedagogicznego przy Sądzie Okręgowym w Białymstoku;
- Departament Wykonania Orzeczeń i Probacji MS w Warszawie.

ODPIS

PREZES SĄDU OKRĘGOWEGO
W BIAŁYMSTOKU
ul. M. Skłodowskiej - Curie 1
15-950 Białystok

Białystok, dnia 09 marca 2012 roku

RW – 4102-4/12

ZAKŁADU POPRAWCZEGO
W PÉRYNÉZÓJ
dnia 14 03 2012
L. dz. 141

Dyrektor

Zakładu Poprawczego

ul. 27-go Lipca 89

15-181 Białystok

Stanisław Bielecki Dyrektor

W załączeniu uprzejmie przedstawiam sprawozdanie z kontroli Zakładu Poprawczego w Białymstoku sporządzone przez sędziego Bożenę Kruk.

Ewentualnych uwag lub wniosków dotyczących ustaleń wyników kontroli i zaleceń pokontrolnych oczekuję w terminie 14 dni.

2 *parcie*

Prezes Sądu Okręgowego
K. Chojnowski
Krzysztof Chojnowski

EP

Za zgodność
z oryginałem
SPECIALISTA
Is. kancelaryjnych i kadrowych
Zakładzie Poprawczym w Białymstoku
mgr Dorota Drwiega
2012.03.30

Sprawozdanie

z kontroli Zakładu Poprawczego w Białymstoku w 2011 roku przeprowadzonej w dniach 29 i 30 grudnia 2011 roku przez sędziego rodzinnego nadzorującego ten Zakład **Bożenę Kruk**

I. Zakres kontroli

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 16 czerwca 2009 roku w sprawie szczegółowego sposobu, zakresu i trybu sprawowania nadzoru nad wykonywaniem orzeczeń w sprawach nieletnich (Dz. U. Nr 107 poz. 894), określa szczegółowy sposób wykonywania przez sędziów rodzinnych nadzoru nad wykonywaniem orzeczeń o umieszczeniu nieletnich między innymi w zakładach poprawczych (§ 1). Nadzór ten wykonuje sędzia rodzinny wyznaczony przez prezesa sądu okręgowego, w którego okręgu znajduje się ta placówka (§ 4). Stosownie do § 5 powołanego rozporządzenia wykonywanie nadzoru polega na kontroli i ocenie:

- 1) legalności umieszczenia i pobytu nieletnich w placówce oraz zwalniania ich z placówki;
- 2) zgodności umieszczania nieletnich w placówce z orzeczeniami sądów;
- 3) przestrzegania praw i obowiązków nieletnich, zwłaszcza w zakresie, w jakim naruszenie tych praw i obowiązków może pociągać za sobą odpowiedzialność karną i dyscyplinarną;
- 4) zgodności udzielania przywilejów, nagród i stosowania kar z obowiązującymi w tym zakresie przepisami;
- 5) prawidłowości stosowanych w placówce metod i środków oddziaływania na nieletnich, zwłaszcza w zakresie ich zgodności z prawem i skuteczności;
- 6) prawidłowości dokumentacji dotyczącej nieletniego oraz dokonywania okresowych analiz i ocen skuteczności postępowania w sprawie nieletniego;
- 7) przestrzegania ustalonego porządku, dyscypliny i prawidłowości postępowania w przypadku ujawnienia popełnienia przestępstwa oraz w innych przypadkach zagrożenia bezpieczeństwa placówki;
- 8) zapewnienia nieletniemu warunków bytowych i sanitarnych, opieki zdrowotnej oraz możliwości udziału w zajęciach kulturalno-oświatowych i rekreacyjnych oraz rozwijania jego aktywności społecznej;
- 9) udzielania nieletnim opuszczającym placówkę odpowiedniej pomocy określonej odrębnymi przepisami;
- 10) prawidłowości i terminowości załatwiania próśb, skarg i wniosków nieletnich.

W celu realizacji zadań, o których mowa w § 5, sędzia rodzinny między innymi przeprowadza okresowe, co najmniej raz w roku, lub doraźne kontrole nadzorowanych placówek, w zakresie obejmującym całokształt spraw poddanych nadzorowi albo niektóre zagadnienia w tym zakresie (§ 6).

Lustracja zakładu poprawczego przeprowadzona w 2010 roku obejmowała kompleksową lustracją zagadnień podlegających ocenie sędziego nadzorującego zakład poprawczy stosownie do treści § 5 powołanego wyżej rozporządzenia.

Kontrola w 2011 roku obejmuje następujące zagadnienia:

1. Ocena legalności pobytu wychowanka w izbie przejściowej, po przyjęciu nieletniego do zakładu poprawczego (§ 44 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 roku w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich. (Dz. U. nr 124. poz. 1359 z późn. zm.),
2. Ocena legalności pobytu wychowanka w izbie przejściowej, umieszczonego w niej dla zapewnienia bezpieczeństwa i porządku w zakładzie poprawczym (§ 25 ust. 1 pkt 4 powołanego rozporządzenia),
3. Ocena legalności pobytu wychowanka w oddzielnym pomieszczeniu mieszkalnym, umieszczonego w nim dla zapewnienia bezpieczeństwa i porządku w zakładzie poprawczym (§ 25 ust. 1 pkt 4 powołanego rozporządzenia).

II. Uwagi wstępne.

W okresie od 1 stycznia 2011 roku do 30 grudnia 2011 roku do Zakładu Poprawczego w Białymstoku przybyło 40 nieletnich. Wśród tych wychowanków, 21 przybyło do zakładu ze skierowaniem DWOiP, 1 nieletniego przeniesiono z innego zakładu, 15 odwołano z umieszczenia poza zakładem poprawczym w trybie art. 90 u.p.n., a 3 wpisano ponownie po ich wcześniejszym skreśleniu z ewidencji. W tym samym okresie 44 wychowanków opuściło zakład. Z tej liczby 9 wychowanków zwolniono warunkowo, 8 przeniesiono do innego zakładu, 18 wychowanków zostało umieszczonych poza zakładem poprawczym w trybie art. 90 u.p.n., 5 ukończyło 21 lat, a 4 z nich umieszczono w areszcie śledczym.

III. Ocena urządzeń ewidencyjnych.

Zapoznałam się podczas kontroli z księgą ewidencji wychowanków umieszczonych w izbie przejściowej założoną od dnia 2 września 2010 roku do 29 grudnia 2011 roku, przy

czym kontrolowałam wpisy od daty 1 stycznia 2011 roku do 29 grudnia 2011 roku. Powyższą ewidencję stanowią fizycznie dwie księgi: pierwsza od numeru strony 45 do 100, druga od numeru 1 do 33.

Księga jest prowadzona starannie, chociaż w trzech przypadkach dostrzegłam uchybienia. Na stronie 31 i 32 zostało zakorektorowane nazwisko osoby podejmującej decyzję o umieszczeniu nieletniego w izbie przejściowej i w tym samym miejscu wpisano inne nazwisko – podczas gdy używanie korektora w urzędzeniach ewidencyjnych jest niedopuszczalne. Podobnego rodzaju uchybienie znajduje się na karcie 64 księgi ewidencji, poprawiona została data zwolnienia nieletniego z izby, a ponieważ jest to data graniczna (14 dzień) należało bezwzględnie poprawioną datę omówić. Ponadto w księdze nie są ponumerowane strony parzyste.

Drugą księgą, którą poddałam kontroli była księga ewidencji wychowanków umieszczonych w oddzielnym pomieszczeniu mieszkalnym, za rok 2011. Zawiera ona 21 wpisów, od strony 8 do 21.

Również i ta księga jest prowadzona starannie, chociaż poza 4 przypadkami nie zawiera wskazania powodów umieszczenia wychowanków w oddzielnym pomieszczeniu mieszkalnym.

IV. Ocena legalności pobytu wychowanka w izbie przejściowej, po przyjęciu nieletniego do zakładu poprawczego.

Warunki umieszczenia nieletniego w izbie przejściowej po przyjęciu nieletniego do zakładu poprawczego określa § 44 ust. 1 i 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 roku w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich. (Dz. U. nr 124, poz. 1359 z późn. zm.). Przepisy te stanowią:

§ 44 ust. 1 Po przyjęciu do zakładu nieletniego umieszcza się w izbie przejściowej lub w grupie wychowawczej.

2. Umieszczenie nieletniego w izbie przejściowej może nastąpić na okres nie dłuższy niż 14 dni w celu:

- 1) poddania go wstępnym badaniom lekarskim, badaniom osobopoznawczym i zabiegom higieniczno-sanitarnym,
- 2) przeprowadzenia wstępnej rozmowy adaptacyjnej,

- 3) przygotowania planu indywidualnych oddziaływań resocjalizacyjnych,
- 4) utrzymania bezpieczeństwa i porządku w zakładzie,
- 5) zapobiegania agresji lub dezorganizacji życia w zakładzie.

Oceniono pod względem tych wymogów, wybrane losowo akta główne 10 wychowanków, na 21 przybyłych w 2011 roku do Zakładu Poprawczego w Białymstoku ze skierowaniem DWOiP:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.

Wszyscy nieletni, których akta były badane, po przybyciu do zakładu, byli umieszczani w izbie przejściowej, ich pobyt trwał zwykle dwa tygodnie (dotyczy to

- ks. gł. 2/2011 - umieszczonego w izbie przejściowej w dniu 26 stycznia 2011 roku, którą opuścił 8 lutego 2011 roku, . - ks. gł. 8/2011 - umieszczonego w izbie przejściowej w dniu 10 marca 2011 roku, którą opuścił 24 marca 2011 roku, - ks. gł. 3/2011- umieszczonego w izbie przejściowej w dniu 27 stycznia 2011 roku, którą opuścił 9 lutego 2011 roku, - ks. gł. 19/2011 - umieszczonego w izbie przejściowej w dniu 22 września 2011 roku, którą opuścił 5 października 2011 roku, - ks. gł. 14/2011- umieszczonego w izbie przejściowej w dniu 22 czerwca 2011 roku, którą opuścił 5 lipca 2011 roku, - ks. gł. 12/2011 - umieszczonego w izbie przejściowej w dniu 12 maja 2011 roku, którą opuścił 25 maja 2011 roku i - ks. gł. 11/2011 - umieszczonego w izbie przejściowej w dniu 28 kwietnia 2011 roku, którą opuścił 11 maja 2011 roku). Trzej nieletni przebywali w izbie przejściowej krócej, - ks. gł. 21/2011 - 12 dni (od 6 do 18.10.2011 roku), .

ks. gł. 6/2011 – 12 dni (od 10 do 21.03.2011 roku) i ks. gł. 18/2011 - 13 dni (od 25.08 do 6.09.2011 roku). Nie stwierdzono podczas kontroli, dłuższego niż 14 dniowy pobytu w izbie przejściowej wychowanka, który przybył do zakładu poprawczego.

V. Ocena legalności pobytu wychowanka w izbie przejściowej, umieszczonego w niej dla zapewnienia bezpieczeństwa i porządku w zakładzie poprawczym.

Podstawę do umieszczenia wychowanka w izbie przejściowej poza powołanym wyżej przepisem § 44 ust. 1 i 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 roku w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich. (Dz. U. nr 124. poz. 1359 z późn. zm.) jest również § 25 ust. 1 pkt 4 tegoż rozporządzenia.

Zgodnie z przepisem § 25 ust 1 pkt 4 dyrektor zakładu dla zapewnienia bezpieczeństwa i porządku w zakładzie może na czas określony umieścić nieletniego w oddzielnym pomieszczeniu mieszkalnym lub izbie przejściowej. Przesłanką umieszczenia jest więc zagrożenie bezpieczeństwa i porządku w zakładzie, co każdorazowo ocenia dyrektor. Przepis ten nie określa też sztywnych ram czasowych takiego umieszczenia.

Po kontroli zapisów księgi ewidencji wychowanków umieszczonych w izbie przejściowej wynika, że nieletni byli umieszczani w niej głównie z następujących przyczyn:

- odmowy wykonania polecenia wychowawcy i agresywnego zachowania:
 - pobyt od 1 do 5 stycznia 2011 roku (k.45),
 - pobyt od 11 do 18 lutego 2011 roku (k.57),
 - pobyt od 28 do 30 czerwca 2011 roku (k.90),
 - pobyt od 19 lipca 2011 do 1 sierpnia 2011 roku (k.98),
 - bójki z innym wychowankiem:
 - pobyt od 8 do 12 stycznia 2011 roku (k.48),
 - pobyt od 8 do 20 stycznia 2011 roku (k.48),
 - pobyt od 30 kwietnia do 14 maja 2011 roku (k.75),
 - pobyt od 30 kwietnia do 14 maja 2011 roku (k.75),
- nieprzestrzegania regulaminu grupy:
 - pobyt od 24 stycznia do 1 lutego 2011 roku (k.50),
- odmowy wykonania zleconych prac na warsztatach:
 - pobyt od 28 stycznia do 4 lutego 2011 roku (k.52),
 - pobyt od 28 stycznia do 9

- lutego 2011 roku (k.52), - pobyt od 28 stycznia do 2 lutego 2011 roku (k.53),
- agresywnego zachowania wobec innego wychowanka: - pobyt od 6 do 16 lutego 2011 roku (k.55),
- palenia papierosów: - pobyt od 9 do 18 lutego 2011 roku (k.56),
- pobyt od 9 do 18 lutego 2011 roku (k.56),
- posiadania i odurzania się rozpuszczalnikiem: - pobyt od 13 do 23 lutego 2011 roku (k.57),
- zawiadomienia Policji o rzekomych zamieszkach w zakładzie: - pobyt od 31 marca do 12 kwietnia 2011 roku (k.68),
- samookaleczenia i obserwacji po próbie samookaleczenia: - pobyt od 16 do 26 maja 2011 roku (k.79),
- pobyt od 19 sierpnia do 1 września 2011 roku,
pobyt od 21 sierpnia do 1 września 2011 roku (k.6),
- wyjaśnienia sprawy kradzieży głośnika:
- pobyt wszystkich od 14 do 15 lipca 2011 roku (k. 93-95)
- powrotu z przepustki lub urlopu w celach obserwacyjnych: - pobyt od 2 do 3 stycznia 2011 roku (k.45),
- pobyt od 2 do 4 stycznia 2011 roku (k.46),
- pobyt od 2 do 3 stycznia 2011 roku (k.46),
- pobyt w dniu 3 stycznia 2011 roku (k.47), - pobyt w dniu 5 stycznia 2011 roku (k.47),
- pobyt od 6 do 7 lutego 2011 roku (k.55),
- pobyt od 26 do 27 kwietnia 2011 roku (k.70), - pobyt od 27 do 28 kwietnia 2011 roku (k.71),
- pobyt od 13 do 14 listopada 2011 roku (k.22),
- doprowadzenia po dokonaniu ucieczki lub po samowolnym przedłużeniu przepustki lub urlopu:
- pobyt od 14 stycznia do 18 stycznia 2011 roku (k.49),
- pobyt od 14 stycznia do 16 stycznia 2011 roku (k.50),
- pobyt od 26 stycznia do 8 lutego 2011 roku (k.51),
pobyt od 27 stycznia do 9 lutego 2011 roku (k.51), - pobyt od 3 lutego do 16 lutego 2011 roku (k.53),
- pobyt od 5 lutego do 18 lutego 2011 roku (k.54),
- pobyt od 5 do 15 lutego 2011 roku (k.54),
pobyt od 17 lutego do 1 marca 2011 roku (k.58), - pobyt od 17 lutego do 1 marca 2011 roku (k.58),
- pobyt od 3 marca do 9 marca 2011 roku (k.62),
- pobyt od 1 do 13 maja 2011 roku, (k.74), - pobyt

od 12 maja do 25 maja 2011 roku (k.77), - pobyt 26 maja 2011 roku
(k.80), - pobyt w dniu 23 sierpnia 2011 roku (k.6),
- pobyt od 7 września do 20 września 2011 roku (k.10), . -
pobyt od 6 do 18 października 2011 roku (k.16),

Kontroli w tej kwestii poddałam oprócz urządzeń ewidencyjnych, akta nieletnich wymienione w punkcie IV kontroli, jeżeli nieletni poza umieszczeniem w izbie przejściowej po przyjęciu do zakładu poprawczego, byli w niej umieszczani w okresie późniejszym t.j. akta:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.

oraz akta

10. .
11. .
12. .

Wszystkie przypadki umieszczania nieletnich w izbie przejściowej uważam za uzasadnione, a tym samym legalne. Poczynając od tych najbardziej oczywistych, tj. umieszczenia w izbie przejściowej po doprowadzeniu wychowanka do zakładu po ucieczce, niepowrocie z przepustki lub urlopu, poprzez umieszczenie w celach obserwacyjnych po powrocie z przepustki lub urlopu, do typowych umieszczeń służących zapewnieniu porządku i bezpieczeństwa w zakładzie. Te ostatnie dotyczą umieszczenia w izbie przejściowej agresywnych wychowanków, nie wykonujących poleceń w zakładzie, palących papierosy, podejmujących próby odurzenia się, dokonujących samookaleczenia, podejrzanych o kradzieże lub zgłaszających zawiadomienie Policji o rzekomych zamieszkach w zakładzie. Zauważyć należy, że obecnie nie umieszcza się w izbie przejściowej wychowanków, którzy zrezygnowali z oferty zakładu i odmówili wyjścia do grup. Ponadto pobyty w izbie

przejściowej są znacznie krótsze niż miało to miejsce w ubiegłym roku. Zwykle pobyty po powrotach z urlopów lub przepustek były jedno lub dwudniowe. W pozostałych przypadkach wynosiły one od kilku do kilkunastu dni. Nie stwierdziłam pobytu trwającego cały miesiąc, a tym bardziej przekraczającego okres jednego miesiąca.

Analiza akt wychowanków umieszczanych w izbie przejściowej na podstawie § 25 ust. 1 pkt 4 powołanego wyżej rozporządzenia nie wskazuje poważnych nieprawidłowości. Stwierdziłam natomiast kilka drobnych uchybień. W aktach nieletniego

(ks. gł. 21/2011), który przebywał w izbie przejściowej od 23.10 do 27.10.2011 roku z powodu bójki z innym wychowankiem **nie odnotowano w arkuszu obserwacji faktu, że wychowanek opuścił izbę przejściową**. Takie same błędy znalazły się w aktach (ks. gł. 19/2011) oraz

(ks. gł. 6/2011). W przypadku nieletniego (ks. gł. 2/2011)- pobyt z powodu odurzenia się oparami benzyny od 29 do 27 września 2011 roku **brak jest wniosku o umieszczenie w izbie**. Podobnie w aktach

(ks. gł. 14/2011) i (ks. gł. 12/2011).

VI. Ocena legalności pobytu wychowanka w oddzielnym pomieszczeniu mieszkalnym, umieszczonego w nim dla zapewnienia bezpieczeństwa i porządku w zakładzie poprawczym

Podstawę do umieszczenia wychowanka w oddzielnym pomieszczeniu mieszkalnym stanowi powołany już przepis § 25 ust 1 pkt 4 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 roku w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich. (Dz. U. nr 124. poz. 1359 z późn. zm.).

Zgodnie z przepisem § 25 ust 1 pkt 4 dyrektor zakładu dla zapewnienia bezpieczeństwa i porządku w zakładzie może na czas określony umieścić nieletniego w oddzielnym pomieszczeniu mieszkalnym lub izbie przejściowej. Przesłanką umieszczenia w oddzielnym pomieszczeniu mieszkalnym jest więc zagrożenie bezpieczeństwa i porządku w zakładzie. W tym przypadku również dyrektor dokonuje oceny potrzeby umieszczenia.

Lustracji podano akta 7 wychowanków. Lustrowane akta wskazują, że w oddzielnym pomieszczeniu mieszkalnym, umieszczani byli głównie nieletni, którzy odmawiali powrotu

do grup wychowawczych i w późniejszym czasie byli przenoszeni do innych zakładów poprawczych lub trafiali do aresztu śledczego.

1. Nieletni (ks. gł.9/2009) przebywał w oddzielnym pomieszczeniu mieszkalnym, ponieważ odmówił powrotu do grupy, pobyt trwał od 18 października do 15 grudnia 2011 roku, po czym został on odkonwojowany do Aresztu Śledczego w Suwałkach.

2. (ks. gł.9/2010) przebywał w oddzielnym pomieszczeniu mieszkalnym od 25 listopada 2010 roku do 30 marca 2011 roku i został odkonwojowany do Zakładu Poprawczego w Trzemesznie.

3. (ks. gł. 2/2010) przebywał w oddzielnym pomieszczeniu mieszkalnym z powodu ucieczki z zakładu, od 13 maja do 2011 roku i został odkonwojowany do Zakładu Poprawczego Nowe.

4. (ks. gł. 5/2010) przebywał w oddzielnym pomieszczeniu mieszkalnym od 14 lipca do 16 listopada 2011 roku i został odkonwojowany do Zakładu Poprawczego Nowe.

5. (ks. gł. 1/2011) przebywał w oddzielnym pomieszczeniu mieszkalnym dwukrotnie, od 18 lutego do 20 czerwca 2011 roku, z powodu odmowy przejścia do grupy readaptacyjnej, ponownie umieszczony z powodu rezygnacji z oferty zakładu od 5 do 21 grudnia 2011 roku, po czym został odkonwojowany do Zakładu Poprawczego Nowe.

6. (ks. gł. 14/2010) przebywał w oddzielnym pomieszczeniu mieszkalnym dwukrotnie, od 20 stycznia do 1 lutego 2011 roku po bójce z innym wychowankiem, ponownie umieszczony od 16 lutego do 17 czerwca 2011 roku, w lipcu ukończył 21 lat i został zwolniony z zakładu.

7. (ks. gł. 18/2010) przebywał w oddzielnym pomieszczeniu mieszkalnym od 13 maja do 21 czerwca 2011 roku i został odkonwojowany do Zakładu Poprawczego Nowe.

VII. Wnioski i zalecenia

Przeprowadzona kontrola Zakładu Poprawczego w Białymstoku jednoznacznie świadczy o wysokiej jakości pracy nadzorowanego Zakładu. Realizacja wymogów ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich oraz Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia

17 października 2001 roku w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich. (Dz. U. nr 124. poz. 1359 z późn. zm.) nie budzi również zastrzeżeń. Zauważyć zwłaszcza należy, że kontynuowana jest dobra praktyka umieszczania wychowanków odmawiających poddania się procesowi resocjalizacji i pobytu w grupie readaptacyjnej, w oddzielnym pomieszczeniu mieszkalnym.

Mając na uwadze opisane wyniki kontroli, kontrolująca zaleca:

1. zakaz używania korektora w celu dokonania zmiany wpisu w ewidencji wychowanków umieszczonych w izbie przejściowej, na stronach 31 i 32,
2. omówienie skreśleń dokonywanych we wpisach w księdze ewidencji wychowanków umieszczonych w izbie przejściowej, na stronie 64,
3. numerowanie wszystkich stron w prowadzonych ewidencjach, także parzystych.
4. wskazywanie w księdze ewidencji wychowanków umieszczonych w oddzielnym pomieszczeniu mieszkalnym, powodów umieszczenia w nim wychowanków.
5. wpisywanie w arkuszach obserwacyjnych pobytu nieletnich w izbach przejściowych dat opuszczenia izby (akta ks. gł. 21/2011, ks. gł. 19/2011, ks. gł. 6/2011).
6. sporządzanie wniosków przy umieszczaniu nieletnich w izbie przejściowej w przypadku umieszczania na podstawie § 25 ust 1 pkt 4 powołanego rozporządzenia (akta ks. gł. 2/2011, ks. gł. 14/2011, ks. gł. 12/2011).

Sędzia Sądu Rejonowego
w Białymstoku
nadzorująca Zakład Poprawczy
w Białymstoku

Bożena Kruk

B. Kruk

*Za zgodność
z oryginałem*

SPECJALISTA
Lingwistycznych i kadrowych
Zakład Poprawczy w Białymstoku
mgr Dorota Drwiega
30.03.2012

**RZECZPOSPOLITA POLSKA
MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOŚCI**

Departament Wykonania Orzeczeń i Probacji

Al. Ujazdowskie 11

00-950 WARSZAWA Skr. Pocz. 33

Centrala tel. 52 12 888

DWOiP 5322-33/12

RPO-597667/08

Warszawa, dnia 24.04. 2012 r.

BIURO RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH	
WPŁ.	2012 -04- 25
ZAL.	1/14 NR 1468967

Pani

Magdalena Chmielak

z-ca Dyrektora Zespołu

Krajowego Mechanizmu Prewencji

ul. Solidarności 77

00-090 Warszawa

2012 -05- 08

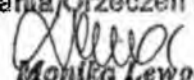
Szanowna Pani Dyrektorko,

W odpowiedzi na pismo z dnia 8 marca 2012 r. (sygn. RPO-597667-VII-7020/11006.3/10/JJ), przy którym przedstawiono Raport Krajowego Mechanizmu Prewencji z wizytacji Zakładu Poprawczego w Białymstoku, uprzejmie informuję, że w wyniku zawartych w Raporcie informacji i sformułowanych przez Zespół rekomendacji, Dyrektor Departamentu Wykonania Orzeczeń i Probacji polecił Naczelnikowi Wydziału Wykonania Orzeczeń Rodzinnych i Nieletnich przeprowadzenie lustracji w zakresie przestrzegania praw nieletnich przebywających w ww. placówce. Lustracja odbyła się w dniu 20 marca 2012 r., a sprawozdanie z tej czynności kontrolnej stanowi załącznik do niniejszego pisma.

W wyniku przeprowadzonej lustracji w większości potwierdzono spostrzeżenia Zespołu „Krajowy Mechanizm Prewencji” z przeprowadzonej wizytacji i ustalono nadto, że dyrektor Zakładu Poprawczego w Białymstoku większość z rekomendacji przyjął do realizacji, a część z nich była już faktycznie wykonana. Szczegóły w tym zakresie zawarte są w załączonym sprawozdaniu. Odnośnie rekomendacji jeszcze nie wykonanych oraz własnych spostrzeżeń lustrującego zakład, zostało zredagowanych 16 zaleceń dla dyrektora placówki, których wykonanie będzie monitorowane w formie przesyłanych raportów oraz lustracji.

Korzystając z okazji, uprzejmie informuję, że podjęte zostały prace nad znowelizowaniem treści § 25 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie

zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich (Dz.U. z 2001 r. Nr 124, Poz. 1359 z póź. zm.), zmierzające do szczegółowego określenia maksymalnego czasu pobytu nieletnich w izbach przejściowych i oddzielnych pomieszczeniach mieszkalnych, co powinno przyczynić się do usunięcia pojawiających się w obecnym stanie prawnym wątpliwości w tym zakresie.

2
Jowarowem
ZASTĘPCA DYREKTORA
Departamentu
Wykonania Orzeczeń i Probacji

Monika Lewoc
sędzia

Załącznik:

1. sprawozdanie z lustracji ZP w Białymstoku

DWOiP III 5313-3/12

**Sprawozdanie
z lustracji Zakładu Poprawczego w Białymstoku
przeprowadzonego w dniu 20 marca 2012 r.**

Lustracja została przeprowadzona na polecenie Dyrektora Departamentu Wykonania Orzeczeń i Probacji Ministerstwa.

1. **Podstawa prawna:** § 100 i 101 ust. 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich (Dz.U. z 2001 r. Nr 124, poz.1359, z póź. zm.)
2. **Osoba kontrolująca:** sędzia Dariusz Cieślik – Naczelnik Wydziału Wykonania Orzeczeń Rodzinnych i Nieletnich w Departamencie Wykonania Orzeczeń i Probacji
3. **Termin wykonania czynności kontrolnych:** 20 marca 2012 r.
4. **Zakres kontroli:** przestrzeganie praw nieletnich umieszczonych w Zakładzie Poprawczym w Białymstoku, w szczególności w zakresie zarzutów zawartych w Raporcie Krajowego Mechanizmu Prewencji z wizytacji zakładu, która miała miejsce w dniu 26 stycznia 2012.

I. **Informacje ogólne o placówce**

Zakład Poprawczy w Białymstoku jest placówką o charakterze półotwartym, resocjalizacyjno-terapeutycznym dla chłopców uzależnionych od środków odurzających i psychotropowych oraz nosicieli wirusa HIV. W placówce funkcjonuje również grupa readaptacyjna. Limit placówki wynosi 48 miejsc. W dniu lustracji w placówce przebywało faktycznie 39 nieletnich, a ewidencyjnie 49 wychowanków – 1 wychowanek przebywał na urlopie, 1 na ucieczce i 8 umieszczonych było poza

zakładem na podstawie art. 90 UPN. W placówce funkcjonują 3 grupy resocjalizacyjne, grupa wstępna, grupa readaptacyjna (V). W oddzielnym pomieszczeniu mieszkalnym (OPM) przebywało 6 wychowanków.

II. Informacja o przeprowadzonych wizytacjach, lustracjach i kontrolach

Na podstawie wpisów w księdze kontroli placówki ustalono, że w roku 2011 i 2012 w placówce przeprowadzane były czynności kontrolne przez następujące instytucje:

- 5.04.2011 r. SANEPID – bez zaleceń,
- 2.06.2011 r. lustracja wizytatora Departamentu Wykonania Orzeczeń i Probacji ws. stanu wykonywania rekomendacji KMP i zaleceń MS (ustalenia wg protokołu),
- 31.08.2011 r. OZNP w Białymstoku, postępowanie wyjaśniające dot. wydarzenia nadzwyczajnego(bez zaleceń),
- 18.11.2011 r. OZNP w Białymstoku, lustracja w sprawie realizacji tzw. godzin karcianych (art. 42 KN) – ustalenia wg protokołu,
- 28.12.2011 r. OZNP w Białymstoku, lustracja dot. oceny pracy resocjalizacyjnej – ustalenia wg protokołu,
- 25.01.2012 r. SANEPID, kontrola związana z zatruciem pokarmowym; zalecenie przeprowadzenia badań plus dezynfekcja grupy VII.

Z informacji uzyskanych od Dyrektora placówki w księdze nie zostały ujęte wszystkie czynności kontrolne, między innymi wpisów nie dokonał zespół wizytujący KMP oraz sędzieja nadzorujący zakład (grudzień 2011).

III. W ramach bieżącej lustracji dokonano następujących czynności

- przeprowadzono rozmowę z dyrektorem ZP,
- przeprowadzono indywidualne rozmowy z czterema losowo wybranymi wychowankami umieszczonymi w oddzielnym pomieszczeniu mieszkalnym (),
- przeprowadzono indywidualne rozmowy z trzema losowo wybranymi wychowankami grupy readaptacyjnej (),

- przeprowadzono indywidualne rozmowy z czterema losowo wybranymi wychowankami grup resocjalizacyjnych (),
- zapoznano się z warunkami mieszkalnymi wszystkich grup wychowawczych,
- zapoznano się z warunkami panującymi w szkole i warsztatach szkolnych,
- dokonano oględzin miejsca przeznaczonego na spacery nieletnich i monitoringu placówki,
- zapoznano się z regulaminem ZP w Białymstoku,
- zapoznano się z harmonogramem zajęć w placówce,
- zapoznano się z dokumentacją dot. umieszczeń w izbach przejściowych i OPM,
- zapoznano się z wybranymi aktami nieletnich umieszczonych w OPM, ze szczególnym uwzględnieniem wniosków o umieszczenie w OPM,
- spotkano się z kadrą pedagogiczną placówki.

IV. Rekomendacje Krajowego Mechanizmu Prewencji (KMP) z wizytacji placówki w styczniu 2012 r. i ustalenia przeprowadzone przez lustrującego placówkę przedstawiciela DWOiP

1. W czasie wizyty w dniu 26 stycznia 2012 r. KMP szczególną uwagę przykładał do następujących zagadnień:

- umieszczanie nieletnich w izbach przejściowych oraz oddzielnych pomieszczeniach mieszkalnych,
- dostępie nieletnich do codziennych zajęć na świeżym powietrzu,
- dyscyplinowaniu i traktowaniu nieletnich,
- stosowaniu środków przymusu bezpośredniego,
- postępowaniu z korespondencją.

2. Rekomendacje KPM i ustalenia prowadzącego lustrację przedstawiciela DWOiP

wskazuje na konieczność zastosowania środka z §25 ust. 1 pkt. 4 (agresja, samookaleczenie, udział w bójce). Wpisy o złamaniu regulaminu, złamaniu warunków nienaganego pobytu w grupie V, rezygnacji z programu grupy V, wymagają wyraźnego wskazania w jaki sposób tego rodzaju zachowanie wpływa na bezpieczeństwo i porządek w zakładzie. Dotychczasowe zapisy budzą wątpliwości co do zasadności użycia tego środka. Na ten element zwrócono uwagę Panu dyrektorowi w czasie rozmowy oraz omówiono to zagadnienie na spotkaniu z pracownikami placówki.

2.2. umieszczanie nieletnich w oddzielnych pomieszczeniach mieszkalnych (OPM) tylko w sytuacjach, które wskazują na faktyczną potrzebę zapewnienia bezpieczeństwa i porządku w zakładzie oraz na jak najkrótszy czas.

Podstawa umieszczenie w oddzielnym pomieszczeniu mieszkalnym: rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich (Dz.U. z 2001 r. Nr 124, poz.1359, z póź. zm.)

§ 25. 1. Dyrektor zakładu dla zapewnienia bezpieczeństwa i porządku w zakładzie może na czas określony:

- 1) zarządzić zamykanie pomieszczeń, w których wychowankowie przebywają, uczą się lub pracują,
- 2) zwiększyć liczbę pracowników prowadzących zajęcia zespołowe,
- 3) wstrzymać lub ograniczyć zajęcia zespołowe,
- 4) **umieścić nieletniego w oddzielnym pomieszczeniu mieszkalnym lub izbie przejściowej.**

MS:

analizie poddano wnioski o umieszczeniu nieletnich w OPM. Zawierają one wskazanie czasu pobytu określane datami (dziennymi) lub poprzez wskazanie – do czasu przeniesienia do innej placówki. Najczęstszą przyczyną umieszczenia jest łamanie regulaminu placówki, odmowa uczestniczenia w programie oferowanym przez zakład. Brak szczegółowego opisu sposobu łamania regulaminu oraz formy odmowy udziału w programie oferowanym przez zakład budzi wątpliwości co do

zasadności zastosowania tego środka. O ile pewne rodzaje łamania regulaminu mogą w sposób oczywisty wpływać destrukcyjnie na pozostałych wychowanków, wzmacniać pozycję socjometryczną nieletnich prezentujących taką postawę i umożliwiać im w ten sposób tworzenie drugiego życia w placówce, o tyle sama rezygnacja z programu w tak oczywisty sposób tego nie czyni, a jednocześnie nie wskazuje na wyraźny związek z zagrożeniem porządku i bezpieczeństwa w zakładzie, co stanowi przesłankę do umieszczenia w OPM. W celu prawidłowej oceny zasadności umieszczeń w OPM konieczny jest szerszy opis zachowania nieletniego wraz ze wskazaniem wpływu tego zachowania na bezpieczeństwo i porządek w placówce.

Ustalono, że niektórzy nieletni przebywają w OPM nawet ok. 4 miesięcy np. .

– od listopada 2011 r. Nieletni

i w OPM od 1,5 miesiąca.

Przywołany powyżej przepis nie określa co prawda okresu na jaki można umieścić nieletniego w OPM jednak przyjęć należy, że tak ścisła izolacja nieletniego nie jest korzystna z punktu widzenia resocjalizacji i wychowania. Nadto środek ten ma być reakcją na pewnego rodzaju zdarzenie nadzwyczajne i trwać do ustąpienia takiego zagrożenia - nie powinien więc w tak znaczny sposób odbiegać od takiego środka jakim jest np. środek przymusu bezpośredniego w postaci umieszczenia w izbie izolacyjnej. Ustawa *o postępowaniu w sprawach nieletnich*, w art. 95 §7 określa, że środek w postaci umieszczenia w izbie izolacyjnej nie może być stosowany dłużej niż 48 godzin, a wobec nieletniego w wieku do 14 lat – dłużej niż 12 godzin. Tak krótki czas przyjęty został właśnie z uwagi na niekorzystny wpływ stanu izolacji. Skoro jednak w przepisach §44 rozporządzenia przyjęto, że pobyt w izbie przejściowej może trwać do 14 dni, to analogicznie pobyt w tej izbie oraz w OPM na podstawie § 25 rozporządzenia powinien oscylować wokół tego właśnie terminu. Podobnie jak przewidziano to w rozporządzeniu Rady Ministrów *w sprawie szczegółowych warunków i sposobu użycia środków przymusu bezpośredniego wobec nieletnich umieszczonych w zakładach poprawczych, schroniskach dla nieletnich, młodzieżowych ośrodkach wychowawczych i młodzieżowych ośrodkach socjoterapii*, również nieletnich umieszczonych w izbach przejściowych i OPM, na podstawie §25

rozporządzenia, należy objąć wzmożonym oddziaływaniem psychologiczno-pedagogicznym. Zakład poprawczy z uwagi na swą specyfikę i specyfikę umieszczanych w nim nieletnich winien oferować program resocjalizacyjny i wychowawczy obejmujący wszystkie przypadki, brak bowiem w obowiązujących przepisach zezwolenia na wyłączenie wychowanków z tego procesu. W toku lustracji ustalono, że nieletni są umieszczani w OPM pojedynczo, mają ograniczony kontakt z rówieśnikami i nie jest wobec nich prowadzone oddziaływanie wychowawcze i resocjalizacyjne. Powyższą praktykę uznać należy za niewłaściwą.

W tych okolicznościach koniecznym jest ograniczenie pobytu nieletnich w OPM do niezbędnego minimum, którego górna granica nie będzie znacząco odbiegała od tej wskazanej w §44 rozporządzenia, a w czasie pobytu prowadzone będzie wobec nieletniego odpowiednie oddziaływanie wychowawcze, terapia i wnikliwa analiza postawy nieletniego przed przedstawieniem kolejnego wniosku o przedłużenie pobytu w OPM.

2.3. zapewnienie wychowankom umieszczanym w oddzielnych pomieszczeniach mieszkalnych oraz izbach przejściowych takich samych praw, jak pozostałym nieletnim, w zakresie utrzymywania kontaktów z rodziną, prawa do prywatności oraz dostarczania im bodźców niezbędnych do właściwego rozwoju i resocjalizacji.

MS:

nieletni, z którymi przeprowadzono rozmowę nie zgłaszali zastrzeżeń odnośnie ich kontaktów z rodziną. Potwierdzali, że mogą odbierać rozmowy telefoniczne od rodziny oraz przyjmować i wysyłać korespondencję. Podnosili jedynie, że w czasie rozmowy telefonicznej obecny jest pracownik zakładu, a rozmowa prowadzona jest przez urządzenie głośnomówiące. Charakter zakładu oraz okoliczność, że nieletni przebywają w OPM mogą uzasadniać konieczność kontrolowania treści rozmów. Brak takiej kontroli może wpłynąć na bezpieczeństwo i porządek w zakładzie poprzez np. uzgodnienie czasu i sposobu dostarczenia środków odurzających, ustalenia sposobu i czasu ucieczki, instruowania nieletniego co do drugiego życia w placówce,

przekazywania informacji o sytuacji w innych placówkach (bunty, ucieczki), przekazanie terminu konwojowania do innej placówki. Kontrola rozmowy przez urządzenie głośnomówiące nie powinna mieć jednak zasady generalnej, lecz winna być stosowana, podobnie jak kontrola korespondencji (art. 66 upn), w przypadku powzięcia uzasadnionego podejrzenia, iż treść rozmowy może godzić w porządek prawny, bezpieczeństwo zakładu, w zasady moralności publicznej bądź może wpłynąć niekorzystnie na przebieg resocjalizacji nieletniego. Dlatego w każdym przypadku takiej kontroli rozmowy należy do akt nieletniego dołączyć informację o przyczynach podjęcia takiej decyzji. W grupach resocjalizacyjnych nieletni informowali, że rozmowy prowadzone są bez ww. kontroli.

Zakład nie powinien rezygnować w stosunku do wychowanków umieszczonych w OPM z działalności resocjalizacyjnej i wychowawczej. Konieczne jest organizowanie w tym zakresie odpowiednio dostosowanych zajęć indywidualnych np. terapia zajęciowa jak i zajęć grupowych w ramach grupy OPM. Należy podejmować szersze działania motywujące nieletnich umieszczonych w OPM do powrotu do grup: rozmowy z wychowawcami i psychologiem, określanie jasnych i realnych warunków, które pozwolą na opuszczenie OPM. Z relacji nieletnich wynika, że dotychczasowy kontakt wychowanka z wychowawcą i psychologiem odbywa się jedynie na życzenie nieletniego. Indywidualny program resocjalizacji nieletniego umieszczonego w OPM powinien być w związku z tą okolicznością modyfikowany, a nie zaniechany.

Wychowankowie w czasie kontroli posiadali w OPM kilka książek i czasopism – twierdzili, że nie ma problemów z ich wypożyczeniem. Nieletni zgłaszali brak kontaktów z rówieśnikami i w tym zakresie należy stwarzać możliwości spotkań nieletnich w obecności wychowawcy w grupach gwarantujących zachowanie bezpieczeństwa i porządku np. w ramach wskazanych powyżej terapii zajęciowej. Nieletni umieszczeni w OPM zgłaszali, że dysponują mydłem wspólnym dla wszystkich umieszczonych w OPM, które niekiedy służy również do prania bielizny. Praktykę w tym zakresie należy zmienić. Zapewnienie środków czystości przez placówkę wynika bezpośrednio z treści §57 ust.1 pkt6 rozporządzenia:

§ 57. 1. Wychowankowi w trakcie pobytu w zakładzie zapewnia się:

6) odzież, bieliznę, obuwie, materiały szkolne i podręczniki, sprzęt i środki czystości,

2.4. umożliwienie odbierania i wykonywania połączeń telefonicznych przez podopiecznych w izbie przejściowej.

MS:

nieletni, z którymi przeprowadzono rozmowę nie zgłaszali trudności w odbieraniu rozmów telefonicznych. Informowali, iż o takich rozmowach są informowani i mogą je prowadzić. Wykonywanie połączeń z placówki na koszt zakładu jest możliwe jedynie w formie nagrody - §66 rozporządzenia o ZP i SdN:

§ 66. 1. Nagrodami są:

- 1) *pochwała,*
- 2) *pochwała wobec wychowanków,*
- 3) *list pochwalny do rodziców (opiekunów),*
- 4) *list pochwalny do sądu rodzinnego,*
- 5) **zezwolenie na rozmowę telefoniczną na koszt zakładu.**

Obecnie nie ma możliwości wykonywania połączeń wychodzących przez nieletnich na ich koszt z uwagi na brak możliwości technicznych do ustalenia kosztu takiego pojedynczego połączenia. W rozmowie z dyrektorem polecono dokonanie ustaleń odnośnie możliwości technicznych zamontowania takiego urządzenia w placówce i dokonanie oceny, czy zakład posiada środki na jego zakup i montaż. W grupach readaptacyjnych tylko w przypadkach konkretnych nieletnich rozmowa jest kontrolowana przez urządzenia głośnomówiące – w tych przypadkach konieczne jest również zamieszczenie informacji o przyczynach uzasadniających taką kontrolę (jak w pkt 2.3).

Zauważyć należy, że prawo do kontaktu telefonicznego z wybraną przez nieletniego osobą rodzi w praktyce istotne trudności, co do identyfikacji osoby, z którą nieletni rozmawia. O ile w przypadku rodziny w ograniczonym zakresie taką weryfikację można przeprowadzić, to w przypadku innych osób jest to utrudnione, a wręcz niemożliwe. W takich przypadkach może powstać podejrzenie uzasadniające kontrolę rozmowy. Jednak winno to być w odpowiedni sposób udokumentowane. Pamiętać jednak należy o treści art. 49 Konstytucji RP, który mówi, że „zapewnia się

wolność i ochronę tajemnicy komunikowania się. Ich ograniczenie może nastąpić jedynie w przypadkach określonych w ustawie i w sposób w niej określony.

2.5. wyposażenie izb przejściowych w sposób odpowiadający warunkom pomieszczenia mieszkalnego.

Podstawa prawna: rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich (Dz.U. z 2001 r. Nr 124, poz.1359, z póź. zm.)

§ 44. 4. Izbą przejściową jest wyodrębnione pomieszczenie urządzone w sposób odpowiadający warunkom pomieszczenia mieszkalnego.

MS:

Zarówno izby przejściowe jak i OPM wyposażone są w łóżko, krzesło i stolik, co odpowiada warunkom pomieszczenia mieszkalnego. W czasie wizyt w tych pomieszczeniach nieletni czytali prasę oraz posiadali książki. Wyposażenie nie odbiegało od wyposażenie pozostałych izb mieszkalnych. Wyposażenie powyższe ujęte jest w regulaminie izby przejściowej (II.2)

2.6. zaprzestanie praktyki polegającej na zabieraniu elementów wyposażenia pokoju wychowanków w ciągu dnia w izbie przejściowej i oddzielnym pomieszczeniu mieszkalnym.

MS:

w tym zakresie dyrektor udzielił wyjaśnień, że wyposażenie pomieszczeń w izbie przejściowej i OPM nie jest usuwane w ciągu dnia. Przypadki zabierania części wyposażenia dotyczą tylko sytuacji, w których jest ono używane niezgodnie z przeznaczeniem np. przewracanie wyposażenia, uderzanie nim, próba jego zniszczenia. Zasada ta jest określana w Regulaminie izby przejściowej (II.2). Zapis

ten jest, w ocenie kontrolującego, uzasadniony z punktu widzenia zapewnienia bezpieczeństwa zarówno nieletnim jak i pracownikom zakładu. Po ustąpieniu zagrożenia z tym związanego wyposażenie wraca do pomieszczeń. Wyposażenie na stałe przytwierdzone do podłoża wymagane jest jedynie regulacjami dot. izb izolacyjnych (rozporządzeniu Rady Ministrów w sprawie szczegółowych warunków i sposobu użycia środków przymusu bezpośredniego wobec nieletnich umieszczonych w zakładach poprawczych, schroniskach dla nieletnich, młodzieżowych ośrodkach wychowawczych i młodzieżowych ośrodkach socjoterapii).

§ 5. 1. Umieszczenie w izbie izolacyjnej polega na odosobnieniu nieletniego w pomieszczeniu dźwiękochłonnym, ogrzanym, oświetlonym i monitorowanym, którego wyposażenie stanowią przymocowane do podłogi: stół, krzesło i łóżko.

2. Pomieszczenie izby izolacyjnej powinno być urządzone w sposób uniemożliwiający dokonanie przez nieletniego samouszkodzenia.

Przytwierdzanie urządzeń do podłoża ma zapobiegać użyciu tych przedmiotów w celach niezgodnych z ich przeznaczeniem i mogących stanowić zagrożenie dla nieletnich lub personelu. Ponieważ taki wymóg odnośnie izb przejściowych nie istnieje, jedyną szansą zachowania bezpieczeństwa, w sytuacji niezgodnego z przeznaczeniem używania wyposażenia, jest jego usunięcie na czas istniejącego zagrożenia.

Nieletni w czasie indywidualnych rozmów nie zgłaszali praktyki nieuzasadnionego zabierania wyposażenia.

2.7. zaprzestanie praktyki proszenia rodziców nowoprzybyłych nieletnich o wstrzymanie się przed odwiedzinami w izbie przejściowej.

MS:

W rozmowie z dyrektorem zakładu uzyskałem informację, że prośby tego rodzaju zdarzały się. Były one formułowane z chęci prowadzenia niezakłóconego procesu adaptacji nowo przybyłych nieletnich. Nigdy nie miały formy zakazu i nigdy ze strony rodziców nie były uwag i skarg w tym zakresie. Z uwagi na sformułowaną rekomendację przez KMP dyrektor oświadczył, że odstąpił od kierowania tego

rodzaju próśb. Przypomnieć należy, że ograniczenie kontaktów może nastąpić wyłącznie w przypadku i na podstawie art. 66 §4 i 5 upn:

Art. 66. § 4. Dyrektor zakładu, placówki lub schroniska, o których mowa w § 1, może ograniczyć lub zakazać kontaktów nieletniego z osobami spoza zakładu, placówki lub schroniska dla nieletnich wyłącznie w przypadku, gdy kontakt ten stwarzałby zagrożenie dla porządku prawnego, bezpieczeństwa zakładu, placówki lub schroniska bądź może wpłynąć niekorzystnie na przebieg toczącego się postępowania lub proces resocjalizacji nieletniego.

§ 5. W wypadku, o którym mowa w § 4, dyrektor zakładu, placówki lub schroniska dla nieletnich niezwłocznie zawiadamia nieletniego i sąd rodzinny wykonujący orzeczenie o powodach decyzji. Sąd może uchylić decyzję dyrektora.

Ograniczenia kontaktu z innymi przyczyn niż wymienione w przywołanym przepisie uznać należało będzie za niezgodne z prawem.

2.8. zamieszczenie w Regulaminie izby przejściowej prawa nieletnich do codziennych zajęć na świeżym powietrzu.

MS:

W dniu lustracji wszyscy nieletni Zakładu Poprawczego w Białymstoku zapewnione mieli faktyczne prawo do 1 godziny zajęć na świeżym powietrzu. Okoliczność tą potwierdzili wychowankowie, z którymi przeprowadzono indywidualne rozmowy oraz dyrektor zakładu. Odpowiedniego wpisu o przysługującym prawie do przebywania na świeżym powietrzu jeszcze nie wprowadzono.

2.9. zmniejszenie liczby godzin obowiązkowej, bezpłatnej pracy wychowanków na rzecz Zakładu, do wymiaru określonego w art. 95f § 2 upn

Podstawa prawna: *Ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich* (t.j. Dz.U. z 2010r. Nr 33, Poz. 178)

Art. 95f. § 2. Za prace porządkowe wykonywane na rzecz zakładu lub schroniska w wymiarze nieprzekraczającym 30 godzin miesięcznie wynagrodzenie nieletniemu nie przysługuje; za sumienną pracę tego rodzaju mogą być przyznawane nagrody pieniężne.

MS:

Z poczynionych ustaleń wynika, że nieletni w grupie readaptacyjnej i OPM wykonywali prace porządkowe w wymiarze przekraczających 11 godz. tygodniowo. Przekraczało to łącznie 30 godz. miesięcznie – za godziny powyżej tej normy nie otrzymywali wynagrodzenia. W tych okolicznościach uznać należy, iż w tym zakresie doszło do naruszenia obowiązujących przepisów prawnych.

W chwili przeprowadzania lustracji nieletni mieli już obniżoną liczbę godzin prac porządkowych do 7 godzin tygodniowo – stosowne zapisy w dokumentacji zakładu były wprowadzane. Z poczynionych ustaleń wynika, że wyeliminowano nadto prace na froterkach. Placówka zakupiła urządzenie elektryczne do wykonywania tej pracy (relacja dyrektora i wychowanków).

2.10. zapewnienie wszystkim nieletnim możliwości pobytu na świeżym powietrzu, przez co najmniej 2 godziny dziennie, jeżeli pozwala na to pogoda.

Podstawa prawna: *zasadą 81 Europejskich Zasad w sprawie nieletnich sprawców przestępstw będących podmiotem sankcji lub środków (5.XI. 2008 r.):*

nieletni pozbawieni wolności powinni mieć zapewnione regularne ćwiczenia przynajmniej dwie godziny w ciągu dnia, z czego jedna z nich winna odbywać się na świeżym powietrzu, o ile warunki pogodowe na to pozwalają.

MS:

jak wskazano w pkt 2.8 nieletni we wszystkich grupach mają obecnie zapewnioną 1 h dziennie pobytu na świeżym powietrzu. Ustalono, że w okresach poprzedzających lustracje zakres pobytu na świeżym powietrzu był znacznie ograniczony, w szczególności odnośnie wychowanków umieszczonych w izbach przejściowych i OPM, co naruszało wskazaną powyżej zasadę.

Z harmonogramu pracy placówki wynika, że możliwość wprowadzenia obligatoryjności pobytu nieletnich na świeżym powietrzu przez dwie godzin w ciągu dnia mogłoby być wprowadzone ewentualnie po zakończeniu zajęć w szkole, a przed kolacją. Jednak w sytuacji kiedy zajęcia w szkole trwają do około godz. 14.00, po

nich jest obiad i wypoczynek (do 15.30) oraz zajęcia własne tj. czas na naukę i odrabianie lekcji, a kolacja jest około godz. 18.00, wygospodarowanie 2 godzin jest utrudnione i wiąże się z ograniczeniem innych zajęć np. nauki własnej. Z ustaleń wynika, że czas od zakończenia obiadu do kolacji, to łącznie około 2,5 – 3 godzin. W chwili obecnej wszyscy wychowankowie, łącznie z tymi umieszczonymi w izbach przejściowych i OPM, mają zapewnioną możliwość korzystania z 1 godziny pobytu na świeżym powietrzu, co wydaje się spełniać warunki określone w powyższej zasadzie. Ustalono, że wychowankowie umieszczeni w OPM często rezygnują z tej możliwości) albo ograniczają ją do 20 – 45 minut (informacje uzyskane od wychowanków umieszczonych w OPM: ,

i. Wychowankowie grup resocjalizacyjnych obok wskazanej godziny, przebywają na powietrzu w czasie przejść ze szkoły do warsztatów, odbywania kursów np. na kierowców wózków widłowych, prac porządkowych. Dodatkowo wszyscy wychowankowie uczestniczący w zajęciach szkolnych uczestniczą jednocześnie w lekcjach WF. Wychowankom izb przejściowych i OPM, którzy odmawiają udziału w zajęciach szkolnych należy umożliwić, obok godziny na świeżym powietrzu, odbywanie ćwiczeń w wymiarze 1h – udział w tych ćwiczeniach winien być dobrowolny. Zapewnienie 2 godz. ćwiczeń na powietrzu dziennie wydaje się być możliwe do realizacji w okresie wakacji. W tym czasie dodatkowo organizowane są różne formy wypoczynku na świeżym powietrzu np. spływy, obozy, itp.

2.11. umożliwienie nieletnim swobodnego korzystania z prawa do składania wniosków i skarg do władzy odpowiedzialnej za instytucję, w której są umieszczeni, bez ponoszenia z tego tytułu żadnych negatywnych konsekwencji i sankcji.

MS:

W toku prowadzonych czynności kontrolnych ustalono, że w placówce w widocznym miejscu wywieszono są informacje dot. organów, do których nieletni mogą wnosić skargi i wnioski. Korespondencja zaadresowana na te organy nie

jest kontrolowana. Nieletni potwierdzili, że mają możliwość wysyłania skarg. Okoliczność tą potwierdzić może również kontrolujący w oparciu o informacje dot. wpływu skarg do Ministerstwa Sprawiedliwości. Zastrzeżenie KMP budzi ostatnia sytuacja związana z wniesieniem przez dwóch pracowników zakładu pozwów o ochronę dóbr osobistych. Okoliczność wniesienia tych pozwów została potwierdzona przez dyrektora placówki. W ocenie KMP reakcja na skargę nieletniego ma na celu zniechęcenie nieletnich do składania skarg do organów i pokazanie innym potencjalnym skarżącym konsekwencji, jakie mogą ich spotkać za składanie skarg. Prawo do składania pozwów jest osobistym prawem obywatela i w tym zakresie nie powinno podlegać ocenie kontrolującego. Ingerowanie w tą sferę mogłoby stanowić naruszenie między innymi następujących zasad konstytucyjnych:

Art. 32. Konstytucji: 1. Wszyscy są wobec prawa równi. Wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne. 2. Nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiejkolwiek przyczyny.

Art. 47. konstytucji: *„Każdy ma prawo do ochrony prawnej życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia oraz do decydowania o swoim życiu osobistym”.*

Na podstawie skargi nieletniego ustalono, że zawiera ona zarzuty w stosunku do dyrektora odnośnie popełnienia przez niego przestępstwa, a w przypadku drugiej osoby (kobiety) informacje o ewentualnych intymnym (osobistych) zachowaniu się wobec skarżącego nieletniego. Korzystanie z przysługującego prawa do złożenia pozwu może potencjalnie służyć zniechęceniu do składania skarg, ale tylko tych wskazujących na nie istniejące okoliczności. Informacja o wniesionych pozwach nie jest rozpowszechniana wśród wychowanków, a nieletni, który wniósł skargę nie przebywa obecnie w ZP w Białymstoku. Przyznać należy, że każda osoba pozbawiona wolności ma prawo wnoszenia skarg ale nie jest zwolniona z odpowiedzialności za naruszanie praw innych osób. Decyzję o zasadności wniesionych pozwów podejmie niezawisły sąd.

Nieuzasadnione jest bez wątpienia stosowanie innych szykan na skutek wnoszonych skarg np. stosowanie środków dyscyplinarnych, nakłanianie do

wycofania skargi pod groźbą ukarania, nakładanie dodatkowych obowiązków, przeprowadzanie rozmów dyscyplinujących w sprawie złożonej skargi, itp. Okoliczności tych w czasie kontroli nie stwierdzono.

2.12. wyeliminowanie z dokumentów wewnętrznych jednostki regulacji w zakresie realizowania uprawnień dotyczących kontaktów nieletnich z osobami spoza zakładu oraz możliwości otrzymania przepustki lub urlopu w zależności od oceny z zachowania oraz poziomu terapeutycznego.

MS:

Załącznik nr 6 i 7 do Regulaminu zakładu zawiera informacje o zasadach oceniania nieletnich oraz związanych z tym przywilejach. Zasady opracowane zostały w sposób jasny i zrozumiały. Obowiązujące rozporządzenie *w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich* określa prawa i obowiązki nieletniego oraz środki dyscyplinarne i nagrody jakie mogą być nieletniemu udzielone (§65, 66, 70 i 71).

§ 65. Dyrektor zakładu może przyznać wychowankowi nagrodę za:

- 1) właściwą postawę i zachowanie,
- 2) wyróżniające wykonywanie obowiązków,
- 3) wzorowe przestrzeganie regulaminu zakładu,
- 4) osiągnięcie bardzo dobrych wyników w nauce.

§ 66. 1. Nagrodami są:

- 1) pochwała,
- 2) pochwała wobec wychowanków,
- 3) list pochwalny do rodziców (opiekunów),
- 4) list pochwalny do sądu rodzinnego,
- 5) zezwolenie na rozmowę telefoniczną na koszt zakładu,
- 6) przyznanie nagrody rzeczowej lub pieniężnej,
- 7) podwyższenie wychowankowi kieszonkowego do wysokości 4,5% kwoty bazowej na okres do 3 miesięcy,
- 8) zgoda na wykonanie przedmiotu lub usługi w warsztatach szkolnych na potrzeby wychowanka lub osób najbliższych,
- 9) zgoda na udział w imprezach, zajęciach oświatowych i sportowych oraz szkoleniach poza zakładem,
- 10) zgoda na uczęszczanie do szkoły poza zakładem,
- 11) zgoda na posiadanie wartościowych przedmiotów,
- 12) zgoda na noszenie własnej odzieży,
- 13) skrócenie, zawieszenie lub darowanie uprzednio zastosowanego środka dyscyplinarnego,
- 14) udzielenie przepustki do 3 dni,
- 15) udzielenie urlopu,
- 16) przedstawienie wniosku o przeniesienie z zakładu o wzmożonym nadzorze wychowawczym do innego zakładu,

- 17) przedstawienie wniosku o przeniesienie z zakładu półotwartego do otwartego,
- 18) umieszczenie poza zakładem,
- 19) przedstawienie wniosku o warunkowe zwolnienie z zakładu.

2. W przypadkach uzasadnionych względami wychowawczymi można przyznać jednorazowo więcej niż jedną nagrodę.

3. Nagrody, o których mowa w ust. 1 pkt 14 i 15, przyznaje się jako szczególne środki oddziaływania wychowawczego. Nagrody, o których mowa w ust. 1 pkt 16 i 19, przyznaje się po zasięgnięciu opinii rady zakładu.

4. Wychowankowi zakładu, wobec którego toczy się postępowanie w związku z popełnieniem czynu zabronionego, nagrody, wymienione w ust. 1 pkt 5, 9-11, 14-16, 18 i 19, mogą być udzielone za zgodą organu prowadzącego postępowanie.

5. ⁽³³⁾ Środek zastosowany na podstawie § 71 ust. 1 pkt 16 może zostać skrócony jedynie do 3 miesięcy i nie może zostać darowany.

§ 70. Dyrektor zakładu może stosować wobec wychowanka środek dyscyplinarny za:

- 1) naruszenie ustalonego w zakładzie porządku,
- 2) niewykonywanie swoich obowiązków,
- 3) zachowania godzące w dobro innych osób,
- 4) ⁽³⁸⁾ ucieczkę z zakładu lub nieusprawiedliwione niepowrótce z udzielonego urlopu lub przepustki.

§ 71. 1. Środkami dyscyplinarnymi są:

- 1) upomnienie,
- 2) upomnienie wobec wychowanków,
- 3) nagana,
- 4) zawiadomienie rodziców (opiekunów) o niewłaściwym zachowaniu wychowanka,
- 5) zawiadomienie sądu o niewłaściwym zachowaniu wychowanka,
- 6) cofnięcie zezwolenia lub nieudzielanie zezwolenia na rozmowy telefoniczne na koszt zakładu na okres do 1 miesiąca, z wyjątkiem rozmów z rodzicami (opiekunami),
- 7) obniżenie kieszonkowego wychowankowi zakładu:
 - a) otwartego - na okres do 2 miesięcy,
 - b) półotwartego - na okres do 3 miesięcy,
 - c) zamkniętego i o wzmożonym nadzorze wychowawczym - na okres do 4 miesięcy,
 - d) resocjalizacyjno-rewalidacyjnego lub resocjalizacyjno-terapeutycznego - na okres do 3 miesięcy,
 - e) ⁽³⁹⁾ readaptacyjnego - na okres do 4 miesięcy,
- 8) cofnięcie zgody lub nieudzielanie zgody na udział w imprezach, zajęciach oświatowych i sportowych oraz szkoleniach poza zakładem:
 - a) otwartym - na okres do 2 miesięcy,
 - b) półotwartym - na okres do 3 miesięcy,
 - c) zamkniętym i o wzmożonym nadzorze wychowawczym - na okres do 4 miesięcy,
 - d) resocjalizacyjno-rewalidacyjnym lub resocjalizacyjno-terapeutycznym - na okres do 3 miesięcy,
 - e) ⁽⁴⁰⁾ readaptacyjnym - na okres do 4 miesięcy,
- 9) cofnięcie zgody na posiadanie wartościowych przedmiotów lub noszenie własnej odzieży,
- 10) cofnięcie zgody lub nieudzielanie zgody na wyjście poza teren zakładu:
 - a) otwartego - na okres do 1 miesiąca,
 - b) półotwartego - na okres do 2 miesięcy,
 - c) zamkniętego - na okres do 3 miesięcy,
 - d) o wzmożonym nadzorze wychowawczym - na okres do 3 miesięcy,
 - e) resocjalizacyjno-rewalidacyjnego - na okres do 2 miesięcy,
 - f) resocjalizacyjno-terapeutycznego - na okres do 2 miesięcy,
 - g) ⁽⁴¹⁾ readaptacyjnego - na okres do 3 miesięcy,
- 11) nieudzielanie przepustki lub urlopu wychowankowi zakładu:
 - a) otwartego - na okres do 2 miesięcy,
 - b) półotwartego - na okres do 3 miesięcy,
 - c) zamkniętego - na okres do 4 miesięcy,
 - d) o wzmożonym nadzorze wychowawczym - na okres do 4 miesięcy,
 - e) resocjalizacyjno-rewalidacyjnego - na okres do 3 miesięcy,
 - f) resocjalizacyjno-terapeutycznego - na okres do 3 miesięcy,

- g) ⁽⁴²⁾ readaptacyjnego - na okres do 4 miesięcy,
- 12) wystąpienie z wnioskiem o przeniesienie do innego zakładu tego samego rodzaju,
- 13) wystąpienie z wnioskiem o przeniesienie do zakładu innego rodzaju,
- 14) wstrzymanie umieszczenia poza zakładem,
- 15) wstrzymanie wniosku o przedstawienie do warunkowego zwolnienia z zakładu,
- 16) ⁽⁴³⁾ nieudzielanie przepustki lub urlopu przez okres 5 miesięcy w przypadku wskazanym w § 70 pkt 4.
2. ⁽⁴⁴⁾ Środki, o których mowa w ust. 1 pkt 12-15, stosuje się po zasięgnięciu opinii rady zakładu.
3. Przy stosowaniu środka dyscyplinarnego uwzględnia się w szczególności rodzaj i okoliczności zachowania, o którym mowa w ust. 1, stosunek wychowanka do tego zachowania, dotychczasową postawę, cechy osobowości i stan zdrowia wychowanka.

Regulamin nie zawiera środków nie wymienionych w rozporządzeniu. Ułatwia sposób dokonywania oceny zachowania nieletnich i powoduje, że zasady te są bardziej dla nich zrozumiałe - określono wyraźnie sytuacje pozytywne i negatywne mające wpływ na ocenę. Skoro np. udzielenie urlopu lub przepustki jest formą nagrody, to należy dążyć do tego aby w sposób jak najbardziej precyzyjny określić jakie zachowanie uznawane jest za takie, które umożliwi uzyskanie takiej nagrody. Regulamin nie formułuje na nowo środków dyscyplinarnych i nagród przyznawanych nieletnim. Niewątpliwie nie powinno to mieć jednak wpływu na prawa nieletnich dot. ich kontaktu ze światem zewnętrznym tj. spotkań w placówce z rodziną i znajomymi. Tego rodzaju zapis powinien być wyeliminowany. Dlatego w załączniku Nr 7 dla pierwszego poziomu konieczne jest wprowadzenie zapisu o możliwości odwiedzania przez osób spoza rodziny lub wyeliminowanie tego rodzaju zapisu z pozostałych dwóch poziomów i przyjęcie, że ograniczeń takich nie ma. Obecne uregulowanie świadczy o tym, że nieletnim na poziomie I ogranicza się kontakty, co stanowi naruszenie art. 66 § 4 i 5 upn:

Art. 66. § 4. *Dyrektor zakładu, placówki lub schroniska, o których mowa w § 1, może ograniczyć lub zakazać kontaktów nieletniego z osobami spoza zakładu, placówki lub schroniska dla nieletnich wyłącznie w przypadku, gdy kontakt ten stwarzałby zagrożenie dla porządku prawnego, bezpieczeństwa zakładu, placówki lub schroniska bądź może wpłynąć niekorzystnie na przebieg toczącego się postępowania lub proces resocjalizacji nieletniego.*

§ 5. *W wypadku, o którym mowa w § 4, dyrektor zakładu, placówki lub schroniska dla nieletnich niezwłocznie zawiadamia nieletniego i sąd rodzinny wykonujący orzeczenie o powodach decyzji. Sąd może uchylić decyzję dyrektora.*

Wątpliwości budzi również prawo do dysponowania własnymi środkami pieniężnymi przez wychowanków (zgoda wychowawcy), bowiem system nagród przewidziany w § 66 rozporządzenia takiej nagrody nie przewidują. Środki pieniężne, dla bezpieczeństwa, winny być złożone do depozytu, jednak udostępniane nieletnim na ich prośbę.

- 2.13. zaprzestanie stosowania przez personel w grupie V nieuzasadnionych wychowawczo praktyk służących utrzymaniu nadmiernej dyscypliny, a także wyraźne określenie systemu punktowego w tej grupie i zasad jego stosowania.**

MS:

Z rozmów przeprowadzonych z nieletnimi umieszczonymi w OPM, wynika, że rano przed śniadaniem mają oni obowiązek wykonania określonej liczby przysiadów i pompek. Tę tzw. „rozgrzewkę” przeprowadza pracownik ochrony. Nieletni informowali, że można odmówić wykonania tych ćwiczeń jednak otrzymuje się wówczas tzw. raport/naganę. Praktykę tego rodzaju uznać należy za niewłaściwą bowiem nie znajduje ona odzwierciedlenia w rozkładzie zajęć, prowadzona jest przez pracownika ochrony, a nie np. nauczyciela WF w ramach ćwiczeń i ma charakter przymusowy z uwagi na sankcje w postaci tzw. raportu/nagany. Taki sposób traktowania nieletnich może być uznany jako forma poniżającego i nieludzkiego traktowania. Zagadnienie to omówione zostało z dyrektorem placówki, który oświadczył, że praktyka ta zostanie niezwłocznie wyeliminowana.

Z poczynionych ustaleń wynika, że stosowane dotychczas prace porządkowe (grupa V – readaptacyjna) polegające na froterowaniu, które było przedmiotem skarg nieletnich, zostały w ostatnim okresie wyeliminowane. Placówka zakupiła urządzenie elektryczne do wykonywania tej pracy (relacja dyrektora i wychowanków). Podstawą prowadzonych w grupie V prac porządkowych jest między innymi zapis §9¹:

§ 9¹. 1. Zakłady readaptacyjne są przeznaczone dla nieletnich, którzy:

- 1) przebywając w schronisku dla nieletnich, odmawiali uczestniczenia w procesie wychowania, edukacji i terapii,*
- 2) w czasie pobytu w schronisku dla nieletnich uciekli z niego lub co najmniej dwukrotnie nie wrócili z przepustki, a istnieją uzasadnione podstawy do przypuszczenia, że będą to czynić nadal,*
- 3) w czasie pobytu w schronisku dla nieletnich co najmniej dwukrotnie dopuścili się czynów zabronionych,*
- 4) przebywając w zakładzie poprawczym innego rodzaju, odmawiali uczestniczenia w procesie wychowania, edukacji i terapii,*
- 5) w czasie pobytu w zakładzie poprawczym innego rodzaju uciekli z niego lub co najmniej dwukrotnie nie wrócili z przepustki lub urlopu, a istnieją podstawy do przypuszczenia, że będą to czynić nadal,*

6) w czasie pobytu w zakładzie poprawczym innego rodzaju dwukrotnie dopuścili się czynów zabronionych.

2. Readaptacja polega na:

- 1) zaplanowaniu i realizacji indywidualnych oddziaływań reedukacyjnych,
- 2) stosowaniu metod i form pracy służących ułatwieniu dostosowania się nieletniego do ustalonego w zakładzie porządku,
- 3) ograniczeniu możliwości korzystania z form zajęć charakterystycznych dla zakładów poprawczych innego rodzaju, polegającym na:
 - a) kształceniu oraz zatrudnieniu wychowanków wyłącznie na terenie zakładu,
 - b) prowadzeniu zajęć w czasie wolnym od nauki i pracy wyłącznie na terenie zakładu i pod bezpośrednim nadzorem pracowników zakładu,
- 4) zwiększeniu ilości zadań i czynności o charakterze porządkowym oraz prac społecznie użytecznych.

Wykonywanie prac tego rodzaju znajduje więc uzasadnienie w obowiązujących przepisach, przestrzegać jednak należy przy tym zasad wskazanych w pkt 2.9 sprawozdania. Odnośnie systemu punktowania uwagi zawarto w pkt 2.12 sprawozdania.

2.14. stosowanie za jedno przewinienie jednego środka dyscyplinarnego.

Podstawa prawna: rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich (Dz.U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1359, z póź. zm.)

§ 73. 1. Za jedno przewinienie stosuje się jeden środek dyscyplinarny. W przypadku gdy wychowanek popełnił więcej przewinień, stosuje się jeden środek dyscyplinarny odpowiednio surowszy.

2. Środek dyscyplinarny stosuje się niezwłocznie.

MS:

42 par. 42 pkt 1 i par. 43 pkt 2 Regulaminu Zakładu znajdują się zapisy mówiące, że w przypadku udzielenia wychowankowi środka dyscyplinarnego w postaci nagany, czas oczekiwania na przepustkę, urlop przedłuża się o jeden miesiąc. W ocenie KMP tego rodzaju zapis stoi w sprzeczności z przywołanym powyżej § 73 rozporządzenia, bowiem stanowi formę podwójnego karania za jedno przewinienie (nagana + przedłużenie okresu do przepustki). W ocenie kontrolującego zapis tego rodzaju jest zbędny i może budzić wątpliwości, co do podwójnego karania za to samo przewinienie. Nie chodzi tu jednak o to, że nagana uniemożliwia udzielenie przepustki, a jedynie o określenie z góry czasu trwania tego zakazu. Przyjmując, że

udzielenie przepustki, czy urlopu stanowi formę nagrody (par. 66, ust. 1 pkt 14 i 15 rozporządzenia), oczywistym jest, że w przypadku udzielenia nieletniemu nagany nie może on otrzymać nagrody w postaci przepustki/urlopu. Zachowanie innego rodzaju byłoby zachowaniem niekonsekwentnym i z tego powodu niewychowawczym. Dlatego zachowania takiego nie można traktować jako tzw. podwójnego karania za to samo przewinienie. Podkreślić należy, że nieudzielenie przepustki/urlopu na określony czas jest samoistnym środkiem dyscyplinarnym (par. 71, ust. 1, pkt 11) i dlatego obecne zapisy budzą w podniesionym przez KMP zakresie uzasadnione wątpliwości. Jeżeli nieletni popełni przewinienie koniecznym jest ocena znaczenia tego zachowania i podjęcie decyzji bądź o udzieleniu mu nagany (par. 71, ust. 1, pkt 3), bądź środka w postaci nieudzielenia przepustki/urlopu na określony czas (par. 71, ust. 1, pkt 11). W tych okolicznościach należy wyeliminować budzący wątpliwości zapis regulaminu.

2.15. umożliwienie wychowankom posiadania rzeczy osobistych.

Podstawa prawna: rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich (Dz.U. z 2001 r. Nr 124, poz.1359, z póź. zm.)

§ 57. 1. Wychowankowi w trakcie pobytu w zakładzie zapewnia się:

6) odzież, bieliznę, obuwie, materiały szkolne i podręczniki, sprzęt i środki czystości,

2. W uzasadnionych przypadkach, za zgodą dyrektora zakładu, wychowanek może nosić własną odzież, bieliznę i obuwie.

§ 66. 1. Nagrodami są:

12) zgoda na noszenie własnej odzieży,

MS:

Zgodnie z przywołanymi powyżej przepisami zasadą jest, że nieletni otrzymują odzież od placówki, w której przebywają, a noszenie własnej odzieży stanowi wyjątek i formę nagrody. Nieletni w czasie indywidualnych rozmów nie zgłaszali problemów w tym zakresie. Podawali np., że mogą korzystać z bielizny osobistej. Trudno w tych okolicznościach odnieść się do powyższej rekomendacji.

W sprawie ograniczeń dot. przesyłania nieletnim paczek z żywnością i środkami kosmetycznymi należy zwrócić uwagę na treść §64 i 61 pkt 9 rozporządzenia:

§ 64. 1. Wychowanek może otrzymywać paczki z żywnością, książkami, ubraniem, obuwaniem i innymi przedmiotami osobistego użytku, z zastrzeżeniem § 61 pkt 9.

2. Paczki doręcza się wychowankowi niezwłocznie za pokwitowaniem.

§ 61. Wychowanek zakładu w czasie pobytu w zakładzie powinien:

9) przekazać do depozytu przedmioty, których posiadanie jest niezgodne z regulaminem, dokumenty i przedmioty wartościowe,

W świetle tych przepisów nieletniemu przysługuje prawo do otrzymywania paczek z żywnością i np. kosmetykami, a obecną praktykę zakładu w tym zakresie uznać należy za niezgodną z obowiązującymi przepisami.

Odnosnie tego zagadnienia powstaje problem ewentualnej możliwości przekazywania ukrytych w tych produktach środków odurzających. Ma to szczególne znaczenie w przypadku tej właśnie placówki, w której przebywają nieletni uzależnieni od różnego rodzaju środków odurzających. W celu zachowania praw nieletnich koniecznym staje się badanie nadsyłanych paczek pod względem ich zawartości, choć rodzić to będzie znaczne trudności techniczne i generować dodatkowe koszty. Jednocześnie ustalono, że w placówce nie ma ograniczeń co do przekazywania z zewnątrz środków płatniczych, za które nieletni mogą nabyć powyższe artykuły pod kontrolą placówki.

2.16. zaprzestanie praktyki niszczenia rzeczy osobistych nieletnich.

MS:

W rozmowie z dyrektorem placówki uzyskałem potwierdzenie, że doszło do zniszczenia kilku drobnych przedmiotów nieletnich. Miało to związek z sytuacją, w której nieletni odmawiali odesłania do domu tych rzeczy na ich koszt. Rzeczy te, to głównie kosmetyki, o których pochodzeniu placówka nie miała informacji, a w których mogłyby być wprowadzone środki odurzające. Z dyrektorem zakładu ustalono, że rzeczy te będą przechowywane w depozycie do chwili opuszczenia placówki przez nieletniego. Rzeczy osobiste nieletnich nie będą niszczone. Wyjątek stanowią mogą jedynie produkty, które ulegają szybkiemu niszczeniu np. niektóre rodzaje żywności.

Okoliczność zniszczenia przez zakład rzeczy przechowywanych w depozycie nie znajduje podstaw w obowiązujących regulacjach prawnych.

2.17. zapewnienie nieletnim bielizny w ilości umożliwiającej utrzymanie właściwej higieny osobistej, czyli minimum 2 pary.

Podstawa prawna: rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich (Dz.U. z 2001 r. Nr 124, poz.1359, z póź. zm.)

§ 57. 1. Wychowankowi w trakcie pobytu w zakładzie zapewnia się:

- 6) odzież, bieliznę, obuwie, materiały szkolne i podręczniki, sprzęt i środki czystości,
2. W uzasadnionych przypadkach, za zgodą dyrektora zakładu, wychowanek może nosić własną odzież, bieliznę i obuwie.*

MS:

Zarówno dyrektor placówki jak i nieletni, z którymi rozmawiał kontrolujący, potwierdzili okoliczność, że nieletnim przydzielana jest jedna para bielizny. Potwierdzili jednocześnie, że w większości nieletni posiadają jednak bieliznę prywatną i nie mają trudności z jej pobraniem z depozytu. Dodatkowo dyrektor placówki wskazywał na okoliczność, że w poprzednich okresach wydawana nieletnim w większej ilości bielizna osobista traktowana była przez wychowanków jako produkt jednorazowy i wyrzucana przez okno. Dyrektor oświadczył, że wydał już polecenie dostarczania nieletnim 2 par bielizny. Nieletni przebywający na OPM zgłosili uwagę, że nie otrzymują środków do prania bielizny za wyjątkiem wspólnego mydła. Taką praktykę uznać należy za niewłaściwą w świetle przywołanego powyżej przepisu § 57 rozporządzenia.

2.18. przeprowadzanie kontroli korespondencji zgodnie z wytycznymi zawartymi w u.p.n.

Podstawa prawna: Ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich (t.j. Dz.U. z 2010r. Nr 33, Poz. 178)

Art. 66.

§ 3. Korespondencja nieletniego umieszczonego w placówce, zakładzie lub schronisku dla nieletnich, o których mowa w § 1, z wyjątkiem korespondencji z organami państwowymi i

*samorządowymi, w szczególności z Rzecznikiem Praw Obywatelskich i z Rzecznikiem Praw Dziecka oraz organami powołanymi na podstawie ratyfikowanych w drodze ustawy przez Rzeczpospolitą Polską umów międzynarodowych dotyczących ochrony praw człowieka, może być kontrolowana przez dyrektora zakładu, placówki lub schroniska bądź przez upoważnionego przez niego pracownika pedagogicznego. **włącznie** w przypadkach powzięcia uzasadnionego podejrzenia, iż zawiera ona treści godzące w porządek prawny, bezpieczeństwo zakładu, placówki lub schroniska, w zasady moralności publicznej bądź może wpłynąć niekorzystnie na przebieg toczącego się postępowania lub resocjalizacji nieletniego. W razie stwierdzenia takich treści korespondencji nie doręcza się, powiadamiając o tym nieletniego oraz sąd rodzinny wykonujący orzeczenie, podając powody tej decyzji. Nieletniego poucza się o prawie do złożenia zażalenia, o którym mowa w art. 38. Zatrzymana korespondencje włącza się do akt osobowych nieletniego.*

MS:

W okoliczności, gdy środki odurzające mogą być przekazywane zarówno w samych kopertach lub np. pod znaczkami listowymi, i mając na uwadze, że Zakład Poprawczy w Białymstoku jest placówką resocjalizacyjno-terapeutycznym dla chłopców uzależnionych od środków odurzających i psychotropowych, przyjąć należy, że kontrola korespondencji przychodzącej jest uzasadniona. Przywołany przepis wskazuje jednak, że podstawą zgodnej z prawem kontroli korespondencji jest powzięcie uzasadnionego podejrzenia, że zawiera ona treści opisane w tym przepisie. W tych okolicznościach nie można przyjąć generalnej zasady kontrolowania całości korespondencji i praktykę dotychczasową ograniczyć należy do przypadków to uzasadniających. Decyzja w tym zakresie powinna znaleźć odzwierciedlenie w aktach nieletniego w postaci np. wskazania jakie zachodzi w stosunku do nieletniego i jego korespondencji podejrzenie i na jaki okres wprowadza się kontrolę. W celu ujawniania środków niedozwolonych korespondencja może być np. ważona, prześwietlana, a w przypadkach budzących wątpliwości otwarta i skontrolowana w tym zakresie.

W celu zapewnienia porządku i bezpieczeństwa kontrolowanie korespondencji wychodzącej znajduje również uzasadnienie – w sytuacji powzięcia uzasadnionego podejrzenia. W listach przychodzących i wysyłanych przez nieletnich mogą być bowiem przesyłane informacje dot. zabezpieczeń placówki, instrukcje o sposobie wprowadzenia na teren zakładu środków odurzających.

Z informacji dyrektora wynika, że kontrola ogranicza się do przejrzania zawartości koperty z korespondencją i pobieżnego przejrzania treści pod kątem informacji wpływających na bezpieczeństwo i porządek placówki - za co odpowiedzialność ponosi jej dyrektor.

W przypadku większości nieletnich umieszczonych w tego rodzaju placówce, w wysokim stopniu zachodzi uzasadnione podejrzenie, że korespondencja zawierać może treści wskazane w art. 66 §3 upn.

Zauważyć należy, że w zachowaniu porządku i bezpieczeństwa w placówce istotne zadanie spełniają odpowiednio prowadzone działania prewencyjne – w tym kontrola korespondencji.

W toku czynności kontrolnych ustalono, że część korespondencji nie jest dostarczana nieletnim lub nie jest wysyłana. W oparciu o akta nieletniego ustalono, że zatrzymane zostały dwa listy kierowane do niego z zakładu karnego oraz jeden list napisany przez nieletniego. Jeden z listów nosił w treści wyraźne oznaki tzw „grypsowania” i nie można było ustalić pełnej jego treści. Dwa pozostałe listy zawierały treści obraźliwe dot. np. Policji. Ich zatrzymanie wydaje się być uzasadnione w świetle przepisu art. 66 §3 u.p.n.. W aktach brak jest jednak adnotacji odnośnie przekazania nieletniemu informacji o zatrzymaniu korespondencji, brak jest informacji o pouczeniu nieletniego o możliwości wniesienia zażalenia oraz brak informacji odnośnie powiadomienia o tej okoliczności sądu – co stanowi naruszenie treści art. 66§3 upn

V. Wnioski

W znacznej części rekomendacje KPM były w dniu lustracji przyjęte do realizacji i wykonane.

Wyjątek stanowią te zagadnienia, które wynikają z interpretacji obowiązujących przepisów np. kontroli korespondencji, czasu pobytu w OPM i izbie przejściowej. Odnośnie izb przejściowych czasy pobytu we wszystkich przypadkach są obecnie zrównane z tymi określonymi w par. 44 ust. 2 rozporządzenia w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich. Odnośnie okresu umieszczania nieletnich w OPM brak jest w przepisach regulacji w tym zakresie. Stosowne ustalenia znajdują się w pkt 2.1 i 2.2 sprawozdania i znalazły odzwierciedlenie w zaleceniach.

W zakresie uwag zawartych w treści sprawozdania, poniżej sformułowano stosowne zalecenia.

Z informacji kierownika OZNP w Białymstoku wynika, że prezes Sądu Okręgowego w Białymstoku, po otrzymaniu sprawozdania KMP, polecił sędziemu

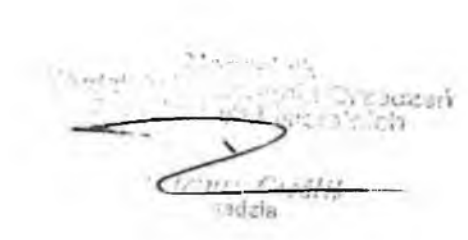
przeprowadzenie ponownej lustracji placówki. Ostatnia przeprowadzona została w dniach 29 – 30 grudnia 2011 przez SSR w Białymstoku – Bożenę Kruk (kopia sprawozdania w aktach). Sędzia nie stwierdził naruszeń praw nieletnich i wydał techniczne zalecenia dot. sporządzania dokumentacji.

VI. Zalecenia pokontrolne

1. w formułowanych wnioskach o umieszczeniu nieletnich w izbach przejściowych i OPM, na podstawie § 25 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w *sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich*, należy precyzyjnie wskazywać jaki wpływ zachowanie nieletniego umieszczanego w izbie lub OPM miało na porządek i bezpieczeństwo w zakładzie. Takie same zapisy należy zamieszczać w księdze umieszczeń w OPM i izbie przejściowej.
2. należy ograniczać czas pobytu nieletnich w OPM do niezbędnego minimum – w myśl wskazań zawartych w pkt 2.2. sprawozdania
3. należy do dnia 30 kwietnia 2012 r. opracować szczegółowy program oddziaływań wychowawczych i resocjalizacyjnych wobec nieletnich umieszczonych w OPM i izbie przejściowej w trybie § 25 u.p.n. Powinien on zawierać elementy pracy indywidualnej z wychowankiem, pracy grupowej, terapii oraz umożliwiać nieletnim (o ile pozwalają na to warunki bezpieczeństwa) zajęcia z elementami aktywności fizycznej – sportowej.
4. do dnia 30 kwietnia 2012 r. należy dokonać rozeznania, czy istnieją techniczne rozwiązania umożliwiające określanie kosztów wykonanej rozmowy telefonicznej bezpośrednio po jej zakończeniu. Jeżeli taka możliwość istnieje należy oszacować możliwości zakupienia stosownych urządzeń na potrzeby zakładu w celu realizowania prawa nieletnich do wykonywania na ich koszt rozmów telefonicznych.
5. do dnia 30 kwietnia 2012 r. należy uzupełnić zapisy w regulacjach wewnętrznych zakładu o prawie nieletnich do zajęć na świeżym powietrzu w wymiarze min. 1 godz. dziennie – np. częściowo w ramach wypoczynku poobiedniego.

6. zamieszczenie do dnia 30 kwietnia 2012 r. zapisów w regulacjach wewnętrznych zakładu odnośnie liczby godzin prac porządkowych na rzecz zakładu w wymiarze nie przekraczającym 30 godz. miesięcznie.
7. do dnia 30 kwietnia 2012 r. należy wyeliminować zapisy Regulaminu Zakładu ograniczające możliwość kontaktu (odwiedzin) nieletnich z osobami spoza zakładu w zależności od oceny z zachowania oraz poziomu terapeutycznego. Do ograniczenia kontaktów stosować wyłącznie zapis art. 66 §4 i 5 u.p.n.
8. zapisy § 42 pkt 1 i § 43 pkt 2 Regulaminu Zakładu należy dostosować do istniejącego katalogu środków dyscyplinarnych i nagród wskazanego w rozporządzeniu o zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich – jak omówiono w pkt 2.14 sprawozdania.
9. rzeczy nieletnich, nie ulegające szybkiemu zniszczeniu, a umieszczone w depozycie należy przechowywać do chwili opuszczenia przez nieletniego placówki i wydać je nieletniemu gdy będzie opuszczał placówkę.
10. dostarczać nieletnim bieliznę w ilości umożliwiającej utrzymanie właściwej higieny - minimum dwie pary.
11. dostarczać nieletnim umieszczonym w OPM i izbie przejściowej odpowiedniej ilości mydła i środków piorących. Mydło powinno być przydzielone oddzielnie na każdego wychowanka.
12. izbę izolacyjną należy doposażyć w stół i krzesło, które należy trwale przymocować do podłoża – do końca kwietnia 2012 r.
13. do korespondencji zatrzymanej w trybie art.66 §3 u.p.n. należy załączać informację i poinformowaniu o tym fakcie nieletniego i pouczeniu go o prawie wniesienia zażalenia w trybie art. 38 u.p.n. O fakcie tym należy również zawiadamiać sąd rodzinny wykonujący orzeczenie.
14. Wychowankom izb przejściowych i OPM, którzy odmawiają udziału w zajęciach szkolnych należy umożliwić, obok godziny na świeżym powietrzu, odbywanie ćwiczeń w wymiarze 1h – udział w tych ćwiczeniach winien być dobrowolny.

15. W załączniku Nr 7 dla pierwszego poziomu konieczne jest wprowadzenie zapisu o możliwości odwiedzania osób spoza rodziny lub wyeliminowanie tego rodzaju zapisu z pozostałych dwóch poziomów i przyjęcie, że ograniczeń takich nie ma.
16. należy umożliwić otrzymywanie przez nieletnich paczek z żywnością i przedmiotami osobistego użytku, zgodnie z § 61 rozporządzenia o zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich.

Rada
Ministerstwa
Sprawiedliwości

Warszawa, 2012 -05- 15

BIURO

RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH

RPO-597667-VII-7020/11006.3/10/JJ

00-090 Warszawa Tel. centr. 0-22 551 77 00

Al. Solidarności 77 Fax 0-22 827 64 53

Pan Dyrektor

Departamentu Wykonania Orzeczeń i Probacji
w Ministerstwie Sprawiedliwości

Al. Ujazdowskie 11

00-950 WARSZAWA

Zespół
„Krajowy Mechanizm Prewencji”

1643800

Uprzejmie dziękuję za nadesłanie odpowiedzi (DWOiP 5322-33/12) na pismo z dnia 8 marca 2012 r. dotyczące usunięcia nieprawidłowości w Zakładzie Poprawczym w Białymstoku, stwierdzonych w następstwie wizytacji Krajowego Mechanizmu Prewencji.

Wnikliwe i wyczerpujące odniesienie się do większości rekomendacji oraz sposób ich zweryfikowania wskazuje, że problemy zasygnalizowane w Raporcie Krajowego Mechanizmu Prewencji z rekontroli Zakładu Poprawczego w Białymstoku (zwanego dalej Zakładem), zostały potraktowane z powagą. Niemniej jednak niektóre kwestie wymagają, w mojej ocenie, ponownego rozważenia.

W pkt 2.5 pisma z dnia 24 kwietnia 2012 r. (DWOiP 5322-33/12), odpowiadając na rekomendację Krajowego Mechanizmu Prewencji (dalej KMP) dotyczącą wyposażenia izb przejściowych w sposób odpowiadający warunkom pomieszczenia mieszkalnego, Naczelnik Wydziału Wykonania Orzeczeń Rodzinnych i Nieletnich stwierdził, że „Zarówno izby przejściowe jak i OPM wyposażone są w łóżko, krzesło i stolik, co odpowiada warunkom pomieszczenia mieszkalnego. (...) Wyposażenie ich nie odbiegało od wyposażenia pozostałych izb mieszkalnych”. Tymczasem w odczuciu KMP izby przejściowe w Zakładzie Poprawczym w Białymstoku ewidentnie różnią się w swoim wystroju i wyposażeniu od innych pokoi mieszkalnych oraz oddzielnych pomieszczeń mieszkalnych. Doskonałym przykładem, obrazującym powyższe stwierdzenie, jest materiał w postaci zdjęć fotograficznych, zebrany przez KMP podczas rekontroli Zakładu (Załącznik 1).

T: 30.06.2012r.

Odnosząc się natomiast do kwestii umożliwienia nieletnim swobodnego korzystania z prawa do składania wniosków i skarg do władzy odpowiedzialnej za instytucję, w której są umieszczeni, bez ponoszenia z tego tytułu żadnych negatywnych konsekwencji i sankcji (pkt 2.11 pisma z dnia 24 kwietnia 2012 r., DWOiP 5322-33/12), należy podkreślić, że Krajowy Mechanizm Prewencji nie ingeruje w prywatną sferę pracowników Zakładu poprzez ograniczanie im prawa do składania pozwów przeciwko nieletnim. Jednakże zarówno KMP jak i Naczelnik Wydziału Wykonania Orzeczeń Rodzinnych i Nieletnich zauważył, że nadużywanie takiej praktyki oraz rozpowszechnianie wśród nieletnich informacji o tym, że złożenie skargi na pracownika placówki wiąże się z takimi konsekwencjami, może zniechęcać podopiecznych do składania skarg. W związku z powyższym, Krajowy Mechanizm Prewencji uważa, że sprawa ta wymaga szczególnego nadzoru ze strony zarówno Rzecznika Praw Obywatelskich jak i Ministra Sprawiedliwości.

Jednocześnie chciałabym serdecznie podziękować za systematyczne i skrupulatne monitorowanie realizacji rekomendacji Krajowego Mechanizmu Prewencji, wydanych w rezultacie wizytacji Zakładu Poprawczego w Białymstoku, a przede wszystkim za podjęcie odpowiednich czynności, których celem niewątpliwie jest ochrona praw nieletnich przebywających w tej placówce. Zwracam się również z prośbą o zajęcie stanowiska w przedstawionych powyżej sprawach.

zai.1

Z poważaniem

ASTĘPCA DYREKTORA ZESPOŁU

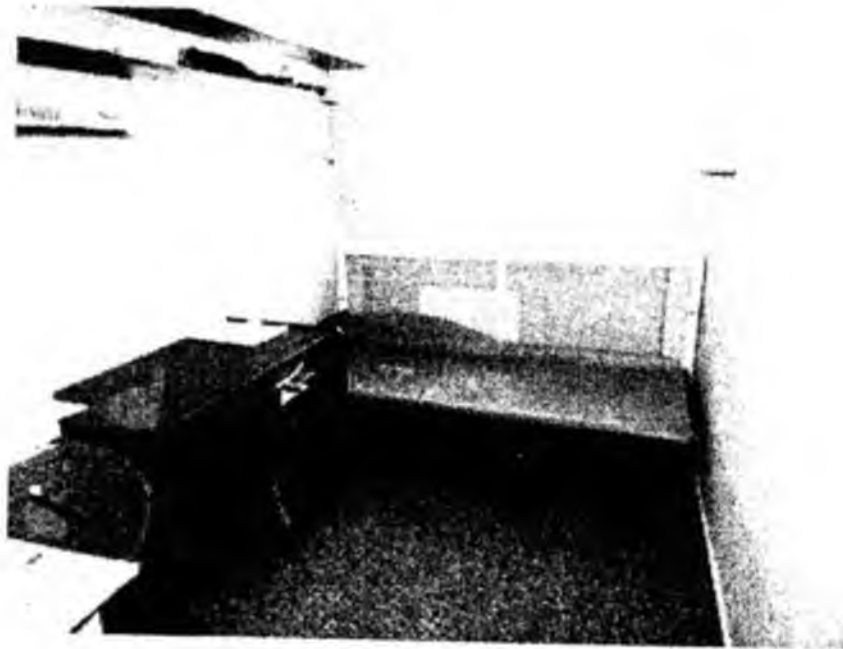

Magdalena Chmiałak

Załącznik 1.

Fot. 1. Izba przejściowa w Zakładzie Poprawczym w Białymstoku.

Fot. 2. Oddzielne pomieszczenie mieszkalne w Zakładzie Poprawczym w Białymstoku.

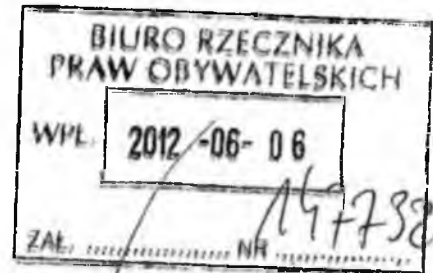

MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOŚCI
Departament Wykonania Orzeczeń i Probacji
Al. Ujazdowskie 11
00-950 WARSZAWA Skr. Pocz. 33
Centrala tel. 52 12 888

DWOiP 5322-33/12/6

RPO-597667/08

Warszawa, dnia 01.06. 2012 r.

Pani
Magdalena Chmielak
z-ca Dyrektora Zespołu
Krajowego Mechanizmu Prewencji
ul. Solidarności 77
00-090 Warszawa

77
2012-06-11

Szanowna Pani Dyrektor,

W nawiązaniu do pisma z dnia 15 maja 2012 r. (sygn. RPO-597667-VII-7020/11006.3/10/JJ), stanowiącego odpowiedź na przesłane do Pani Dyrektor sprawozdanie z lustracji Zakładu Poprawczego w Białymstoku i zwróconą w nim uwagę odnośnie wyposażenia izb przejściowych, uprzejmie przedstawiam poniższe wyjaśnienia.

Czynności kontrolne podjęte w toku lustracji przeprowadzonej w dniu 20 marca 2012 r., w części dotyczącej wyposażenia pomieszczeń przeznaczonych dla wychowanków zakładu, ograniczone były do ustalenia, czy pomieszczenia izb przejściowych i oddzielnych pomieszczeń mieszkalnych posiadają podstawowe i niezbędne nieletnim wyposażenie. Za podstawowe wyposażenie uznano łóżko, krzesło oraz stolik/biurko. Zwrócono jednocześnie uwagę na stan tego wyposażenia. Z ustaleń poczynionych w toku powyższych czynności wynika, że pomieszczenia te posiadają podstawowe wyposażenie i jest ono utrzymane w czystości i dobrym stanie technicznym.

Na zdjęciach dołączonych do pisma Pani Dyrektor widoczna jest różnica w standardzie obu rodzajów pomieszczeń, jednakże biorąc pod uwagę zapisy rozporządzenia, z reguły krótkotrwale przebywanie nieletnich w izbie przejściowej oraz przyjmując, że powinny w tej izbie znajdować się podstawowe przedmioty umożliwiające w niej pobyt (łóżko, stolik/biurko, krzesło, książki, czasopisma,

T: 31/11/2012

przybory szkolne), to uznać można, że izba przejściowa spełnia ten podstawowy standard.

Niewątpliwie lepsze wrażenia estetyczne, z uwagi na jednolity materiał z którego wykonane są meble i ich kolorystykę oraz kolor ścian, robią oddzielne pomieszczenia mieszkalne. Wpływ na to mają przeprowadzone w tych pomieszczeniach remonty, które placówka realizuje w miarę posiadanych środków finansowych.

Informuję, że w związku z planowaną lustracją Zakładu Poprawczego w Białymstoku, związaną z kontrolą realizacji zaleceń sformułowanych po ostatnich czynnościach kontrolnych, ponownie zostaną sprawdzone pomieszczenia, w których przebywają nieletni. Jednocześnie dokonane zostaną wówczas ustalenia odnośnie możliwości przeprowadzenia remontów izb przejściowych (w tym zakupu nowego wyposażenia), które poprawią ich estetykę.

W ramach tej lustracji przeprowadzona będzie również kontrola przestrzegania praw nieletnich odnośnie możliwości składania przez nich wniosków i wnoszenia skarg na czynności naruszające ich prawa. Kontrola w tym zakresie obejmie ustalenie, czy nieletni korzystający z tych praw narażani są na jakiegokolwiek negatywne konsekwencje i sankcje. Szczególna uwaga zostanie zwrócona na stosowanie wobec nieletnich różnego rodzaju szykan na skutek wnoszonych skarg np. stosowanie środków dyscyplinarnych, nakłanianie do wycofania skargi pod groźbą ukarania, nakładanie dodatkowych obowiązków, przeprowadzanie rozmów dyscyplinujących w sprawie złożonej skargi, groźenie wniesieniem powództwa przeciwko nieletni itp.

Uprzejmie informuję, że obydwa wskazane powyżej zagadnienia będą nadal monitorowane przez Departament Wykonania Orzeczeń i Probacji.

z ponazamkiem
ZASTĘPCA
Wykonanie Orzeczeń i Probacji
Oliwa

T: 12/2012r. T: 31/03/2013

Warszawa, dnia 16.11. 2012 roku

MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOŚCI
Departament Wykonania Orzeczeń i Probacji
Al. Ujazdowskie 11
00-950 WARSZAWA Skr. Pocz. 33
Centrala tel. 52 12 888

DWOiP-III- 072-6/12 /13

RPO-597667/08	
BIURO RZECZNIKA PRAW GROWEKSTELSKICH	
WPI	2012 11 19
ZAL	2/30 NR 1512555

Pani
Magdalena Chmielak
Zastępca Dyrektora
Zespołu Krajowego
Mechanizmu Prewencji
ul. Solidarności 77
00-090 Warszawa

JZ
2012 -11- 2 1

Szanowna Pani Dyrektoro,

W nawiązaniu do poprzedniej korespondencji z dnia 24 kwietnia 2012 roku, dotyczącej podjęcia - na skutek Raportu Krajowego Mechanizmu Prewencji z wizytacji Zakładu Poprawczego w Białymstoku - przez Departament Wykonania Orzeczeń i Probacji czynności nadzorczych w wyżej wymienionej placówce, w załączeniu uprzejmie przedstawiam sprawozdanie z lustracji przeprowadzonej w dniu 19 czerwca 2012 roku oraz sprawozdanie z lustracji przeprowadzonej w dniu 29 października 2012 roku.

Zał.

1. sprawozdanie z lustracji w ZP w Białymstoku (19.06.2012r.)
2. sprawozdanie z lustracji ZP w Białymstoku (29.10.2012r.)

Monika Lewoc
ZASTĘPCA DYREKTORA
Departamentu
Wykonania Orzeczeń i Probacji
Monika Lewoc
sędzia

**Sprawozdanie
z lustracji Zakładu Poprawczego w Białymstoku
przeprowadzonego w dniu 19 czerwca 2012 r.**

Lustracja została przeprowadzona na polecenie Dyrektora Departamentu Wykonania Orzeczeń i Probacji Ministerstwa.

1. **Podstawa prawna:** § 100 i 101 ust. 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich (Dz.U. z 2001 r. Nr 124, poz.1359, z póź. zm.)
2. **Osoba kontrolująca:** sędzia Dariusz Cieślik – główny specjalista w Wydziale Wykonania Orzeczeń Rodzinnych i Nieletnich w Departamencie Wykonania Orzeczeń i Probacji oraz Barbara Turalska- Główny Wizytator
3. **Termin wykonania czynności kontrolnych:** 19 czerwca 2012 r.
4. **Zakres kontroli:** kontrola zaleceń wydanych przez DWOiP po lustracji, która miała miejsce w dniu 20 marca 2012r. w Zakładzie Poprawczym w Białymstoku, a przeprowadzonej w zakresie rekomendacji zawartych w Raporcie Krajowego Mechanizmu Prewencji z wizytacji zakładu w dniu 26 stycznia 2012.

! **Informacje ogólne o placówce**

Zakład Poprawczy w Białymstoku jest placówką o charakterze półotwartym, resocjalizacyjno-terapeutycznym dla chłopców uzależnionych od środków odurzających i psychotropowych oraz nosicieli wirusa HIV. W placówce funkcjonuje również grupa readaptacyjna. Limit placówki wynosi 48 miejsc. W dniu lustracji w placówce przebywało faktycznie 44 nieletnich, 4 było umieszczonych poza zakładem na podstawie art. 90 UPN. W placówce funkcjonują:

- 3 grupy resocjalizacyjne ze stanem 24 nieletnich;
- 1 grupa wstępna licząca 5 wychowanków;

- 2) zwiększyć liczbę pracowników prowadzących zajęcia zespołowe,
- 3) wstrzymać lub ograniczyć zajęcia zespołowe,
- 4) **umieścić nieletniego w oddzielnym pomieszczeniu mieszkalnym lub izbie przejściowej.**

W drugim wniosku jako bezpośrednią przyczynę ponownego umieszczenia w OPM wskazano zapoznanie nieletniego z programem grupy readaptacyjnej i wdrożenie go do jego realizacji. We wniosku brakuje szczegółowego opisu w jaki sposób zagraża to bezpieczeństwu i porządkowi w zakładzie i dlaczego jest to przesłanką do umieszczenia w OPM. Na podstawie treści takiego wniosku uznać należy, iż nie zachodziły podstawy do umieszczenia w OPM. Konieczny jest szerszy opis zachowania nieletniego wraz ze wskazaniem wpływu tego zachowania na bezpieczeństwo i porządek w placówce. Odnośnie dwóch pozostałych nieletnich dokonano wglądu do księgi przyjęć do OPM. W przypadku [] jako powód umieszczenia w OPM podano „agresywne zachowanie w stosunku do nauczyciela, zdemolowanie izby przejściowej – zachowanie zagrażające bezpieczeństwu”. W oparciu o taki wpis uznać można umieszczenie w OPM za zasadne. W przypadku [] jako powód umieszczenia w OPM wskazano „nagminne łamanie regulaminu grupy wstępnej tworzące zagrożenie w tej grupie”. Niewątpliwie łamanie regulaminu sprzyja tworzeniu się w grupie niewłaściwej atmosfery, która może skutkować podejmowaniem bardziej groźnych zachowań np. bezpośredniej agresji lub otwartego sprzeciwu większej grupy. Charakter tych zachowań winien być jednak ostentacyjny i wyrazisty. W opisie należałoby zamieścić konkretny przykład sposobu łamania regulaminu. Brak tego wskazania rodzić może wątpliwości co do zasadności umieszczenia w OPM. Pierwszy z nieletnich w OPM przebywał 51 dni, a drugi 30 dni. Stoi to w sprzeczności z wcześniejszymi zaleceniami odnośnie ograniczania czasu pobytu nieletnich w OPM.

W pomieszczeniach OPM przebywało również trzech wychowanków grupy readaptacyjnej. Powodem był brak miejsc w pomieszczeniach grupy readaptacyjnej. Nieletni uczestniczyli w zajęciach swojej grupy. Ich izby oznaczone były jako grupa readaptacyjna. Z informacji dyrektora wynika, że nieletni ci mieli przejść do pomieszczeń swojej grupy w terminie kilku dni.

Odnośnie zalecenie nr 2

należy ograniczać czas pobytu nieletnich w OPM do niezbędnego minimum – w myśl wskazań zawartych w pkt 2.2. sprawozdania z lustracji przeprowadzonej w dniu 20 marca 2012 r.

Zlecenie zostało wykonane. W wyniku lustracji stwierdzono, że opracowano go i przyjęto do realizacji od dnia 30 kwietnia 2012r. Nie określono kiedy i przez kogo został zatwierdzony. Realizatorami programu są 2 osoby: K. Żukowska – pedagog i A. Przestrzelska – wychowawca. Z informacji uzyskanych od dyrektora wynika, że pani pedagog jest na długotrwałym zwolnieniu lekarskim od dnia 25 kwietnia 2012r.

, natomiast druga osoba jest od dnia 7 do 30 czerwca 2012r na urlopie wypoczynkowym. W takich sytuacjach konieczne jest zorganizowanie zastępstwa. Cały program oparty jest na dobrowolności udziału w nim. Należałoby jednak realizować go zgodnie z pkt. 7 wymienionym w Obowiązках wychowanka, w Załączniku nr 9 do regulaminu placówki, który mówi, że obowiązkiem wychowanka OPM jest „*aktywne uczestniczenie we wszystkich zajęciach*”.

Należy stwierdzić, że w świetle powyższych faktów program od początku nie jest w pełni realizowany, a od 07 czerwca 2012 r. w ogóle nie są prowadzone wobec nieletnich umieszczonych w OPM oddziaływania resocjalizacyjne przez pedagogów. Nieletni przebywa w izolacji i jest pod opieką strażnika, a nie wychowawcy. Podkreślić należy, że to wychowawca jest osobą, która odpowiada za prawidłowość procesu resocjalizacji i readaptacji społecznej wychowanków i sprawuje funkcję opiekuńczo-wychowawczą w stosunku do nieletnich. Nieletni potwierdzał, że wprowadzono zajęcia, które trwają około 1,5 godziny oraz to, że może korzystać z zajęć na świeżym powietrzu, choć jak oświadczył skraca je sobie.

Odnosnie zalecenie nr 4

do dnia 30 kwietnia 2012 r. należy dokonać rozeznania, czy istnieją techniczne rozwiązania umożliwiające określanie kosztów wykonanej rozmowy telefonicznej bezpośrednio po jej zakończeniu. Jeżeli taka możliwość istnieje należy oszacować możliwości zakupu stosownych urządzeń na potrzeby zakładu w celu realizowania prawa nieletnich do wykonywania na ich koszt rozmów telefonicznych.

Zalecenie zostało wykonane. Dyrektor zakładu zwrócił się do telekomunikacji z prośbą o zainstalowanie automatu telefonicznego na kartę w pomieszczeniach placówki. W odpowiedzi na pismo (15.06.2012 r.) telekomunikacja poinformowała, iż nie ma takiej możliwości (zbyt niska liczba ewentualnych użytkowników). Dyrektor

poinformował, iż będzie poszukiwał innych możliwości rozwiązania tego problemu np. montaż urządzenia rejestrującego długość rozmowy i naliczającego opłatę.

Odnosnie zalecenie nr 5

do dnia 30 kwietnia 2012 r. należy uzupełnić zapisy w regulacjach wewnętrznych zakładu o prawie nieletnich do zajęć na świeżym powietrzu w wymiarze min. 1 godz. dziennie – np. częściowo w ramach wypoczynku poobiedniego.

Zalecenie zostało wykonane. Zapisy znalazły się w regulaminie placówki (§ 27 pkt 13), a nieletni mają możliwość uczestniczenia w zajęciach na świeżym powietrzu. Zmiana regulaminu w tym zakresie nastąpiła w dniu 22 maja 2012 r., a Prezes Sądu Okręgowego w Białymstoku podpisał regulamin w dniu 8 czerwca 2012 r. Nieletni w rozmowach indywidualnych potwierdzali możliwość korzystania z ww. zajęć.

Odnosnie zalecenie nr 6

zamieszczenie do dnia 30 kwietnia 2012 r. zapisów w regulacjach wewnętrznych zakładu odnośnie liczby godzin prac porządkowych na rzecz zakładu w wymiarze nie przekraczającym 30 godz. miesięcznie.

Zalecenie zostało wykonane. Zapisy zostały wprowadzone, a liczbę godzin prac porządkowych obniżono do 7 h/tygodniowo. Nieletni potwierdzali tą okoliczność.

Odnosnie zalecenie nr 7

do dnia 30 kwietnia 2012 r. należy wyeliminować zapisy Regulaminu Zakładu ograniczające możliwość kontaktu (odwiedzin) nieletnich z osobami spoza zakładu w zależności od oceny z zachowania oraz poziomu terapeutycznego. Do ograniczenia kontaktów stosować wyłącznie zapis art. 66 §4 i 5 u.p.n.

Dyrektor w odpowiedzi na zalecenia polustracyjne (pismo z 11 maja 2012 r.) wnosił o zweryfikowanie zalecenia podkreślając, że wychowankowie mają prawo do utrzymywania kontaktów listownych i telefonicznych. Wskazywał, że ograniczenia w kontaktach osobistych z osobami nie należącymi do ich najbliższej rodziny mogą stwarzać zagrożenie dla porządku i bezpieczeństwa. Poinformowano, że zalecenie

zostaje podtrzymane i bezwzględnie należy przestrzegać art. 66§ 4 i 5 u.p.n. Dyrektor zakładu oświadczył, że zalecenie przyjął do realizacji.

Oдноśnie zalecenie nr 8

zapisy § 42 pkt 1 i § 43 pkt 2 Regulaminu Zakładu należy dostosować do istniejącego katalogu środków dyscyplinarnych i nagród wskazanego w rozporządzeniu o zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich – jak omówiono w pkt 2.14 sprawozdania z lustracji przeprowadzonej w dniu 20 marca 2012 r.

Zalecenie zostało wykonane. Z regulaminu zakładu usunięto zapisy budzące wątpliwości, co do podwójnego karania za to samo przewinienie (nagana i przedłużenie okresu do przepustki).

Oдноśnie zalecenie nr 9

rzeczy nieletnich, nie ulegające szybkiemu zniszczeniu, a umieszczone w depozycie należy przechowywać do chwili opuszczenia przez nieletniego placówki i wydać je nieletniemu gdy będzie opuszczał placówkę.

Zalecenie zostało, wg oświadczenia dyrektora, wykonane. Do dnia lustracji nie stwierdzono zdarzeń faktycznych w oparciu o które można byłoby zweryfikować praktyczną realizację zalecenia.

Oдноśnie zalecenie nr 10

dostarczać nieletnim bieliznę w ilości umożliwiającej utrzymanie właściwej higieny - minimum dwie pary.

Zalecenie zostało wykonane. Okoliczność tą potwierdzali nieletni w czasie rozmów indywidualnych i w czasie dyskusji przy wypełnianiu ankiety.

Oдноśnie zalecenie nr 11

dostarczać nieletnim umieszczonym w OPM i izbie przejściowej odpowiedniej ilości mydła i środków piorących. Mydło powinno być przydzielone oddzielnie na każdego wychowanka.

Zalecenie zostało wykonane. Okoliczność tą potwierdzali nieletni w czasie rozmów indywidualnych i w czasie dyskusji przy wypełnianiu ankiety. Potwierdzano, iż mają dostęp do indywidualnych środków czystości (osobno do mycia i prania)

Oдноśnie zalecenie nr 12

izbę izolacyjną należy doposażyć w stół i krzesło, które należy trwale przymocować do podłogi – do końca kwietnia 2012 r.

Zalecenie zostało zrealizowane w dniu 19 maja 2012 r. Okoliczność tą potwierdziły oględziny pomieszczenia w dniu lustracji.

Oдноśnie zalecenie nr 13

do korespondencji zatrzymanej w trybie art. 66 §3 u.p.n. należy załączać informację i poinformowaniu o tym fakcie nieletniego i pouczeniu go o prawie wniesienia zażalenie w trybie art. 38 u.p.n. O fakcie tym należy również zawiadamiać sąd rodzinny wykonujący orzeczenie.

Zalecenie zostało wykonane. Od dnia poprzedniej lustracji został zatrzymany jeden list nieletniego . Nieletni został zgodnie z powyższymi przepisami poinformowany o zatrzymaniu korespondencji i przyczynach tej decyzji. Został również pouczone o prawie wniesienia zażalenia. Zarządzeniem z dnia 6 czerwca 2012r. Sąd Rejonowy w Bielsku Podlaskim zarządził zatrzymanie ww. korespondencji, czym potwierdził zasadność decyzji dyrektora zakładu.

Oдноśnie zalecenie nr 14

Wychowankom izb przejściowych i OPM, którzy odmawiają udziału w zajęciach szkolnych należy umożliwić, obok godziny na świeżym powietrzu, odbywanie ćwiczeń w wymiarze 1h – udział w tych ćwiczeniach winien być dobrowolny.

Dyrektor w odpowiedzi na zalecenia polustracyjne (pismo z 11 maja 2012 r.) wnosił o zweryfikowanie zalecenia podkreślając, że wymóg prowadzenia zajęć fizycznych przez nauczyciela WF nie jest możliwy z uwagi na brak środków finansowych na zatrudnienie dodatkowego pracownika. Poinformowano, iż zajęcia winny mieć charakter zajęć rekreacyjnych i mogą być prowadzone przez wychowawcę grupy.

Na podstawie oświadczenia dyrektora zakładu oraz rozmów z nieletnimi umieszczonymi w OPM ustalono, iż nieletnim z OPM i izb przejściowych umożliwiono pobyt na świeżym powietrzu do 2 h/dziennie. Stwierdzono, iż nie wszyscy nieletni chcą korzystać w pełni z tego prawa. W takich przypadkach nieletni wypełniają oświadczenie o rezygnacji ze spaceru.

Oдноśnie zalecenie nr 15

W załączniku Nr 7 dla pierwszego poziomu konieczne jest wprowadzenie zapisu o możliwości odwiedzania osób spoza rodziny lub wyeliminowanie tego rodzaju zapisu z pozostałych dwóch poziomów i przyjęcie, że ograniczeń takich nie ma.

Dyrektor w odpowiedzi na zalecenia polustracyjne (pismo z 11 maja 2012 r.) wnosił o zweryfikowanie zalecenia podkreślając, że wychowankowie mają prawo do utrzymywania kontaktów listownych i telefonicznych. Wskazywał, że ograniczenia w kontaktach osobistych z osobami nie należącymi do ich najbliższej rodziny mogą stwarzać zagrożenie dla porządku i bezpieczeństwa. Poinformowano, że zalecenie zostaje podtrzymane i bezwzględnie należy przestrzegać art. 66§ 4 i 5 u.p.n. Dyrektor zakładu oświadczył, że zalecenie przyjął do realizacji.

Oдноśnie zalecenie nr 16

należy umożliwić otrzymywanie przez nieletnich paczek z żywnością i przedmiotami osobistego użytku, zgodnie z § 61 rozporządzenia o zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich.

Dyrektor w odpowiedzi na zalecenia polustracyjne (pismo z 11 maja 2011 r.) wnosił o zweryfikowanie zalecenia podkreślając, że w paczkach tych możliwe jest przekazywanie środków odurzających i innych niedozwolonych substancji lub przedmiotów. Z uwagi na treść § 64 ust. 1 rozporządzenia *o zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich* – „wychowanek może otrzymywać paczki z żywnością, książkami, ...” , nie jest możliwe ograniczenie tego prawa regulaminem zakładu (§37 pkt 2). Zalecenie więc zostaje podtrzymane.

V Ustalenia dodatkowe

1. prawo do składania skarg

Zgodnie § 50 Regulaminu ZP „Skargi, podania i odwołania wychowanków przyjmowane są w formie pisemnej złożonej do sekretariatu dyrektora Zakładu”. Na podstawie wyjaśnień p. Doroty Drwięgi – specjalisty ds. kancelaryjnych i kadrowych w Zakładzie Poprawczym w Białymstoku, do „Ewidencji skarg i wniosków” wpisywane są skargi przesłane do dyrektora placówki z zewnątrz. Na przestrzeni lat 2009-2011 do rejestru nie dokonano takich wpisów. Niemniej jednak zapis § 50 Regulaminu ZP mówi o skargach, podaniach i odwołaniach wychowanków, a te (jak wynika z wyjaśnień w/w Pani) są przez sekretariat przyjmowane, ale nie rejestrowane. Z wyjaśnień wynika, że pisma kierowane przez chłopców do dyrektora Zakładu są dołączane do akt wychowanków, a pisma kierowane do instytucji zewnętrznych rejestrowane są w rejestrze wysłanej poczty. Fakt przyjmowania skargi przez sekretariat i nie rejestrowania ich w dokumentacji jest nieprawidłowy, bowiem każda korespondencja, a tym bardziej skarga powinna być zarejestrowana i powinien być nadany jej bieg służbowy.

Ustalono, że nieletni mają dostęp do informacji o organach przyjmujących skargi – informacje te są wywieszane na tablicach informacyjnych poszczególnych grup. Znaleźć na nich można również podstawowe dokumenty o prawach i obowiązkach wychowanków.

2. dokumentacja wychowawcza nieletnich umieszczonych w OPM

W wyniku analizy przedstawionej dokumentacji prowadzonej w OPM należy stwierdzić, że nieletni mają opracowane Indywidualne Programy Resocjalizacji. Nazwa dokumentu nie odpowiada treści § 59 rozporządzenia, który mówi o opracowaniu dla nieletnich Indywidualnych Planów Resocjalizacji. Powyższa nieprawidłowość dotyczy wszystkich wychowanków.

Na podstawie Protokołu z Rady internatu z dnia 18 czerwca 2012r. oraz Książki pobytu w Oddzielnym Pomieszczeniu Mieszkalnym od dnia 01 września 2011r. (dotyczy umieszczeń od 01.09.2011r.) do dnia lustracji w OPM przebywało 22 nieletnich. Jednocześnie należy stwierdzić, że w Dzienniku zajęć

wychowawczych z grupą OPM widnieją nazwiska jeszcze 4 nieletnich, którzy zostali do OPM przyjęci przed 01.09.2011, a na dzień 01.09.2011 przebywali w OPM – z czego 3 z nich zostało przeniesionych do: Zakładu karnego oraz do Zakładu Poprawczego w Nowem, a jeden przeszedł na grupę V.

Załącznik nr 2 rozporządzenia określa sposób prowadzenia dokumentacji pobytu nieletnich w zakładzie. Zgodnie z § 5 ust 2. Dziennik zajęć wychowawczych zakłada wychowawca grupy, opatrując kartę tytułową dziennika stemplem podłużnym zakładu (schroniska), wpisując nazwę zakładu (schroniska) i oznaczenie grupy; kartę tytułową dziennika podpisuje dyrektor zakładu (schroniska).

Dziennik zajęć wychowawczych z grupą OPM nie jest podpisany przez dyrektora zakładu. Ponadto na podstawie wrywkowej lustracji dziennika jednej z grup resocjalizacyjnych stwierdza się, że dzienniki nie były podpisane przez dyrektora, mimo, że były one wielokrotnie hospitowane przez kierownika internatu.

Dziennik zajęć wychowawczych z grupą OPM także zawiera liczne braki: w liście wychowanków, dacie i miejscu urodzenia, określeniu klasy, nazwiskach i adresach rodziców nieletnich, pomimo, że kierownik internatu 6 razy w ciągu roku szkolnego dokonywał hospitacji polegającej na kontroli dokumentacji. Nieletni został umieszczony w OPM w dniu 06 czerwca, a do dnia lustracji tj.19.06 nie został wpisany na listę do dziennika zajęć wychowawczych. Na 25 nieletnich wpisanych na listę - 15 ma nie uzupełnione informacje dotyczące daty i miejsca urodzenia, nazwiska i adresu rodziców (opiekunów) i tylko 6 ma wpisana klasę do której uczeszcza. Brak jest także adnotacji o ewentualnej rezygnacji ze szkoły. Ponadto w uwagach o wychowankach są u jednych nieletnich zapisy mówiące z której grupy przeszli do OPM, a u innych zapisy mówiące do której grupy zostali przeniesieni lub same daty, gdzie nie jest opisane czego one dotyczą.

W Dzienniku zajęć wychowawczych z grupą OPM, na dzień kontroli tj. 19.06.2012r. brak jest wpisów dotyczących rozkładu zajęć, zajęć powtarzających się okresowo, planu pracy, tygodniowych założeń wychowawczych oraz tematyki zajęć od dnia 02.06.2012 r.

Nadto wpisy tematów zajęć są bardzo ogólnikowe i lakoniczne np. *Rozmowy indywidualne z wychowankami*. Jednocześnie czas przeprowadzanych zajęć z nieletnimi jest zgodny z „Rozkładem dnia w oddzielnym pomieszczeniu mieszkalnym” zamieszczonym w Regulaminie ZP w Białymstoku. Wszędzie widnieje

zapis godzinowy od 15 do 20 np. 30 maja 2012 r. wychowawczynie przeprowadzały rozmowy indywidualne z wychowankami od godziny 15 do 18, co nie koreluje z rozkładem dnia, gdyż od godziny 14 do 15.30 jest czas na obiad i popołudniowy odpoczynek, następnie od 15.30 do 17.30 mają miejsce prace porządkowe, a od godziny 17.30 do 18.00 nieletni przygotowują się do kolacji, która jest o 18.00.

Ponadto kontrolujący stwierdza, że:

- zapisy dokonywane w dzienniku są poprawiane nieprawidłowo (zamazywanie, brak parafy i daty poprawiającego), co uniemożliwia zweryfikowanie pierwotnej treści zapisu.

- w rubrykach dotyczących realizacji zajęć w danym tygodniu należy wpisywać treść i tematykę zajęć przeprowadzanych z nieletnimi, natomiast w dzienniku OPM znajdują się takie zapisy jak „rozmowy dotyczące wychowanków z zespołem diagnostycznym”, „dyżur wychowawczy czytanie diagnoz”, „czytanie dokumentów dotyczących wychowanków”, „konsultacje z zespołem diagnostycznym”. Nieprawidłowość dotyczy nazwy, bowiem w zakładzie poprawczym jest zespół diagnostyczno-korekcyjny. Ponadto czytanie dokumentów nieletnich i konsultacje z innymi pracownikami dotyczące omawiania sytuacji nieletnich nie są zajęciami realizowanymi z nieletnimi. W dzienniku powinny znaleźć się tylko zapisy odzwierciedlające bezpośrednio działania z wychowankiem w ilości godzin określonych w art. 42 Karty Nauczyciela (24 godziny wychowawca), a czytanie dokumentów i wymiana informacji z innymi pedagogami mieści się w obowiązkach wynikających z art. 42 ust.2 pkt.3 Karty Nauczyciela. a więc są to godziny poza wyżej wymienionymi - zgodnie z zapisem, art.42 ust.1, mówiącym, że czas pracy nauczyciela wynosi 40 godzin na tydzień.

- księga ewidencji wychowanków (nieletnich) umieszczonych w izbie przejściowej i księga ewidencji wychowanków (nieletnich) umieszczonych w izbie izolacyjnej zawierać powinny: imię i nazwisko wychowanka (nieletniego), datę i godzinę umieszczenia, przyczynę umieszczenia, imię i nazwisko osoby podejmującej decyzję o umieszczeniu, uwagi i spostrzeżenia osób sprawujących opiekę nad wychowankiem (nieletnim) w czasie jego pobytu w izbie oraz datę i godzinę zwolnienia z izby. W zakładzie prowadzi się „Księgę pobytu w Oddzielnym Pomieszczeniu Mieszkalnym”. Od czasu lustracji z 20 marca 2012r. zawiera ona imię i nazwisko wychowanka (nieletniego), datę, godzinę, przyczynę umieszczenia, imię i nazwisko osoby podejmującej decyzję o umieszczeniu oraz datę i godzinę

zwolnienia wraz z podpisem osoby zwalnającej z OPM. W książce są sporadyczne, pojedyncze zapisy dotyczące uwag i spostrzeżeń osób sprawujących opiekę nad wychowankiem (nieletnim) w czasie jego pobytu w OPM.

- nazwy dokumentów, które zakład prowadzi w grupie OPM są niezgodne z zapisami Załącznika Nr 9 Regulaminu ZP w Białymstoku. Zapis mówi o „Książce służb Posterunku Nr 4” ; „Księżde oddzielnych pomieszczeń mieszkalnych”, a dyrektor przedstawił kontrolującym „Książkę pobytu w Oddzielnym Pomieszczeniu Mieszkalnym” oraz nieopisany zeszyt A-3 w którym strażnicy opisują przebieg dyżurów.

Z uwagi na powyższe stwierdzić można, że:

- dokumenty dotyczące pobytu nieletnich w OPM nie są prowadzone zgodnie z § 5 Załącznika nr 2 rozporządzenia,

- kierownik internatu 6 razy w ciągu roku szkolnego dokonywał hospitacji polegającej na kontroli dokumentacji i nie stwierdził nieprawidłowości oraz nie zalecił uzupełnienia jej w zakresie, który wykazano powyżej.

Podkreślić należy, że to Dyrektor zakładu odpowiada za sprawowanie nadzoru pedagogicznego w zakładzie, nadzoruje pracę kadry kierowniczej oraz wszystkich pracowników placówki - w tym czas pracy pracowników, rodzaj przeprowadzonych hospitacji i jej prawidłowości, kontroli dokumentów i wydanych zaleceń.

W świetle przedstawionych powyżej braków i nieprawidłowości należy stwierdzić, że nadzór Dyrektora zakładu jest niewystarczający. Sytuacja ta wymaga podjęcia przez Dyrektora zakładu działań zmierzających do poprawy nadzoru wykonywanego w stosunku do kadry kierowniczej placówki jak i pozostałych pedagogów.

3. ustalenia dotyczące pobytu nieletnich w OPM

Na podstawie ankiety i wywiadu przeprowadzonego z ustalono, że nieletni umieszczony w OPM przebywa w pojedynczym pomieszczeniu, które spełnia warunki pomieszczenia mieszkalnego. Nie jest pozbawiony kontaktu z rówieśnikami ale jest on znacznie ograniczony. Nieletni otrzymuje wyżywienie dostosowane do potrzeb, ale zgłaszał brak wody pitnej pomiędzy posiłkami, a o dolewki musi pisać podanie, jednak ten fakt nie znalazł potwierdzenia w dokumentacji nieletniego. Jednocześnie w czasie rozmowy z drugim nieletnim

przebywającym w OPM zauważono, iż posiadał on zbiornik z wodą (5l) i nie zgłaszał on tego rodzaju problemów. Wychowanek ma zapewniony dostęp do świadczeń zdrowotnych, otrzymuje odzież dostosowaną do pór roku oraz ma zapewniony dostęp do świeżego powietrza poprzez codzienny spacer. Potwierdził, że może składać skargi i wnioski. Ma zapewniony dostęp do radia, do telewizji – pisał podanie do dyrektora z prośbą o możliwość oglądania meczów, natomiast stwierdził, że nie otrzymuje prasy codziennej. Dyrektor odnosząc się do tej uwagi wskazał, że prasa, którą otrzymuje zakład jest przekazywana do OPM tego samego dnia po jej otrzymaniu lub dnia następnego. Wychowanek wskazał, że może wysyłać korespondencję, niemniej jednak nieletni zgłosił fakt przeczytania i otwarcia przez pracowników placówki korespondencji do RPO – okoliczność nie znajdująca potwierdzenia. Nieletni w rozmowie i ankiecie wskazał, że ma zapewnioną ochronę więzi rodzinnych. Nieletni stwierdził, że rodzice i krewni mogą go odwiedzać bez przeszkód. Natomiast aby zadzwonić do nich musi na to zapracować i otrzymać zgodę dyrektora placówki. Potwierdził, że ma zapewniony dostęp do psychologa, a korzystanie z biblioteki jest obwarowane uzyskaniem zgody dyrektora. W pomieszczeniach OPM znajdują się głośniki umożliwiające słuchania audycji radiowych. Ma zapewniony dostęp do uczestniczenia w praktykach religijnych. Nieletni w ankiecie stwierdził, że podczas pobytu w OPM odwiedzał go jeden raz kierownik internatu, krótko - wychowawca grupy I oraz psycholog.

Wyniki przeprowadzonej ankiety świadczą o tym, iż nieletni stwierdza fakt znajomości środków dyscyplinarnych i nagród, to wymienia tylko nieliczne z nich. Umieszczenie w OPM wychowanek uważa za działanie poniżające jego godność.

4. zapoznanie wychowanków z obowiązującymi regulaminami zakładu oraz prawami i obowiązkami wychowanków.

Na podstawie akt pięciu wychowanków ustalono, że nieletni są pouczeni o przysługujących im prawach w czasie pierwszej rozmowy po przyjęciu do placówki, co potwierdzają własnoręcznym podpisem. W aktach znalazły się również oświadczenia nieletnich o zapoznaniu się z obowiązującymi regulaminami. Powyższe wypełnia obowiązek nałożony w § 43 rozporządzenia w sprawie zakładach

poprawczych i schroniskach dla nieletnich. Nieletni w większości prawidłowo wskazywali miejsce, gdzie dostępne są obowiązujące w zakładzie regulaminy.

5. nieletni w izbie przejściowej

W dniu lustracji w izbie przejściowej przebywał 1 nieletni, który 6 dni temu został przywieziony ze Schroniska dla Nieletnich w Łańcucie. W toku rozmowy nieletni poinformował, że rozmawiał od chwili przybycia z: kierownikiem internatu, pedagogiem i psychologiem. Do dnia lustracji dyrektor zakładu nie rozmawiał z nieletnim.

§ 43. Nieletniego przyjmuje do zakładu dyrektor zakładu i przeprowadza z nim rozmowę, zapoznaje nieletniego z jego prawami i obowiązkami oraz zasadami pobytu w zakładzie, co nieletni potwierdza własnoręcznym podpisem.

Obowiązek powyższy wynika również z § 23 ust.3 Regulaminu ZP w Białymstoku, w tym pkt. 5 Regulaminu Izby Przejściowej tj. Schematem obowiązkowych kontaktów w izbie przejściowej dla nowoprzybyłych wychowanków. Z dokumentacji nieletniego dotyczącej rozmowy wstępnej wynika, że rozmowę tę przeprowadziła z upoważnienia dyrektora Pani A. Waleszczyk – specjalista ds. wychowanków. W czasie rozmowy nieletni został zapoznany z obowiązującymi zasadami pobytu w zakładzie, co potwierdził własnoręcznym podpisem w oświadczeniu. Stwierdza się, że dokument przeprowadzenia rozmowy wstępnej nie zawiera daty jej przeprowadzenia. Datę tę można ustalić dopiero na podstawie wpisów do arkusza obserwacji i jest to data 16 czerwca 2012 r. Zgodnie z § 42 rozporządzenia w dniu doprowadzenia nieletniego tj. 14.06.2012r. dyrektor zawiadomił sąd i rodziców o jego przyjęciu.

§ 42. Dyrektor zakładu, niezwłocznie po doprowadzeniu nieletniego do zakładu, zawiadamia sąd rodzinny i rodziców (opiekunów) o jego przyjęciu.

W czasie rozmowy dokonano oględzin izby przejściowej pod względem jej wyposażenia i estetyki. Lustrujący stwierdzają, że izba posiada niezbędne wyposażenie, które nie nosiło śladów zużycia. Ściany w izbie były czyste.

VI Wyniki przeprowadzonych ankiet

Ankiety wypełniło 16 nieletnich z czego jeden był nowoprzyjęty ze Schroniska w Łańcucie i przebywał w izbie przejściowej. Z powyższych badań wynika, że większość wychowanków czuje się w placówce bezpiecznie (75%). Jest jednak grupa wychowanków (25%), która uważa, że nie czuje się bezpiecznie gdyż „*nie wiadomo, co może się wydarzyć w danej chwili; bo można dostać za darmo; ponieważ kadra zakładu może nas traktować jak przedmioty; bo to zakład dla narkomanów*” - 7 z 16 wychowanków czuje się poniżanych przez strażników lub wychowawców. Ponadto 8 z 16 nieletnich zgłasza, że nie wystarcza im mydła, szamponu, środków czystości. Ośmiu nieletnich stwierdziło, że zajęcia w internacie nie dają im możliwości rozwoju ich zainteresowań. Pięciu z 15 wychowanków stwierdziło, że personel głośno rozmawia przy wychowankach o ich prywatnych sprawach. Wychowankowie wskazują, że w zakładzie występują różne formy agresji: słowna, fizyczna, wymuszanie, zastraszanie, szantaż. Sześciu nieletnich z 14, którzy udzielili odpowiedzi, stwierdziło, że nie otrzymują informacji o przebiegu swojego procesu resocjalizacyjnego.

W związku z tym, że ankiety wypełniło 16 nieletnich (co stanowi ok.36% wszystkich wychowanków, a więc jest to poniżej 50% stanu faktycznego placówki, wskazane byłoby powtórzyć ankietę na większej grupie reprezentatywnej, co najmniej 50%. Niemniej jednak z uwagi na fakt, że każdy wychowanek ma prawo w każdej chwili wyrazić swoją opinię na temat jego pobytu w zakładzie poprawczym powyżej przedstawia się dyrektorowi placówki wyniki ankiety do stosownego wykorzystania i podjęcia działań w celu wyjaśnienia i poprawy stanu przestrzegania praw nieletnich w placówce.

Ze względu na krótki czas lustracji w badaniach ankietowych przeprowadzonych wśród pracowników pedagogicznych wzięły udział 3 osoby z 41 zatrudnionych, natomiast wśród pracowników niepedagogicznych ankiety wypełniły 3 osoby. Nie wszyscy, których poproszono o wypełnienie ankiety wyrazili zgodę na udział w tym badaniu. Ankietowani deklarują, że znają prawa i obowiązki nieletnich, służą im pomocą, że nie byli świadkami poniżania wychowanków, nieletni są traktowani z poszanowaniem godności. W związku z tym, że tak mała ilość ankiet została przeprowadzona wśród pracowników nie można uznać, że była to grupa reprezentatywna dla zakładu i odstępuje się od analizy przedstawionych danych.

VII Wnioski

Należy stwierdzić, że część zaleceń została zrealizowana. Zalecenia budzące wątpliwości dyrektora zakładu zostały omówione i podtrzymane – zostaną ponowione w zaleceniach z obecnej lustracji. Część zaleceń wymaga powtórzenia z uwagi na niekompletność ich wykonania np. prawidłowe wypełnianie dokumentacji dot. umieszczeń w OPM, w których winny znaleźć się wyraźne przesłanki z § 25 rozporządzenia. Dyrektor oświadczył, że przyjmuje je do realizacji. W trakcie czynności ujawniono, że część dokumentacji dotyczącej pobytu nieletnich w zakładzie nie jest prawidłowo wypełniana lub zawiera braki np. daty, dane nieletnich. Nieprawidłowości te stanowiąc będą, w stosunku do poprzedniej lustracji, nowe zalecenia.

VII Zalecenia

1. W formułowanych wnioskach o umieszczeniu nieletnich w izbach przejściowych i OPM, na podstawie § 25 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości *w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich*, należy precyzyjnie wskazywać, jaki wpływ zachowanie nieletniego umieszczanego w izbie lub OPM miało na porządek i bezpieczeństwo w zakładzie. Takie same zapisy należy zamieszczać w księdze umieszczeń w OPM i izbie przejściowej – ***zalecenie ponowione z uwagi na niecałkowite jego wykonanie.***
2. Należy ograniczać czas pobytu nieletnich w OPM do niezbędnego minimum – terminy wskazywane we wniosku nie powinny przekraczać 14 dni – ***zalecenie ponowione z uwagi na niecałkowite jego wykonanie.***
3. Należy zapewnić ciągłość realizacji zajęć programu oddziaływań wychowawczych i resocjalizacyjnych wobec nieletnich umieszczonych w OPM. W przypadku zwolnień lekarskich lub urlopów osób za to odpowiedzialnych należy zapewnić zastępstwo.
4. Należy podejmować kolejne kroki zmierzając do umożliwienia wykonywania wychodzących rozmów telefonicznych przez nieletnich na ich koszt, np. ustalenie, czy jest możliwość zainstalowania urządzenia rejestrującego czas rozmowy w celu obliczenia należności za nią.

5. Do dnia 30 września 2012 r. należy wyeliminować zapisy Regulaminu Zakładu ograniczające możliwość kontaktu (odwiedzin) nieletnich z osobami spoza zakładu w zależności od oceny z zachowania oraz poziomu terapeutycznego. Do ograniczenia kontaktów stosować wyłącznie zapis art. 66 §4 i 5 u.p.n. – ***zalecenie ponowione i podtrzymane po omówieniu wniosków dyrektora ZP.***
6. Wychowankom izb przejściowych i OPM, którzy odmawiają udziału w zajęciach szkolnych należy umożliwić, obok godziny na świeżym powietrzu, odbywanie ćwiczeń w wymiarze 1h – udział w tych ćwiczeniach winien być dobrowolny. Zgodnie z wyjaśnieniami udzielonymi dyrektorowi zajęcia mogą być prowadzone nie tylko przez nauczyciela WF ale również wychowawcę grupy.
7. W załączniku Nr 7 dla pierwszego poziomu konieczne jest wprowadzenie zapisu o możliwości odwiedzania osób spoza rodziny lub wyeliminowanie tego rodzaju zapisu z pozostałych dwóch poziomów i przyjęcie, że ograniczeń takich nie ma - ***zalecenie ponowione i podtrzymane po omówieniu wniosków dyrektora ZP.***
8. Należy umożliwić otrzymywanie przez nieletnich paczek z żywnością i przedmiotami osobistego użytku, zgodnie z § 61 rozporządzenia o zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich - ***zalecenie ponowione i podtrzymane po omówieniu wniosków dyrektora ZP.***
9. Należy stosować terminologię opracowywanych dokumentów zgodnie z treścią rozporządzenia o ZP i SdN.
10. Zaleca się stosować procedurę zatwierdzania przez dyrektora Programów obowiązujących w placówce. Stosownie do powyższego należy zmienić zapisy pkt.6 w Załączniku nr 4 Regulaminu ZP w Białymstoku.
11. Ujednolicić sposób postępowania z nieletnim z OPM w Programie , *który ma być realizowany w tej grupie i zapisami Regulaminu ZP w Białymstoku (plan zajęć).*
12. Zaleca się egzekwowanie od nauczycieli realizacji czasu pracy zgodnie z art. 42 ust. 1 , 2 i 3 Karty Nauczyciela oraz przypomnienie na radzie zakładu pedagogom o sposobie nanoszenia korekt w dokumentacji zakładowej.
13. Zaleca się uzupełnienie zapisów w dokumentacji (braki i nieprawidłowości wskazane w pkt V sprawozdania - ustalenia dodatkowe pkt.1 i 2) i zwiększenie kontroli ze strony dyrektora nad nadzorem sprawowanym przez kadrę kierowniczą w tym kierownika internatu.
14. Zaleca się ujednolicenie nazewnictwa dokumentów obowiązujących w OPM zgodnie z Regulaminem ZP w Białymstoku. Jednocześnie zaleca się opracowanie

czytelny wzór dokumentacji „Książki służb Posterunku Nr 4” oraz wprowadzenie „Księgi wyjść na spacer przez nieletnich przebywających w Izbie przejściowej i OPM”.

15. Należy bezwzględnie przestrzegać procedury określonej w §43 rozporządzenia w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich.

16. Skargi przyjmowane przez sekretariat powinny być rejestrowane i winien być im nadawany prawidłowy bieg.

17. W związku z wynikami ankiet należy podjąć działania w celu wyjaśnienia zgłaszanego zjawiska poniżania nieletnich przez pracowników zakładu, przejawów agresji.

18. Dostarczać nieletnim bieżących informacji o przebiegu ich procesu resocjalizacyjnego.

GLÓWNY SPECJALISTA

Dariusz Ciellik
szef

**Sprawozdanie
z lustracji Zakładu Poprawczego w Białymstoku
przeprowadzonego w dniu 29 października 2012 r.**

1. **Podstawa prawna:** § 100 i 101 ust. 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich (Dz.U. z 2001 r. Nr 124, poz.1359, z póź. zm.)
2. **Osoba kontrolująca:** sędzia Justyna Szczepkowska – główny specjalista w Wydziale Wykonania Orzeczeń Rodzinnych i Nieletnich w Departamencie Wykonania Orzeczeń i Probacji oraz Barbara Turalska- Główny Wizytator
3. **Termin wykonania czynności kontrolnych:** 29 października 2012 r.
4. **Zakres kontroli:** kontrola zaleceń wydanych przez DWOiP po lustracji, która miała miejsce w dniu 20 marca 2012r. i 19 czerwca 2012r. w Zakładzie Poprawczym w Białymstoku, a przeprowadzonej w zakresie rekomendacji zawartych w Raporcie Krajowego Mechanizmu Prewencji z wizytacji zakładu w dniu 26 stycznia 2012.

I. Informacje ogólne o placówce

Zakład Poprawczy w Białymstoku jest placówką o charakterze półotwartym, resocjalizacyjno-terapeutycznym dla chłopców uzależnionych od środków odurzających i psychotropowych oraz nosicieli wirusa HIV. W placówce funkcjonuje również grupa readaptacyjna. Limit placówki wynosi 48 miejsc. W dniu lustracji w placówce przebywało faktycznie 31 nieletnich, 7 było umieszczonych poza zakładem na podstawie art. 90 UPN. W placówce funkcjonują:

- 3 grupy resocjalizacyjne ze stanem 19 nieletnich;
- 1 grupa wstępna licząca 5 wychowanków;
- 1 grupa readaptacyjna, w której przebywało 2 nieletnich;
- izba przejściowa, w której przebywało 2 nieletnich;
- izba chorych, w której podczas lustracji nie było nikogo.

II. Informacja o przeprowadzonych wizytacjach, lustracjach i kontrolach

Na podstawie wpisów w księdze kontroli placówki ustalono, że od lustracji z dnia 19 czerwca 2012 r. w placówce przeprowadzane były czynności kontrolne przez następujące instytucje:

- Okręgowy Zespół Nadzoru Pedagogicznego przy Sądzie Okręgowym w Białymstoku w dniach 12-13.09.2012r. w zakresie realizacji zapisu § 78 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17.10.2001r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich.
- Okręgowy Zespół Nadzoru Pedagogicznego przy Sądzie Okręgowym w Białymstoku w dniu 26.10.2012 w zakresie efektywności stosowania art. 90 upn.

III. W ramach bieżącej lustracji dokonano następujących czynności

- przeprowadzono rozmowę z dyrektorem ZP,
- przeprowadzono indywidualne rozmowy z 2 wychowankami umieszczonymi w izbie przejściowej ,
- zapoznano się z regulaminem ZP w Białymstoku,
- zapoznano się z dokumentacją dotyczącą umieszczeń w izbie przejściowej nieletnich, którzy w nich aktualnie przebywali,
- zapoznano się z dokumentami i wybranymi aktami nieletnich w celu ustalenia realizacji zaleceń pokontrolnych.

IV. Wyniki lustracji

Odniesienie do zalecenia nr 1

w formułowanych wnioskach o umieszczeniu nieletnich w izbach przejściowych i OPM, na podstawie § 25 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich, należy precyzyjnie wskazywać jaki wpływ zachowanie nieletniego umieszczanego w izbie lub OPM miało na porządek i bezpieczeństwo w zakładzie. Takie same zapisy należy zamieszczać w księdze umieszczeń w OPM i izbie przejściowej.

Odp. Dyrektora: „Opracowany został nowy druk wniosku o umieszczenie nieletniego w izbie przejściowej, zawierający wskazane powyżej elementy.”

Z informacji przedstawionej przez Dyrektora wynika, że od dnia przeprowadzenia ostatniej lustracji (19 czerwca 2012 roku) w izbie przejściowej przebywali następujący nieletni:

(20.06.-03.07.2012r.),
(02.07.-03.07.2012r., 07.08.-08.08.2012r., 10.09.-10.09.2012r., 03.10.-11.10.2012r.),
(02.07.-03.07.2012r.),
(02.07.-03.07.2012r., 16.09.-17.09.2012r.),
(08.07.-23.07.2012r.),
(11.07.-12.07.2012r.),
(11.07.-12.07.2012r.),
(16.07.-24.07.2012r., 24.10.-25.10.2012r.),
(31.07.-13.08.2012r., 20.10.-24.10.2012r.),
(02.08.-05.08.2012r.),
(02.08.-08.08.2012r., 09.10.-13.10.2012r.),
(09.08.-20.08.2012r.),
(10.08.-11.08.2012r., 02.09.-05.09.2012r.),
(11.08.-17.08.2012r., 24.10.-25.10.2012r.),
(11.08.-17.08.2012r.),
(19.08.-19.08.2012r., 10.09.-11.09.2012r.),
(24.08.-06.09.2012r.),
(26.08.-30.08.2012r.),
(28.08.-29.08.2012r.),
(29.08.-11.09.2012r.),
(01.09.-02.09.2012r., 19.09.-25.09.2012r., 24.10.-25.10.2012r.),
(10.09.-11.09.2012r.),
(14.09.-15.09.2012r.),
(23.09.-24.09.2012r., 17.10.-18.10.2012r.),
(03.10.-06.10.2012r.),
(04.10.-17.10.2012r.),
(11.10.-24.10.2012r.),
(24.10.-25.10.2012r.),
(24.10.-25.10.2012r.),
(od 25.10.2012r.),
(od 27.10.2012r.).

W okresie od dnia 19.06.2012r. do 03.09.2012r. (data likwidacji OPM) w OPM przebywało 2 nieletnich:
(06.06.-03.07.2012r.)
(29.06.-10.07.2012r.).

Analizie zostały poddane losowo wybrane teczki nieletnich:
oraz nieletnich, którzy na dzień kontroli przebywali w izbach przejściowych, tj.

Nieletni oraz przebywali w izbie przejściowej jako nowoprzyjęci do Zakładu Poprawczego w Białymstoku, obaj zostali przetransportowani ze Schroniska dla Nieletnich w Szczecinie.

Nieletni: _____ zostali umieszczeni w izbach przejściowych na wniosek wychowawcy Moniki Koplińskiej (nielet. _____) i wniosek kierownika warsztatów Sławomira Glińskiego (nielet. _____).

Wnioski o umieszczenie w/w nieletnich w izbie przejściowej są sporządzone na druku wprowadzonym w wyniku realizacji zaleceń zawartych w sprawozdaniu z lustracji przeprowadzonej w dniu 19 czerwca 2012 roku. W każdym wniosku opisana jest bezpośrednia przyczyna jego złożenia.

Przyczyną złożenia w dniu 11 sierpnia 2012 roku wniosku o umieszczenie w izbie przejściowej nielet. _____ było prowokujące zachowanie nieletni wobec kolegi z grupy, zakończone bójką. Przyczyną złożenia w dniu 24 października 2012 roku wniosku o umieszczenie w izbie przejściowej nielet. _____ było zagubienie w grupie wychowawczej noża i ryzyko narażenia zdrowia i życia innych osób bądź narażenia bezpieczeństwa, zaburzenie ładu i porządku.

Przyczyną złożenia w dniu 19 października 2012 roku wniosku o umieszczenie w izbie przejściowej nielet. _____ była odmowa wykonywania jakichkolwiek prac w warsztatach szkolnych.

Przyczyną złożenia w dniu 24 października 2012 roku wniosku o umieszczenie w izbie przejściowej nielet. _____ było zagubienie w grupie wychowawczej noża i ryzyko narażenia zdrowia i życia innych osób bądź narażenia bezpieczeństwa, zaburzenie ładu i porządku.

Takie same przyczyny zostały odnotowane w książce pobytu w izbie przejściowej.

Powyższe przyczyny umieszczenia w/w nieletnich w izbie przejściowej wyczerpują przesłanki z § 25 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości *w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich*.

Zalecenie zrealizowane.

Odnosnie do zalecenia nr 2

należy ograniczyć czas pobytu nieletnich w OPM do niezbędnego minimum – w myśl wskazań zawartych w pkt 2.2. sprawozdania z lustracji przeprowadzonej w dniu 20 marca 2012 r.

Odp. Dyrektora: „W związku z powyższym zaleceniem od dnia 03 września zlikwidowano OPM. Wychowankowie, których zachowanie będzie zagrażało bezpieczeństwu placówki, bądź zakłócać będzie przyjęty w Zakładzie porządek będą

jest do 2 tygodni. Wychowawca w izbie przejściowej może również odwiedzać nowoprzyjętego do Zakładu nieletniego.

W przypadku nieobecności w/w wychowawcy będzie zapewnione zastępstwo, pod warunkiem, że sytuacja finansowa placówki na to pozwoli. Z informacji dyrektora wynika, że jest to ustne ustalenie z kierownikiem internatu.

Zalecenie zrealizowane.

Odnosnie do zalecenia nr 4

należy podejmować kolejne kroki zmierzające do umożliwienia wykonywania rozmów telefonicznych przez nieletnich na ich koszt, np. ustalenie czy jest możliwość zainstalowania urządzenia rejestrującego czas rozmowy w obliczenia należności za nią.

Odp. Dyrektora: „Zalecenie zostało zrealizowane w lipcu 2012r. – zamontowano aparat telefoniczny na kartę, z którego wychowankowie mogą wykonywać rozmowy telefoniczne na ich koszt.”

Z informacji dyrektora wynika, że nieletni we własnym zakresie, w ramach cotygodniowych zakupów, zaopatrują się w karty telefoniczne. Karty może również nieletnim przysyłać rodzina. Rozmowy nie są ewidencjonowane ani kontrolowane. Wychowanek może zejść do aparatu telefonicznego w towarzystwie osoby dorosłej. Od czasu zamontowania aparatu telefonicznego, wzrosła liczba wniosków wychowanków o zezwolenie wykonywania rozmów telefonicznych na koszt zakładu.

Zalecenie zrealizowane.

Odnosnie do zalecenia nr 5

do dnia 30 września należy wyeliminować zapisy Regulaminu Zakładu ograniczające możliwość kontaktu (odwiedzin) nieletnich z osobami spoza zakładu w zależności od oceny z zachowania oraz poziomu terapeutycznego. Do ograniczenia kontaktów stosować wyłącznie zapis art. 66 § 4 i 5 upn.

oraz

Odnosnie do zalecenia nr 7

w załączniku Nr 7 dla pierwszego poziomu konieczne jest wprowadzenie zapisu o możliwości odwiedzania osób spoza rodziny lub wyeliminowania tego rodzaju zapisu z pozostałych dwóch poziomów i przyjęcie, że ograniczeń takich nie ma.

Odp. Dyrektora: „Zgodnie z zaleceniem od dnia 02 lipca 2012r. Zarządzeniem nr 6 wprowadzono możliwość odwiedzin nieletnich przez całkowicie im obce osoby, bez żadnych ograniczeń. Stosowne zapisy zostały zamieszczone w zaktualizowanym regulaminie Zakładu, który przekazano Panu Prezesowi Sądu Okręgowego w Białymstoku z prośbą o jego zatwierdzenie”.

Zgodnie z § 18 Regulaminu Zakładu Poprawczego w Białymstoku prawo wstępu na teren zakładu, poza pracownikami w nim zatrudnionymi, mają osoby sprawujące nadzór pedagogiczny, osoby, którym została udzielona zgoda przez dyrektora zakładu oraz inne osoby na podstawie odrębnych przepisów.

Zgodnie z § 19 i § 20 w/w Regulaminu uregulowana jest procedura odwiedzin wychowanków zakładu. W § 20 zostały określone przesłanki negatywne uniemożliwiające członkom rodziny nieletniego lub innym osobom jego odwiedzenie. Przesłanki wymienione w § 20 Regulaminu oraz tryb odwołania od decyzji dyrektora są zgodne z treścią art. 66 § 4 i § 5 upn.

Zalecenie zrealizowane.

W § 19 pkt 8 należy sprostować błąd pisarski – „W przypadku stwierdzenia okoliczności opisanych w **pkt. 8** w toku odwiedzin, osoby wskazane w pkt. 7 przerywają odwiedziny i powodują usunięcie osoby odwiedzającej z terenu zakładu.”

Oдноśnie do zalecenia nr 6

Wychowankom izb przejściowych i OPM, którzy odmawiają udziału w zajęciach szkolnych należy umożliwić, obok godziny na świeżym powietrzu, odbywanie ćwiczeń w wymiarze 1h – udział w tych ćwiczeniach winien być dobrowolny. Zgodnie z wyjaśnieniami udzielonymi dyrektorowi, zajęcia mogą być prowadzone nie tylko przez nauczyciela WF, ale również wychowawcę grupy.

Odp. Dyrektora: „ W związku z likwidacją OPM zalecenie ograniczono jedynie do izb przejściowych. Wychowankom przebywającym w izbach przejściowych zapewnia się dwugodzinny spacer na świeżym powietrzu. Mają oni również dostęp do sprzętu sportowego (piłka nożna, siatkowa, koszykowa, badminton), z którego mogą korzystać podczas spaceru.”

Regulamin Zakładu Poprawczego w Białymstoku w § 27 pkt 13) stanowi, że wychowankowi w trakcie pobytu w zakładzie zapewnia się spacer na świeżym powietrzu w wymiarze minimum 1 godziny dziennie.

Regulamin izby przejściowej, będący Załącznikiem nr 9 do w/w regulaminu stanowi w pkt. I.1.3, że nieletni przebywający w izbie przejściowej ma prawo do codziennego dwugodzinnego spaceru na świeżym powietrzu.

Skontrolowano wpisy „Księgi wyjść na spacer przez nieletnich przebywających w izbie przejściowej”. W księdze odnotowywane są: imię i nazwisko wychowanka, data wyjścia, godzina wyjścia, godzina powrotu i podpis nadzorującego. Pierwszy wpis pochodzi z dnia 4 października 2012 roku, do dnia 29 października 2012 roku liczba spacerujących wyniosła 30. Z dokonanych wpisów wynika, że spacer nieletnich trwają od 15 – 30 min.

Z informacji dyrektora wynika, że czas trwania spaceru zależy od nieletniego. Nieletni ma również prawo zrezygnować ze spaceru, składa wówczas pisemne oświadczenie o dobrowolnej rezygnacji ze spaceru. Podczas spaceru nieletni mogą również korzystać ze sprzętu sportowego.

W aktach nieletnich (losowo wybranych):

znajdują się oświadczenia o dobrowolnej rezygnacji ze spaceru w konkretnym dniu, opatrzone własnoręcznymi podpisami nieletnich. Oświadczenia dotyczą zarówno okresu, w którym nieletni przebywali w izbie przejściowej, jak również okresów przebywania w grupie wychowawczej.

Przeprowadzono rozmowę z nowoprzyjętymi nieletnimi i którzy w dniu 29 października 2012 roku przebywali w izbach przejściowych. W rozmowie potwierdzili wyjścia na spacer, przy czym nieletni stwierdził, że wychodził co chwilę, bo było mu zimno, natomiast nieletni stwierdził: „byłem na spacerze wczoraj i dzisiaj. Sam chciałem wrócić ze spaceru.” Nieletni nie opisywali co robią podczas spaceru i czy korzystają ze sprzętu sportowego.

Mając na uwadze, że nieletni przebywający w izbie przejściowej mają zapewnione prawo do korzystania z zajęć na świeżym powietrzu, należy uznać **zalecenie za zrealizowane.**

Odniesienie do zalecenia nr 8

Należy umożliwić otrzymywanie przez nieletnich paczek z żywnością i przedmiotami osobistego użytku, zgodnie z § 61 rozporządzenia o zakładach i schroniskach dla nieletnich.

Odp. Dyrektora: „Zalecenie zostało wykonane w dniu 02 lipca 2012r. Zarządzeniem nr 6/12”.

Zarządzeniem nr 6/12 z dnia 2 lipca 2012 roku Dyrektor Zakładu Poprawczego w Białymstoku wprowadził możliwość otrzymywania przez nieletnich paczek z żywnością, zgodnie z § 64 rozporządzenia MS w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich.

Zarządzeniem Dyrektora Zakładu Poprawczego w Białymstoku nr 12/12 z dnia 24 października 2012 roku zaktualizowany został „Wykaz procedur związanych z bezpieczeństwem i organizacją pracy”. Procedura nr 28 dotyczy przyjmowania i kontroli paczek z żywnością. Do zakładu można przyjmować: owoce i warzywa – bez ograniczeń, fabrycznie zapakowane napoje za wyjątkiem napojów energetyzujących, fabrycznie zapakowaną żywność, w nienaruszonym stanie, kosmetyki i środki czystości – za wyjątkiem kosmetyków i środków na bazie alkoholu. Analogiczna procedura stosowana jest w przypadku przyjmowania zakupów dokonywanych indywidualnie przez wychowanków podczas pobytu poza Zakładem.

W Regulaminie Zakładu Poprawczego w Białymstoku w § 37 uregulowana jest kwestia otrzymywania przez wychowanków paczek z żywnością, książkami, ubraniami, obuwiami i innymi przedmiotami osobistego użytku. Treść § 37 dostosowana jest do treści § 61 rozporządzenia w sprawie zakładów poprawczych i schroniska dla nieletnich.

Zalecenie zrealizowane.

Odniesienie do zalecenia nr 9

Należy stosować terminologię opracowywanych dokumentów zgodnie z treścią rozporządzenia o ZP i SdN.

Odp. Dyrektora „Zalecenie przyjęto do realizacji. Zmieniono wskazany w protokole nagłówek IPR z „Indywidualny Program Resocjalizacji” na „Indywidualny Plan Resocjalizacji”

Wyrywkowo sprawdzono IPR pięciu nieletnich wskazanych przez wizytującego:

oraz trzech wskazanych przez dyrektora:

Stwierdza się, że nazwy dokumentów są zgodne z treścią § 59 rozporządzenia i zalecenie zostało wykonane.

Oдноśnie do zalecenia nr 10

Zaleca się stosować procedurę zatwierdzania przez dyrektora Programów obowiązujących w placówce. Stosownie do powyższego należy zmienić zapisy pkt.6 w Załączniku nr 4 Regulaminu ZP w Białymstoku.

Odp. Dyrektora „, Procedurę zastosowano. Zapisy zmieniono.”

Wizytujący zapoznał się z programami wszystkich grup. W grupie 3 znajduje się adnotacja, że program został zatwierdzony do realizacji na posiedzeniu zespołu wychowawczego internatu w dniu 2012-09-21. W grupie wstępnej napisano, że program został zatwierdzony do realizacji w roku szkolnym 2012/2013 na Radzie Internatu w dniu 11 września 2012r. W pozostałych 4 programach brak jest informacji o zasięgnięciu opinii zespołu wychowawczego internatu. Wszystkie programy zostały zatwierdzone i podpisane przez Dyrektora Zakładu w dniu 9; 11; 21; 26 września 2012r. Analiza zapisów w *księdze protokołów ze spotkań kadry wychowawców internatu* wykazała, że programy wszystkich grup zostały zaopiniowane.

Stwierdza się, że programy są zatwierdzane przez dyrektora zgodnie z procedurą określoną w załączniku nr 4 do Regulaminu Zakładu Poprawczego w Białymstoku. **Niemniej jednak ujednolicenia wymaga udokumentowanie faktu, że dyrektor zasięgnął opinii zespołu wychowawczego internatu.**

Zaleca się, aby na każdym programie umieszczono zapis zgodny z pkt.6 Załącznika nr 4 Regulaminu Zakładu Poprawczego w Białymstoku.

Oдноśnie do zalecenia nr 11

Ujednolicić sposób postępowania z nieletnim z OPM w Programie, który ma być realizowany w tej grupie i z zapisami Regulaminu ZP w Białymstoku (plan zajęć).

Odp. Dyrektora „W związku z likwidacją OPM zapisy określające jego funkcjonowanie usunięto z Regulaminu Zakładu”

Przyjęto wyjaśnienie dyrektora: Zalecenie nieaktualne.

Odnosnie do zalecenia nr 12

Zaleca się egzekwowanie od nauczycieli realizacji czasu pracy zgodnie z art. 42 ust. 1, 2 i 3 Karty Nauczyciela oraz przypomnienie na radzie zakładu pedagogom o sposobie nanoszenia korekt w dokumentacji zakładowej.

Odp. Dyrektora „Zalecenie przyjęto do realizacji. O sposobie nanoszenia korekt w dokumentacji zakładowej przypomniano pedagogom podczas Rady Zakładu w dniu 05.09.2012r”

Księga Protokołów z Rad Zakładu wskazuje, że w dniu **05.09.2012r. nie było posiedzenia Rady**. Ostatnia Rada odbyła się w dniu **04.09.2012r.** i zgodnie z zapisami protokołu Pan dyrektor omówił na niej zalecenia pokontrolne DWOiP i propozycje ich spełnienia.

Zalecenie zostało zrealizowane, ale zauważono nieprawidłowości w prowadzeniu dokumentacji. Analiza wskazuje, że **protokoły nie są sporządzane zgodnie z Regulaminem Rady Zakładu**, ponieważ nie są podpisywane przez przewodniczącego Rady, a tylko przez protokolanta. Ponadto stwierdzono, że w roku szkolnym 2012/2013 odbyła się tylko jedna Rada Zakładu. Podczas tego posiedzenia Rada zgodnie z § 23 rozporządzenia i § 8 Załącznika nr 3 do regulaminu ZP w Białymstoku opiniowała: Rozkład dnia i porządek zajęć w zakładzie. **Do dnia kontroli tj. 29 października nie opiniowano organizacji pracy zakładu na dany rok szkolny.** Stwierdza się, że w protokole z 28.06 2012 r. i z 04.09.2012r. nie odnotowano, aby dyrektor przedstawił wnioski wynikające z realizacji zadań dyrektora (zgodnie z § 22 ust.8 rozporządzenia i § 7 Załącznika nr 3 do Regulaminu Rady ZP w Białymstoku.

Zaleca się uzupełnienie dokumentacji z Rad Zakładu i prowadzenie jej zgodnie z Załącznikiem Nr 3 Regulaminu ZP w Białymstoku.

Odnoszenie do zalecenia nr 13

Zaleca się uzupełnienie zapisów w dokumentacji (braki i nieprawidłowości wskazane w pkt V sprawozdania - ustalenia dodatkowe pkt. 1 i 2) i zwiększenie kontroli ze strony dyrektora nad nadzorem sprawowanym przez kadrę kierowniczą w tym kierownika internatu.

Odp. Dyrektora „ Wskazane zapisy w dokumentacji zostały uzupełnione. Zalecenie zwiększenia kontroli ze strony dyrektora nad nadzorem sprawowanym przez kadrę kierowniczą zostało przyjęte do realizacji”.

W rozmowie dyrektor poinformował, że pracę kadry kierowniczej nadzoruje poprzez cykliczne spotkania z tym zespołem.

W zakresie uzupełnienia braków w dokumentacji wizytujący stwierdzili, że:

- **Dziennik zajęć wychowawczych z grupą OPM nie został uzupełniony**, nadal zawiera braki w liście nazwisk wychowanków, określeniu klasy, rozkładu zajęć, zajęć powtarzających się okresowo, planu pracy, tygodniowych założeń wychowawczych, aktualnych zapisów tematów zajęć od dnia 02.06 do dnia zakończenia pracy OPM.
- **nazewnictwo prowadzonych ksiąg w izbie przejściowej i OPM nadal jest niezgodne z Regulaminem ZP w Białymstoku**. Ponadto nadal w tych książkach są sporadyczne, pojedyncze zapisy dotyczące uwag i spostrzeżeń osób sprawujących opiekę nad nieletnim oraz wniosków z rozmów przeprowadzonych z wychowankiem.

Z uwagi na powyższe stwierdzić należy, że dokumenty dotyczące pobytu nieletnich w OPM, izbie przejściowej nadal wymagają poprawy i zaleca się uzupełnienie powyższych zapisów.

Odnoszenie do zalecenia nr 14

Zaleca się ujednoczenie nazewnictwa dokumentów obowiązujących w OPM zgodnie z Regulaminem ZP w Białymstoku. Jednocześnie zaleca się opracowanie czytelnego wzoru dokumentacji „Książki służb Posterunku Nr 4” oraz wprowadzenie „Księgi wyjść na spacer przez nieletnich przebywających w Izbie przejściowej i OPM”.

W aktach nielet. znajduje się potwierdzenie przeprowadzenia rozmowy wstępnej przez dyrektora z nieletnim, podpisane przez dyrektora, natomiast brak jest daty przeprowadzenia rozmowy.

W rozmowie z wizytującymi stwierdził: „W piątek rozmawiał ze mną pan dyr. Rutkowski oraz pani psycholog, byłem w piątek w sekretariacie i rozmawiałem z panią doktor. Dzisiaj był u mnie pan kierownik internatu i pan dyrektor szkoły.

Rano wstaję, czytam książkę, zabierają mnie na spacer. Byłem dzisiaj na spacerze, co chwila wychodziłem, bo zimno mi było. Toaleta jest z prysznicem. Przyjechałem ze schroniska, byłem tam prawie 4 miesiące. Jestem z Rzepina koło Gorzowa Wlkp. Mam brata młodszego o 10 lat. Jestem za włamania, pobicia.

W czwartek była dziwna reakcja, gdy zgłosiłem, że potrzebuję lekarstw. Strażnicy śmieli się ze mnie, że następny chory. Mam zapalenie żołądka, przełyku. Mama dzwoni codziennie, ja nie mogę wykonywać telefonów. Nie wiem, czy mama jest poinformowana o odwiedzinach. Odwiedziny są w niedzielę od 11 do 13. Dyrektor mówił, że rodzice mogą tu spać. Lekarstwa dostaję codziennie, przypominam o tym panu strażnikowi. Pytam, czy mogę dostać tabletkę, powinienem ją dostać przed jedzeniem, na godzinę przed posiłkiem, a dostaję razem z jedzeniem.”

Drugi wychowanek – powiedział: „Jestem od soboty od 17.00. przyjechałem ze Szczecina. Chodzę do I klasy gimnazjum, mam 16 lat. Jak przyjechałem strażnicy mnie przyjęli. Przyszło jeszcze jakiś dwóch panów i powiedzieli gdzie jestem. Dzisiaj miałem rozmowę z panem dyrektorem Zakładu i kierownikiem internatu i z jakąś panią i z pielęgniarką. Ta pani robiła mi zdjęcie. Czytałem regulamin i podpisywałem dzisiaj. Byłem na spacerze wczoraj i dzisiaj. Sam chciałem wrócić ze spaceru. Nie prosiłem strażnika o wodę, poszedłem do toalety i napiłem się z kranu. Nikt mi nie mówił co mam robić jak chcę pić. Mam brata i siostrę. W schronisku byłem 8 miesięcy. Tyle czekałem na zakład. W nocy jest mi duszno, nie mówiłem dyrektorowi ani kierownikowi o tym.”

Zgodnie z § 43 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17.10.2001r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich nieletniego przyjmuje do zakładu dyrektor zakładu i przeprowadza z nim rozmowę, zapoznaje nieletniego z jego prawami i obowiązkami oraz zasadami pobytu w zakładzie, co nieletni potwierdza własnoręcznym podpisem.

Załącznik nr 9 Regulaminu Zakładu zawiera schemat obowiązkowych kontaktów w izbie przejściowej (wychowankowie nowoprzybyli), z którego wynika, że pierwszego dnia pobytu nieletniego kontaktuje się z nim dyrektor oraz służba zdrowia. Niezależnie od schematu obowiązków kontaktów w przypadkach niepokojących zachowań wychowanka w ciągu pierwszych trzech dni pobytu w izbie mają: dyrektor szkół, kierownik warsztatów, kierownik internatu, wychowawca dyżurny oraz psycholog i pedagog.

Nieletni został przyjęty do Zakładu Poprawczego w Białymstoku w dniu 27 października 2012 roku (sobota), dyrektor przeprowadził z nim rozmowę dopiero w dniu 29 października 2012 roku, a zatem z naruszeniem przepisów regulaminu obowiązującego w Zakładzie.

Ponadto w *Książce pobytu w izbie przejściowej* nie są wypełniane rubryki „Uwagi i spostrzeżenia dotyczące zachowania w izbie przejściowej”, natomiast rubryka „Wnioski z rozmów przeprowadzonych z wychowankiem” wypełniana jest sporadycznie. Na podstawie książki pobytu nie jest możliwe ustalenie kto i kiedy kontaktował się z nieletnim umieszczonym w izbie przejściowej ani jakie spostrzeżenia poczynił podczas rozmowy z nieletnim.

W ocenie DWOIP niezupełne dokumentowanie pobytu nieletniego z izbie przejściowej co najmniej utrudnia skuteczne kontrolowanie prawidłowości stosowania przepisu § 25 i § 44 rozporządzenia w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich.

Stwierdza się, że zalecenie nie jest wykonane, a prowadzona dokumentacja w tym zakresie nadal wymaga poprawy.

Ponadto należy zapewnić nieletniemu przebywającemu w izbie przejściowej dostęp do pitnej wody oraz pouczyć nowoprzyjętego nieletniego o przysługującym mu prawie do żądania wody pitnej.

Odnośnie do zalecenia nr 16

Skargi przyjmowane przez sekretariat powinny być rejestrowane i winien być im nadawany prawidłowy bieg.

Odp. Dyrektora: „Wprowadzono *Rejestr skarg wychowanków*. Procedurę rozpatrywania skarg zawiera § 50 Regulaminu Zakładu.”

W regulaminie Zakładu w § 50 została uregulowana procedura przyjmowania i rozpatrywania skarg wychowanków.

W dniu 1 października 2012 roku założony został „Rejestr skarg wychowanków Zakładu Poprawczego w Białymstoku”. Na dzień 29 października 2012 roku rejestr nie zawierał żadnych skarg.

Zalecenie zrealizowano.

Odniesienie do zalecenia nr 17

W związku z wynikami ankiet należy podjąć działania w celu wyjaśnienia zgłaszanego zjawiska poniżania nieletnich przez pracowników zakładu, przejawów agresji.

Odp. Dyrektora „Pragnę jednocześnie nadmienić, że niezależnie od pozytywnych wyników powyższej analizy stwierdzone przez wizytatorów DWOiP MS zjawisko poniżania nieletnich przez pracowników zakładu oraz przypadki agresji będą przedmiotem szczególnej troski kierownictwa Zakładu Poprawczego w Białymstoku”.

Po analizie przeprowadzonej ankiety stwierdzam, że ze względu na udzielone odpowiedzi przez nieletnich większego wglądu wymaga sytuacja w grupie VII.

W trakcie rozmowy wizytujących z _____ nieletni zgłosił fakt **nietaktownego odnoszenia się strażników do niego, kiedy zgłosił, że jest chory i powinien przyjmować na stałe leki.** Ponadto poinformował, że strażnicy nie stosują się do zaleceń wydanych przez służbę zdrowia, gdyż nie podają mu leków na godzinę przed posiłkiem, tylko razem z posiłkiem, a to powoduje, że je zimne potrawy. Powyższy fakt pracownicy DWOiP zgłosili pielęgniarce zakładowej.

Zaleca się stosowanie szczegółowych zasad pobytu nieletnich w zakładzie poprawczym stosownie do zapisu Rozdziału 6, § 57 pkt. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich (Dz.U. z 2001 r. Nr 124, poz.1359, z póź. zm.), tj. obowiązku poszanowania godności osobistej wychowanka zakładu.

Jednocześnie zaleca się przesłanie do MS w czerwcu 2013 roku informacji na temat podjętych w roku szkolnym 2012/2013 działań dotyczących wyeliminowania zjawiska poniżania nieletnich przez pracowników zakładu oraz przypadków agresji w placówce.

Odnosnie do zalecenia nr 18

Dostarczać nieletnim bieżących informacji o przebiegu ich procesu resocjalizacyjnego.

Odp. Dyrektora „(...)” przekazywane im będą, za pisemnym ich potwierdzeniem, kserokopie sporządzanych o nich opinii. Ponadto w IPR-ach wychowanków wychowawcy umieszczać będą informacje o przekazywaniu ustnych informacji o przebiegu procesu resocjalizacji poszczególnych nieletnich, zarówno podczas cotygodniowych spotkań grup, czy też podczas rozmów indywidualnych”.

Podczas rozmowy Pan dyrektor stwierdził, że nieletni otrzymują kserokopie sporządzanych o nich opinii oraz są informowani o przebiegu swojego procesu resocjalizacji, a stosowne zapisy znajdują się w IPR.

Analiza wybranych losowo teczek i ośmiu IPR-ów wykazała, że stosowne adnotacje były w 3 teczkach tj.

natomiast w IPR-ach 5 wychowanków:

takich adnotacji nie było. Pan dyrektor stwierdził, że powyższe braki zostaną uzupełnione.

Zaleca się ujednoczenie sposobu i trybu wpisywania w IPR adnotacji dotyczących przekazania nieletnim informacji o przebiegu ich resocjalizacji.

Po analizie Regulaminu ZP w Białymstoku wizytujący stwierdzają, że uzupełnienia i uszczegółowienia wymaga § 50. Ponadto zaleca się usunięcie z Załącznika Nr 4 zapisu dotyczącego zachowania tajemnicy państwowej przez wychowawców jako, że zgodnie z ustawą z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz.U.2010, Nr.182, poz.1228) nie ma już tajemnicy państwowej i służbowej m.in. dlatego, że taka terminologia nie obowiązuje w żadnym kraju NATO i Unii Europejskiej.

Podczas lustracji przeprowadzono rozmowę na temat realizacji projektu POKL „Kształcenie zawodowe nieletnich przebywających w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich”. Dyrektorem placówki stwierdził, że jest duże zainteresowanie wśród nieletnich tymi formami kształcenia. Wychowankowie zgłosili chęć ukończenia kursu prawa jazdy, operatora wózka widłowego czy kursu kosmetyki. Obecnie chętni czekają na kolejną edycję szkolenia.

V. Ustalenia dodatkowe

Podczas rozmowy z nieletnim wizytujące stwierdziły, że w izbie przejściowej, w której przebywał było bardzo duszno i gorąco, pomieszczenie nie było wietrzone. Nieletni miał zdjętą koszulkę. Na pytanie, czy nie jest mu za duszno, nieletni odpowiedział, że jest mu duszno w nocy. O tym fakcie wizytujące zawiadomiły dyrektora Zakładu oraz zaproponowały, aby częściej wietrzyć pomieszczenie.

VI. Wnioski

Należy stwierdzić, że większość zaleceń zawartych w sprawozdaniach lustracji Zakładu Poprawczego w Białymstoku w dniach 20 marca 2012 roku i 19 czerwca 2012 roku zostało zrealizowanych. Jednakże część z nich nadal wymaga wykonania, ponadto w wyniku lustracji w dniu 29 października 2012 roku konieczne stało się wydanie nowych zaleceń.

VII. Zalecenia

- 1) ***Ponawia się zalecenie prawidłowego dokumentowania pobytu nieletniego w izbie przejściowej, a ponadto przestrzeganie Regulaminu pobytu nieletniego w izbie przejściowej.***
- 2) ***Zaleca się aby, na każdym programie umieszczono zapis zgodny z pkt.6 Załącznika nr 4 Regulaminu Zakładu Poprawczego w Białymstoku.***

- 3) **Zaleca się uzupełnienie dokumentacji z Rad Zakładu i prowadzenie jej zgodnie z Załącznikiem Nr 3 Regulaminu ZP w Białymstoku.**
- 4) **Dokumenty dotyczące pobytu nieletnich w OPM, izbie przejściowej nadal wymagają poprawy i ponownie zaleca się uzupełnienie stosownych zapisów i stosowania nazewnictwa zgodnie z zapisami regulaminu placówki.**
- 5) **Ponawia się zalecenie opracowania czytelnego wzoru dokumentacji „Książki służb Posterunku Nr 4”. W związku z tym należy wprowadzić tabelarycznej formy dokonywania wpisów ze wskazaniem stanu i nazwisk nieletnich, przebiegu służby z uwzględnieniem czynności jakie były podejmowane wobec nieletnich itd. Ponadto zaleca się opracowanie czytelnego wzoru dokumentacji „Książki służb Posterunku Nr 2”.**
- 6) **Zaleca się przesłanie do MS w czerwcu 2013 roku informacji na temat podjętych w roku szkolnym 2012/2013 działań dotyczących wyeliminowania zjawiska poniżania nieletnich przez pracowników zakładu oraz przypadków agresji w placówce.**
- 7) **Zaleca się ujednoczenie sposobu i trybu wpisywania w IPR adnotacji dotyczących przekazania nieletnim informacji o przebiegu ich resocjalizacji.**
- 8) **Zaleca się stosowanie szczegółowych zasad pobytu nieletnich w zakładzie poprawczym stosownie do zapisu Rozdziału 6, § 57 pkt. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich (Dz.U. z 2001 r. Nr 124, poz.1359, z póź. zm.)**
- 9) **Należy dokonać korekt w Regulaminie ZP w Białymstoku w zakresie wskazanym w sprawozdaniu.**

10) Zaleca się, aby nieletni umieszczony w izbie przejściowej miał dostęp do wody pitnej, a nadto aby nowoprzyjęty nieletni został pouczony o przysługującym mu prawie do otrzymania wody pitnej.

Załączniki:

Kserokopia:

1. Księgi Protokołów z Rad Zakładu.
2. Księgi Protokołów z posiedzeń kierownictwa Zakładu Poprawczego w Białymstoku.
3. Księgi Protokołów ze spotkań kadry wychowawców internatu.
4. Programów grupy wstępnej, readaptacyjno - remotywuującej, Trzeciej, czwartej i siódmej oraz izby przejściowej.
5. Dziennika zajęć wychowawczych z grupą OPM na rok szkolny 2011/2012.
6. Dziennika zajęć wychowawczych Izby Przejściowej na rok szkolny 2012/2012.
7. Dziennika zajęć wychowawczych pedagoga w grupie I na rok szkolny 2012/2012.
8. Dziennika zajęć wychowawczych grupy VII na rok szkolny 2012/2012.
9. Dziennika zajęć wychowawczych pedagoga w grupie VII na rok szkolny 2012/2012.
10. Książki służb Posterunku Nr 4.
11. Lista nieletnich w placówce na dzień 29.10.2012r. oraz stan izb przejściowych od 21.07.2011r. do 25.10.2012r.
12. Regulaminu ZP w Białymstoku.
13. Wykazu procedur związanych z bezpieczeństwem i organizacją prac.
14. Książki pobytu w izbie przejściowej.
15. Książki pobytu w oddzielnym pomieszczeniu mieszkalnym.
16. Zapis rozmów z nielet.
17. Rejestru skarg wychowanków ZP w Białymstoku.
18. Księgi wyjść na spacer przez nieletnich przebywających w izbie przejściowej.
19. Książki służb Posterunku Nr 2.
20. Wniosku o umieszczenie w izbie przejściowej
21. Notatki służbowej z dn. 24.10.2012r.
22. Wniosku o umieszczenie w izbie przejściowej

Sporządziła
Barbara Turalska
Główny wizytator

Sporządziła
Justyna Szczepkowska
Główny specjalista-sędzia

GŁÓWNY WIZYTATOR

B. Turalska
Barbara Turalska

16.10.2012

Justyna Szczepkowska
sędzia
Sądu Rejonowego w Braniewie
Zarządzone do Ministerstwa Sprawiedliwości

14.11.2012